

Gel[:b]lau

Deutsch-ukrainisches Magazin

Ausgabe #37, 01.10.2025

www.gelblau.net

Impressum

Chefredaktion: Kseniya Fuchs, Ilona Gerlach
Redaktion Afina Albrecht
Layout: Maryna Yachmin, Kseniya Fuchs, Anton Vlasenko
Illustration: Kateryna Dorokhova (Cover), Kateryna Kostiuchoenko (Comic)
Lektorat: Karina Klein, Afina Albrecht, Ilona Gerlach, Kseniya Fuchs
Übersetzer:innen: Olena Luzanova, Afina Albrecht, Ilona Gerlach, Kseniya Fuchs, Mathias Renz, Iryna Zefran, Anastasiia Petrova, Ganna Gershuni

Herausgeber: Ukrainisches Atelier für Kultur & Sport e. V.
Hermannstr. 5A, 70178 Stuttgart
E-Mail: info@uaks.de
ISSN: 2509-8136, limitierte Auflage
Erscheinungsweise: quartalsweise

Kontakt Redaktion: E-Mail: red@gelblau.net
Webseite: www.gelblau.net, www.fb.com/gelblau.ua, [@gelblau.ua](https://www.instagram.com/gelblau.ua)

Druck: Gefördert durch Rotary Club S-Wildpark
Unitedprint.com Vertriebsgesellschaft mbH,
Friedrich-List-Straße 3, 01445 Radebeul

Autor:innen: Franziska Davies / Франциска Девіс
Kathrin Beck / Катрін Бек
Alex Bürger / Алекс Бюргер
Kseniya Fuchs / Ксенія Фукс
Afina Albrecht / Афіна Альбрехт
Daryna Zaitseva / Дарина Зайцева
Anastasiia Petrova / Анастасія Петрова
Tetyana Poberezhna / Тетяна Побережна
Galyna Koman / Галина Коман
Elisabeth Walther / Ліза Вальтер
Veronika Bardowskih / Вероніка Бардовскіх

Credits für Fotos: Franziska Davies, Konrad Walter, Mathias Renz, Daryna Zaitseva, Dr. Paskal Bader, Kathrin Beck, Anastasiia Petrova, Alex Bürger, Universität des dritten Lebensalters, Kseniya Malykh, Afina Albrecht, Kseniya Fuchs, Veronika Bardowskih, Shendl Copitman, Tetiana Vasylevska, Elias Hanter, Kateryna-Sofiia Shyk, freepic.com, Wikipedia Commons.

Die Meinung der Redaktion kann sich von der Meinung der Autor:innen unterscheiden.

© Copyright 2025 – Urheberrechtshinweis
Alle Inhalte dieses Werkes, insbesondere Texte, Fotografien und Grafiken, sind urheberrechtlich geschützt.
Das Urheberrecht liegt, soweit nicht ausdrücklich anders gekennzeichnet, bei Ukrainisches Atelier für Kultur und Sport e.V.
Wer gegen das Urheberrecht verstößt (z.B. Bilder oder Texte unerlaubt kopiert), macht sich gem. §§ 106 ff UrhG strafbar, wird zudem kostenpflichtig abgemahnt und muss Schadensersatz leisten (§ 97 UrhG).

Editorial

Любі читачі,

Коли у 2014 році росія всупереч міжнародному праву анексувала Крим і фактично захопила частину Донецької та Луганської областей, нам було боляче усвідомлювати: для багатьох людей у Німеччині наша Батьківщина, Україна, залишалася чимось далеким і майже невідомим.

Два роки потому ми створили громадську організацію й почали проводити мистецькі виставки та дні українського кіно, представляти Україну на різних подіях у Штутгарті, а також видавати цей журнал, аби будувати мости словами. Ми хотіли наблизити до німецької публіки українську культуру, традиції та частинку нашої історії. І робимо це вже майже десять років.

У цьому особливому для нас номері ми запросили наших німецьких друзів і знайомих поділитися своїм особистим зв'язком з Україною, розповісти про враження й досвід, які вони отримали. Ми вдячні за їхню щирість, відвертість і емоції. Із цих історій ми бачимо: наші автори відчули прагнення українців до свободи та незалежності й зрозуміли, що Україна – повноцінна, самостійна країна, яка, попри географічну близькість, для багатьох ще чекає на відкриття.

Тож ми запрошуємо і вас, шановні читачі, одного дня відвідати Україну, якщо ви ще ніколи тут не були. Нехай вас надихнуть історії наших авторів!

Liebe Leserschaft,

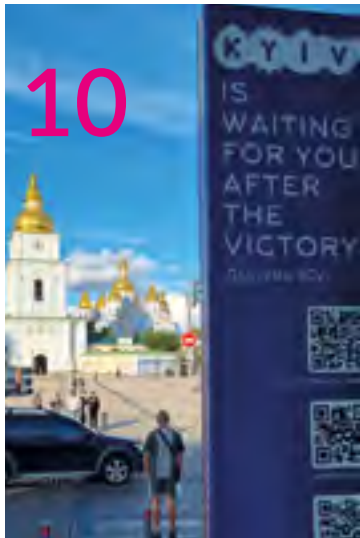
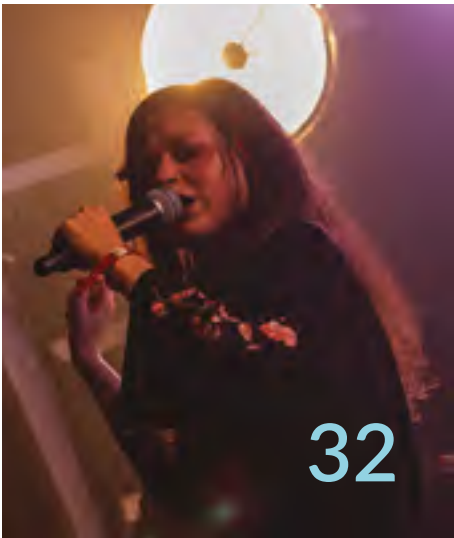
Als Russland 2014 die Krim und de facto Teile der Gebiete Donezk und Luhansk völkerrechtswidrig annektiert hat, war es für uns sehr schmerzhaft zu erleben, dass unsere Heimat, die Ukraine, für viele Menschen hier in Deutschland einfach kein Begriff war. Zwei Jahre später gründeten wir den Verein und haben angefangen, Ausstellungen und Kinotage zu organisieren, die Ukraine an den diversen Veranstaltungen in Stuttgart zu repräsentieren, und auch dieses Magazin herauszugeben, um Brücke aus den Wörtern zu bauen. Auf diese Art und Weise wollten wir die ukrainische Kultur, Traditionen und ein Stück Geschichte den Menschen hier in Deutschland näherbringen. Und das tun wir bereits seit fast zehn Jahren.

In dieser für uns besonderen Ausgabe haben wir unsere deutschen Bekannten, Freunde und Unterstützenden eingeladen, über ihre persönliche Verbindung zur Ukraine und daraus resultierende Eindrücke und Erfahrungen zu schreiben. Wir sind dankbar für die Ehrlichkeit, die Zugeständnisse, die Emotionen und merken anhand ihrer Geschichten, dass unsere Autor:innen den Willen der Ukrainer:innen nach Freiheit und Unabhängigkeit gespürt haben und erkannt haben, dass die Ukraine ein vollwertiges, eigenständiges Land ist, das trotz seiner geographischen Nähe noch viel zu entdecken bietet.

Und deshalb laden wir auch Sie, liebe Leser:innen, ein, eines Tages die Ukraine zu besuchen, falls Sie dort noch nie waren. Lassen Sie sich durch die Geschichten unserer Autor:innen inspirieren!

#всебудеукраїна
Редакція Gel[:b]lau

#slavaukraini
Ihre Redaktion

Зруйновані міфи Zerschlagene Mythen	6
Київ: Freiheit, Kultur, Unbeugsamkeit Київ: Свобода, культура та незламність	10
«Хмельницький — це Ганновер України»: історія Матіаса зі Штутгарта Wie ein Deutscher Chmelnyzkyj entdeckt	14
Історія про те, як старі корені пустили нові паростки Die Geschichte, wie alte Wurzeln neue Triebe hervorbrachten	18
Від Бессарабії до Швабського Альбу: дві історії однієї долі Von Bessarabien bis zur Schwäbischen Alb: Zwei Geschichten eines ähnlichen Schicksals	24
URC 2025: Від обіцянок до конкретних партнерств URC 2025: Von Versprechen zu konkreten Partnerschaften	28
Як культура протистоїть війні: в гостях на фестивалі у Львові Wie Kultur dem Krieg trotzt: Zu Besuch auf einem Festival in Lwiw	32
Тому що ми мусимо: Міфи, стереотипи та реальність в Україні Weil wir es müssen: Mythen, Stereotype und die Realität in der Ukraine	38
Університет третього віку в Хмельницькому Universität des dritten Lebensalters in Chmelnyzkyj	46
Ukrainian Magic Cube Новий проект <i>Ukrainian Magic Cube</i>	48
Розмова з Ксенією Малих про цифрове мистецтво Gespräch mit Ksenia Malykh über zeitgenössische Kunst	50
Пам'ятники, що оживають Denkmäler, die zum Leben erweckt werden	54
Перекласти пісню — зберегти культуру: історія проекту <i>Україдиш</i> Ein Lied übersetzen – die Kultur aufbewahren: Das Projekt <i>Ukrayiddish</i>	56
Українська класична музика як гідність Ukrainische klassische Musik als Würde	60
Книжкова порада	64
Комікс Comic	66

Текст та фото: Франциска Девіс, історикиня у Центрі досліджень сучасної історії імені Лейбніца в Потсдам
Переклад з німецької: Афіна Альбрехт

ЗРУЙНОВАНІ МІФИ, або чому майбутнє Європи тримається на Україні

культури, тоді як українську ідентичність часто ставили під сумніви, а Україна взагалі довго залишалася сліпою плямою.

Лише з лютого 2022 року цей образ почав фундаментально змінюватися в широкій громадськості. Але чому ми відкриваємо для себе українську культуру лише зараз, коли українці гинуть за свою країну або змушені її покидати мільйонами, рятуючись від російських бомб і російської армії?

Навіть для мене, історикині Східної Європи, Україна (на відміну від росії) була „сліпою плямою“ в 2004 році, незабаром після початку мого навчання, коли в Україні відбулася Помаранчева революція. Тоді я запитала мого професора, що на його думку станеться з Україною. Він відповів, що країна, ймовірно, розпадеться на східну і західну частини. В ті самі часи, на початку навчання, інша студентка на семінарі зауважила, що Микола Гоголь був українцем і ми неправильно перекладаємо його ім'я. Викладач заперечив: ні, це російський письменник. Багато чого змінилось з того часу, але, на жаль, „русоцентризм“ ще далеко не подолано, навіть у науці.

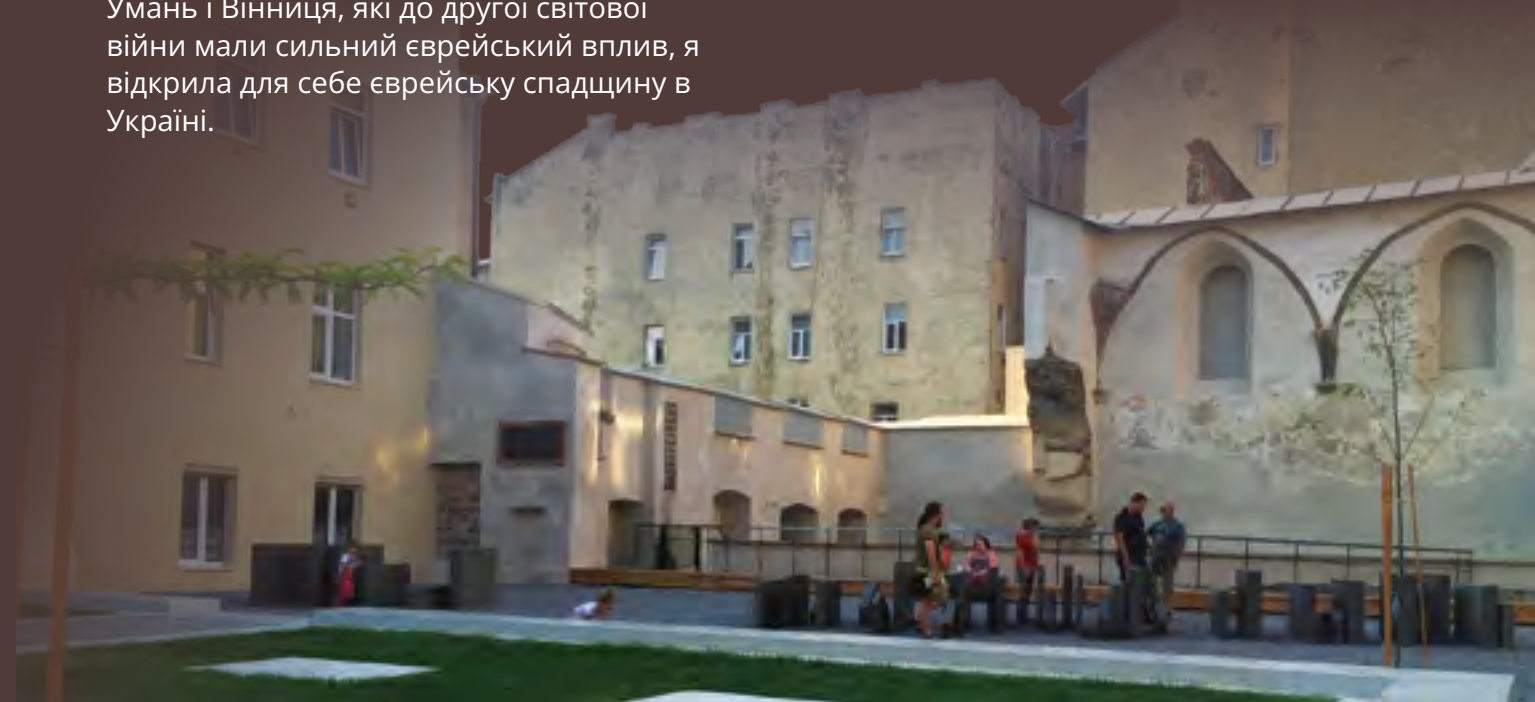
«Країна з глибокими тріщинами», «розривана між «Сходом» і «Заходом» або між «російськомовними та україномовними», «штучна нація» — це лише деякі зі стереотипів і колоніальних міфів про Україну, які були особливо поширені в німецьких засобах масової інформації, суспільстві та політиці до лютого 2022 року. З одного боку російська пропаганда цілеспрямовано намагалася поширювати такі образи України в західних суспільствах, з іншого — спадщина спільного німецько-російського колоніалізму за рахунок країн, регіонів та народів Східної Центральної Європи також відігравала важливу роль. Погляд був спрямованим переважно на росію, і особливо це відчувалось в романтизації російської

В 2016 році я разом із німецькими студентами відвідала Україну вперше. В Харкові місцевий студент зробив нам екскурсію містом і розповів, як він мріє про вільну й демократичну Україну в Європі. Не вірячи своїм вухам, один зі студентів попросив мене ще раз перекласти, що сказав наш гід. Ми ж були на Сході України, де нібито усі люди симпатизують росії? Я спостерігала, як пазл стереотипів про Україну, складений у свідомості цього студента, почав розсипатись.

Особисто для мене саме українська Революція Гідності 2013-2014 років стала переломним моментом. Я з захопленням спостерігала з Німеччини, як люди, зачасту молодші за мене, боролися за те, що для мене, німкені, є очевидним, безумовним і доступним з самого народження. Саме з цього часу я почала регулярно подорожувати Україною і вчити українську мову. У Львові я практикувала свої мовні знання та спостерігала, як люди переходили на російську, коли бачили, що нею я володію краще. То це була та сама гіпернаціоналістична Західна Україна, яка фанатично відкидала все російське? Під час подорожей до Києва, Одеси та Харкова мене чарувала різноманітність цих міст та вражала сила українського громадянського суспільства. В містах Умань і Вінниця, які до другої світової війни мали сильний єврейський вплив, я відкрила для себе єврейську спадщину в Україні.

Саме так почалось моє власне дослідження України. Під час Революції гідності 2014 року я вперше зрозуміла, наскільки німецьке суспільство просякнуте колоніальним мисленням і скільки цікавого на нас чекає в Україні. Історію німецько-російського колоніалізму за рахунок Східно-Центральної Європи треба до кінця осмислити і закінчити. Нехтування перспективами Східно-Центральної Європи є однією з причин невдач Німеччини у відносинах з Росією протягом останніх десятиліть. Німеччина повинна радикально переосмислити свої відносини з росією і не повинна повертатися до старих мрій про «зближення» і «примирення». Сьогодні найважливіше – підтримати Україну в її боротьбі проти росії – військово, політично та економічно. Україна захищає європейський порядок безпеки, який захищає нас усіх. З Україною тримається уся Європа ■

ZERSCHLAGENE MYTHEN

Text und Fotos: Franziska Davies,
Historikerin am Leibniz-Zentrum für Zeithistorische Forschungen Potsdam

der russischen Kultur ist bis heute zu beobachten, während die Ukraine ein blinder Fleck war, den Ukrainer:innen oft ihre Identität abgesprochen wurde. Dass sich dieses Bild zumindest in der breiteren Öffentlichkeit erst seit Februar 2022 fundamental zu wandeln begann, sagt auch etwas über die deutsche Gesellschaft aus. Warum entdecken wir die ukrainische Kultur erst jetzt, wo die Ukrainer:innen für ihr Land sterben oder es millionenfach verlassen müssen – auf der Flucht vor russischen Bomben und der russischen Armee?

Aber auch wenn man, wie ich, Osteuropäische Geschichte studiert hat, war man zunächst durch einen russo-zentrischen Blick geprägt. Kurz nach Beginn meines Studiums fand in der Ukraine im Jahr 2004 die Orangene Revolution statt und auch für mich war die Ukraine (anders als Russland) zu diesem Zeitpunkt immer noch ein blinder Fleck. Also fragte ich einen Professor, was wohl in der Ukraine nun passieren würde? Das Land würde wahrscheinlich in Ost und West zerfallen, war die Antwort. Ebenfalls zu Studienbeginn äußerte eine Studentin in einem Seminar, dass Nikolaj Gogol korrekterweise eigentlich Mykola Hohol hieß und ein Ukrainer war. Der Dozent schüttelte den Kopf: Nein, es handele sich um einen russischen Schriftsteller.

Ein „zutiefst gespaltenes Land“, „zerrissen zwischen ‚Ost‘ und ‚West‘“ oder zwischen „russischsprachig versus ukrainischsprachig“, eine „künstliche Nation“ das sind nur einige der Stereotype und kolonialen Mythen über die Ukraine, die besonders bis zum Februar 2022 in den deutschen Medien, der Gesellschaft und Politik sehr verbreitet waren. Neben der russischen Propaganda, die solche Bilder der Ukraine gezielt in westlichen Gesellschaften zu verbreiten versuchte, spielte in Deutschland auch das Erbe eines gemeinsamen deutsch-russischen Kolonialismus auf Kosten der Länder, Regionen und Menschen Ostmitteleuropas eine Rolle. Der Blick war vornehmlich nach Russland gerichtet, die Romantisierung

LESETIPP

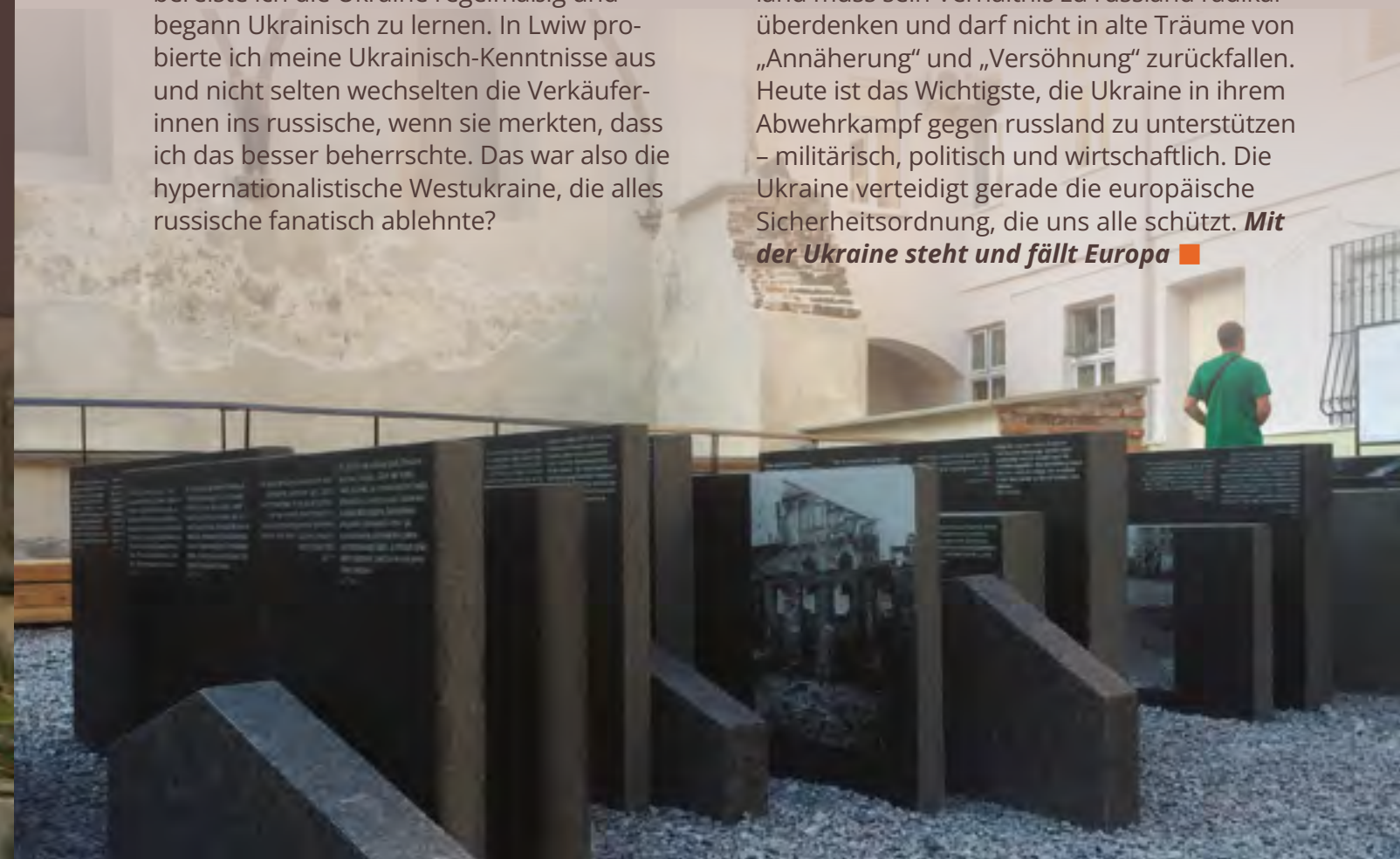
Seitdem hat sich einiges geändert, auch wenn der Russozentrismus auch in der Wissenschaft noch lange nicht überwunden ist.

2016 reiste ich zum ersten Mal mit deutschen Studierenden in die Ukraine. In Charkiw führte uns ein Charkiwier Student durch seine Stadt und sprach auch davon, wie sehr er sich eine freie und demokratische Ukraine in Europa wünschte. Ungläubig fragte mich einer der deutschen Studenten nach meiner Übersetzung, ob er das wirklich gesagt habe? Wir sind doch hier ganz im Osten der Ukraine, wo angeblich die Menschen Russland zuneigten? Ich konnte beobachten, wie die Vorurteile über die Ukraine bei diesem Studenten bei seinem ersten Besuch im Land auseinanderfielen.

Für mich persönlich war die ukrainische Revolution der Würde 2013-2014 ein Wendepunkt. Mit Bewunderung beobachtete ich von Deutschland aus wie Menschen, viele jünger als ich, für Dinge kämpften, die für mich als Deutsche selbstverständlich sind und mich von Geburt an begleiten. Seitdem bereiste ich die Ukraine regelmäßig und begann Ukrainisch zu lernen. In Lwiw probierte ich meine Ukrainisch-Kenntnisse aus und nicht selten wechselten die Verkäuferinnen ins Russische, wenn sie merkten, dass ich das besser beherrschte. Das war also die hypernationalistische Westukraine, die alles Russische fanatisch ablehnte?

Bei meinen Besuchen in Kyjiw, Odesa und Charkiw war ich fasziniert von der Vielfalt dieser Städte und zugleich immer wieder beeindruckt von der starken ukrainischen Zivilgesellschaft. Bei Reisen in Städte wie Uman und Winnyzja, die vor dem Zweiten Weltkrieg sehr stark jüdisch geprägt waren, entdeckte ich das jüdische Erbe der Ukraine. Als wir (meine ukrainische Freundin und ich) in Winnyzja in die Synagoge gingen, kamen wir erst etwa zwei Stunden später wieder heraus – voll beladen mit Büchern und Tipps für unseren Besuch von den Gemeindegliedern, die wir dort getroffen hatten.

Das war der Beginn meiner Beschäftigung mit der Ukraine. Während der Revolution der Würde von 2013/14 verstand ich erstmals wie stark die deutsche Gesellschaft von kolonialem Denken geprägt war und wie viel es in der Ukraine zu entdecken gab. Die Geschichte des deutsch-russischen Kolonialismus auf Kosten Ostmitteleuropas – sie ist noch lange nicht aufgearbeitet. Die Geringschätzung ostmitteleuropäischer Perspektiven ist ein Grund für das Versagen Deutschlands im Umgang mit Russland in den letzten Jahrzehnten. Deutschland muss sein Verhältnis zu Russland radikal überdenken und darf nicht in alte Träume von „Annäherung“ und „Versöhnung“ zurückfallen. Heute ist das Wichtigste, die Ukraine in ihrem Abwehrkampf gegen Russland zu unterstützen – militärisch, politisch und wirtschaftlich. Die Ukraine verteidigt gerade die europäische Sicherheitsordnung, die uns alle schützt. **Mit der Ukraine steht und fällt Europa** ■

KYJIW: FREIHEIT, KULTUR, UNBEUGSAMKEIT

Interview: Kseniya Fuchs • Fotos: Konrad Walter

Es hat eine Weile gedauert, bis wir uns auf einen Termin einigen konnten. Denn immer wenn ich Konrad fragte, war er wieder in Kyjiw. Ich hatte irgendwann das Gefühl, er verbringt mehr Zeit in meinem Heimatland als ich selbst. Umso mehr wollte ich ihn treffen. Ich wollte wirklich wissen, warum ein Deutscher, den ich von den ukrainischen Demos in Stuttgart als einen emotionalen Redner kenne, so viel Zeit in der Ukraine verbringt – und sogar Ukrainisch spricht.

Wir treffen uns in seiner Stuttgarter Wohnung. Überall ist die Ukraine präsent: Kinoposter, Souvenirs aus Lwiw, die obligatorische blau-gelbe Fahne, ukrainische Süßigkeiten liegen bereit. Als Konrad die Tasse hebt, sehe ich ein kleines Tattoo an seinem Handgelenk: ein Kastanienblatt, das Symbol Kyjiws. „Für mich ist Kyjiw seit vielen Jahren die spannendste Stadt Europas. Das habe ich schon vor dem großen Krieg gespürt“, meint er.

2017 fuhr er zum ersten Mal länger hin zum Film- und Urbanistik-Festival **86** in Slawutytsch, der Stadt, in der die Einwohner:innen von Tschornobyl nach der Katastrophe evakuiert wurden. „Das Festival heißt «86» und ich bin (19)86 geboren“, erzählt Konrad, „kurz nach der menschengemachten Katastrophe von Tschornobyl. Mich hat das Thema schon länger interessiert. Nachdem ich zufällig einen Bericht über dieses Festival gesehen hatte, bin ich einfach im Jahr darauf hingefahren, und habe dort unglaublich viele kreative und offene Menschen aus der ganzen Ukraine getroffen. Mit vielen bin ich heute noch im Kontakt. Für mich war diese Reise wie ein goldener Schlüssel zur Ukraine.“

Später zog es ihn in die Bezirke Podil und Soloti Worota, ins Herz Kyjiws. „Da ist nach der Revolution der Würde etwas entstanden, das mich fasziniert hat: Galerien, Buchläden, Restaurants, hippe Bars, Clubs und Kulturzentren, tolle Musikfestivals. Leute, die in Berlin mal das Berghain aufgebaut haben, haben nicht New York oder Tokio gewählt, sondern ihr Wissen in Kyjiw eingebracht. Mit dem **K41** eröffnete 2019 einer der wohl besten Technoclubs Europas. Bis Februar 2022 war es so, dass Leute aus Berlin nun plötzlich nach Kyjiw flogen, um Party zu machen und nicht mehr andersrum. Für mich war und ist diese sehr bedacht umgebaute alte Schnapsfabrik mit ihrer lebenswerten Community wie ein großer Tempel der Freiheit.“

In dieser Szene lernte er **Kseniia Kalmus** kennen. Sie eröffnete zusammen mit einer Freundin einen Blumenladen in Podil. „Mit diesem Blumenladen lebte Kseniia ihren Traum. Das Geschäft lief gut, sie hatte tolle Angestellte, einen Plattenspieler, gute Musik, guten Kaffee und andere Getränke – eine kleine Oase für die Hipster von Podil. Ihr Traum wurde am 24. Februar 2022 zerstört. Sie gab den Laden auf, wurde Freiwillige. Erst nahmen die Russen ihr den Laden, dann zerstörten sie später die Dächer, die wir zusammen in den befreiten Dörfern mit der von ihr mitgegründeten NGO **Livyi Bereh** repariert hatten. Zweimal haben die Russen genommen, was sie aufgebaut hatte. Also gründete sie wieder etwas Neues – **Klyn Drones**, eine NGO, die Drohnen baut. Für die Selbstverteidigung der Ukraine.“

Konrad war von Anfang an mittendrin. 2022 fuhr er in die zerstörten Dörfer mit, half beim Wiederaufbau. „Wir haben in den letzten drei Jahren viele Dächer repariert. Dann kamen wieder Angriffe und es wurde Zeit für etwas Neues. Jetzt löte und schraube ich in meiner Freizeit und im Urlaub mit anderen Freiwilligen bei Klyn Drones. Eine andere Freiwillige hat es mir diesen Sommer beigebracht. Es klingt komplizierter, als es ist. Mit der Zeit wird man besser und schneller.“

Er lacht, dann wird er wieder ernst. „Wenn wieder ein russischer Panzer mit unseren Drohnen zerstört wird, dann schützen wir damit auch Europa. Dieser Panzer schießt dann keine Dächer mehr kaputt, die Kseniia gebaut hat. Es ist klar, ich würde lieber keine Drohnen mehr bauen müssen. Alle Menschen in der Ukraine wünschen sich Frieden. Und jetzt tun wir ganz konkret etwas mit unseren Händen, um der russischen Zerstörung etwas entgegenzusetzen und so dem Frieden ein Stück näherzukommen.“

Ich erinnere mich an meine eigene Reise nach Kyjiw diesen Sommer. Ungefährlich war es sicher nicht. Als ob er meine Gedanken gelesen hätte, bemerkt Konrad: „Im Sommer 2025 kamen fast jede Nacht Shahed-Drohnen. Man hört sie, man fühlt sie. Manchmal hunderte. Und trotz des nächtlichen Terrors geht das Leben in Kyjiw weiter. Auch nach heftigen Angriffen machen am nächsten Morgen die Cafés wieder auf, selbst wenn es in der Nachbarschaft einen Einschlag gab und keine Fenster mehr da sind. Das ist der Spirit von Kyjiw – nicht aufgeben.“

Kyjiw ist für Konrad eine Art zweite Heimat geworden. „Die Stadt hat exzellente Restaurants. Asiatisch, Pizza, Avocado-Toast mit pochiertem Ei – das ist meine eigene Assoziation mit Kyjiws Gastronomie.“ Er fügt hinzu: „Die gastronomische Vielfalt dort spiegelt auch die Offenheit der Stadt wider. Es gibt richtig gute internationale Küchen – und es schmeckt auch einfach gut. Die Qualität, der Service, die Preise – das ist ein Level, das man in Deutschland nicht so leicht findet.“

Doch Kyjiw sei nicht nur für seine Kulinarik lebenswert. „Die Stadt pulsiert. Das Wichtigste sind natürlich die Menschen.“

Die Techno-Szene ist ein Stück Widerstand. Es geht aber nicht mehr nur um Party, sondern um Freiheit. Über einem Club oder einem Festival hängt auch mal die Regenbogenfahne neben der ukrainischen Fahne. Diese Freiheit wird verteidigt – von Freundinnen und Freunden an der Front, aber auch von Menschen wie Kseniia, die nun statt Blumensträuße zu binden Drohnen baut. Man kann diesen Kampf für die Freiheit auch von Deutschland aus unterstützen, dafür muss man nicht einmal Lötensolder können, das geht auch z.B. durch eine kleine Spende.“

Konrad erzählt von den Galerien, Theatern, Opern und unabhängigen Kunsthäusern, die Kyjiw zu bieten hat. „Wenn man über die Ukraine redet, sollte man mit den Ukrainer:innen direkt sprechen, oder mal dorthin fahren und sich ein eigenes Bild machen.“ Sein Blick wandert zu den Regalen mit noch nicht ausgepackten Sachen aus der Ukraine. Ich erkenne sofort die Logos und die Verpackungen, habe dieselben von meiner Reise mitgebracht. „Mir ist wichtig zu betonen“, merkt Konrad an: „Ich reise nicht in die Ukraine, weil dort Krieg ist. Da bin ich wahrscheinlich anders, als viele Ausländer:innen in der Ukraine derzeit. Ich war vorher da, ich werde auch danach da sein. Ich bin so oft nach Kyjiw, weil dort meine Freund:innen leben – Leute wie Kseniia. Ich bin in Kyjiw, weil ich meine Freund:innen in der Subkultur unterstützen möchte. Ich bin in der Ukraine, weil mir die Freiheit wichtig ist, die meine Freund:innen dort verteidigen: Die Freiheit Europas.“

КИЇВ — СВОБОДА, КУЛЬТУРА ТА НЕЗЛАМНІСТЬ

Інтерв'ю: Ксенія Фукс • Фото: Конрад Вальтер

Домовитися про зустріч із Конрадом виявилось непросто. Щоразу, коли я йому писала, він знову був у Києві. Мені вже здавалося, що він проводить у моїй країні більше часу, ніж в Німеччині (авторка позіхає та трошки заздрить). Тим більше хотілося про все розпитати та зрозуміти: чому німець, якого я знаю з українських демонстрацій як емоційного промовця, проводить стільки часу в Україні — та ще й вчить і вже добряче говорить українською.

Ми зустрічаємося у його квартирі у Штутгарті. Україна відчутна скрізь: кінопостери, сувеніри зі Львова, обов'язковий синьо-жовтий прапор, на столі українські солодощі. Коли Конрад підіймає чашку, я помічаю маленьке тату на його зап'ясті: каштановий листок, символ Києва. „Для мене Київ — вже багато років найцікавіше місто Європи. Я відчував це ще до великої війни“, — ділиться він.

У 2017 році Конрад поїхав в Україну вперше надовше — на кіно- й урбаністичний фестиваль **86** у Славутічч, місті переселенців із Чорнобиля. „Фестиваль називається «86», а я народився в (19)86-му, — розповідає Конрад, — одразу після техногенної катастрофи в Чорнобилі. Ця тема мене давно цікавила. Побачив випадково сюжет про фестиваль і вже наступного року просто поїхав. Там я зустрів неймовірну кількість креативних та відкритих людей з усієї України. З багатьма ми й досі підтримуємо зв'язок. Для мене ця подорож стала ніби золотим ключем до України“.

Згодом його потягло до Подолу й Золотих воріт — у серце Києва. „Після Революції гідності там відбувалося щось неймовірне: відкрилося багато нових галерей, книгарень, ресторанів, модних барів, клубів та культурних центрів, чудових музичних фестивалів. Люди, які колись у Берліні створювали Бергхайн, обрали не Нью-Йорк і не Токіо, а вклали свої знання у Київ, відкривши тут у 2019-му один із найкращих техно-клубів Європи — **K41**. До лютого 2022-го вже не кияни літали в Берлін на вечірки, а берлінці прилітали в Київ. Для мене ця дуже вдумливо перебудована стара горілчана фабрика з її теплою спільнотою „як величний храм свободи“.

У цій тусовці він познайомився з **Ксенією Кальмус**. Разом із подругою вони відкрили квіткову крамницю на Подолі. „Ксенія втілила свою мрію. Крамниця мала успіх: чудові працівниці, програвач, гарна музика, смачна кава та інші напої — маленький оазис для хіпстерів Подолу. Її мрію було зруйновано 24 лютого 2022-го. Вона закрила магазин і стала волонтеркою. Спочатку росіяни забрали у неї бізнес, а потім зруйнували й дахи, які ми разом ремонтували в звільнених селах із її ж НГО **Лівий берег**. Двічі росіяни знищили те, що вона будувала. Тож Ксенія заснувала втретє щось нове — **Klyn Drones**, організацію, що виготовляє дрони. Для самозахисту України“.

Конрад від самого початку був у самісінькому вирі. У 2022-му він їздив у зруйновані села, допомагав відбудовувати дахи. „За останні три роки ми відремонтували багато дахів. Потім знову почалися обстріли — і стало зрозуміло: треба робити щось інше. Тепер у вільний час і під час відпусток я разом з іншими волонтерами

паяю та збираю дрони в Klyn Drones. Цього літа інша волонтерка навчила мене. Це звучить складніше, ніж є насправді. З часом виходить краще і швидше“.

Він сміється, а потім знову стає серйозним: „Коли наш дрон нищить черговий російський танк, ми захищаємо цим і Європу. Бо тоді цей танк не розіб'є дах, який відновила Ксенія. Звісно, я радше б не будував дронів. Усі в Україні хочуть миру. Але зараз ми власними руками робимо щось конкретне, щоб протистояти російському руйнуванню — і цим наближаємо мир“.

Я згадую власну поїздку до Києва цього літа. Безпечною вона точно не була. Ніби читаючи мої думки, Конрад додає: „Влітку 2025-го майже щоночі прилітали шахеди. Їх бачиш, їх чуєш. Іноді їх сотні. І попри нічний терор життя в Києві триває. Навіть після важких атак вже зранку знову відкриваються кав'ярні — навіть якщо поруч вибух і немає вікон. Це і є київський дух — не здаватися“.

Для Конрада Київ став другою домівкою. „У місті чудові ресторани. Азійська кухня, піца, тости з авокадо й пашот — це мої власні асоціації з київською гастрономією“. І додає: „Різноманіття гастрономії відображає відкритість міста. Там є справді якісна інтернаціональна кухня — і вона ще й дуже смачна. Якість, сервіс, ціни — на рівні, якого в Німеччині важко знайти“.

Але Київ цінний не лише гастрономією. „Місто пульсує. Найважливіші, звісно, люди. Техно-сцена — це шматок спротиву. Йдеться вже не тільки про вечірки, а про свободу. Над клубом чи фестивалем майоріє райдужний прапор поряд із українським. Цю свободу захищають друзі й подруги на фронті, і люди як Ксенія, яка тепер замість букетів робить дрони. Підтримати цю боротьбу за свободу можна й з Німеччини — навіть якщо не вмієш паяти. Наприклад, маленьким донатом“.

Конрад розповідає про галереї, театри, опери та незалежні артпростори, які пропонує Київ. „Коли говориш про Україну — треба говорити з українцями напругу. Або поїхати й побачити самому“. Його погляд зупиняється на полицях із ще нерозпакованими речами з України. Я одразу впізнаю логотипи й пакування — привезла такі самі зі своєї поїздки. „Мені важливо підкреслити, — зауважує Конрад: — я не їжджу в Україну тому, що там війна. Мабуть, у цьому я відрізняюся від багатьох іноземців. Я був там до, буду й після. Я часто в Києві, бо там мої друзі — такі, як Ксенія. Я в Києві, бо хочу підтримати своїх друзів у субкультурі. Я в Україні, бо для мене важлива свобода, яку мої друзі там захищають: свобода Європи“ ■

Текст: Матіас Ренц, Афіна Альбрехт • Переклад з німецької: Анастасія Петрова • Фото: Матіас Ренц

«ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ — ЦЕ ГАННОВЕР УКРАЇНИ»: ІСТОРІЯ МАТІАСА ЗІ ШТУТГАРТА

Матіасе, розкажи нашим читачам коротко про себе та як сталося, що ти поїхав до України?

Мене звати Матіас, мені 31 рік, я родом зі Штутгарта та працюю у сімейному підприємстві з виробництва високоякісних офісних меблів. Я багато подорожував протягом життя, ще з того часу, як у 2010 році провів рік за кордоном у Сполучених Штатах — це пробудило в мені бажання відкривати нові місця та культури. Останніми роками, однак, мої поїздки були переважно обмежені Європою. Моя наречена Анастасія — родом із Хмельницького, і до 2022 року мешкала в Києві. Багато років тому, на самому початку нашої дружби, вона вже запрошувала мене до України. Тому я завжди знав, що одного дня туди поїду. Проте я не міг уявити, що мій перший візит у травні 2023 року відбудеться під час жорстокої війни, яку росія веде проти України. З 2023 року я тричі їздив до України, а саме до Києва, Хмельницького, Львова та Карпат.

Яке в тебе було загальне уявлення про Україну?

Чесно кажучи, у мене не було чіткого уявлення про Україну, думаю, це стосується багатьох німців мого покоління. Сприйняття у Німеччині переважно формувалося через події на Майдані 2013/2014 років, які я бачив у новинах, а сьогодні — через новини у медіа, здебільшого про руйнування після нічних ракетних та дронівих атак.

Звичайно, це важливо — говорити про ці факти, але насправді там набагато більше цікавого. На щастя, Анастасія з часу нашої зустрічі захоплено розповідала мені про Київ та про те, як місто за останні роки перетворилось на сучасне, вільне та європейське. І саме це я побачив на власні очі: Київ сповнений людей, які люблять і захищають свободу. Після нічних атак місто щоранку повертається до життя — люди роблять свої справи, втомлені, але рішучі, переконані, що захист країни до перемоги — єдиний спосіб забезпечити майбутнім поколінням життя у свободі.

Як Україна тебе прийняла? Що бачив? Скільки розумів?

Під час мого першого візиту в травні 2023 року я не дуже багато зрозумів, але відчув себе бажаним гостем. Хоча поза межами Києва вільно спілкуватись англійською не так легко, якщо не знаєш української, та люди завжди були дуже уважними й доброзичливими до мене. Відтоді я багато годин присвятив вивченню української і зараз часто розумію контекст розмов, хоча говорити досі набагато важче. Українська — красива мова, і я з нетерпінням чекаю на усі мої майбутні розмови.

Чому варто відвідати Хмельницький? Що гостям варто обов'язково спробувати?

Мої поїздки до Хмельницького щоразу були справжнім відкриттям, адже як “звичайний” турист я навряд чи потрапив би туди. Мені подобається дивитись на повсякденне життя в гарному, середньому за розміром місті, далекому від великих мегаполісів. Іноді жартома називаю Хмельницький „Ганновером України” — логістично добре сполучений, з людьми, які говорять дуже чітко українською (яку мені легше зрозуміти) і з природою, що простягається одразу за містом. Гостям варто неодмінно завітати до **White Rabbit Surf Café** на річці Південний Буг — поплавати, покататися на човні чи SUP-дошці, а потім насолодитися фантастичною кавою просто біля води.

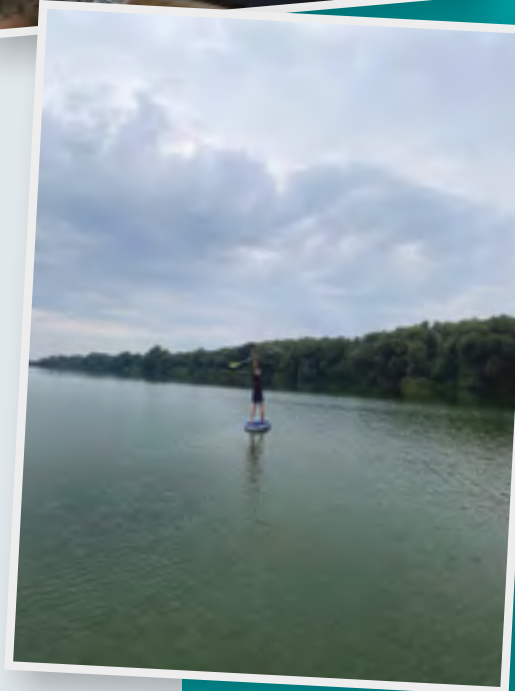
Які стереотипи (якщо такі були) спростувалися?

До цих подорожей я, чесно кажучи, не мав багато стереотипів про Україну. Ті, що були, переважно походили з радянських кліше. Але зважаючи на спостереження за українськими друзями, хотів би поділитися кількома стереотипами (*посміхаючись*):

- У містах несподівано великою є пристрасть до справді хорошої кави. Багато кафе подають смачну каву, часто легкого обсмаження, приготовлену вручну.
- Українці — працелюбні, зазвичай мають хоча б один підрібток або волонтерську активність поруч із основною роботою, і часто закінчують університет досить рано, щоб почати працювати.
- Українці люблять приносити подарунки. Ніхто не приходить до господаря з порожніми руками, навіть якщо запізнюються.
- Люди з Одеси, південного міста біля Чорного моря, випромінюють середземноморську легкість — як в Італії чи Португалії. Там здається, що час і пунктуальність менш важливі, ніж насолода життям.
- Жоден (!) з моїх українських друзів не працює за фахом: один архітектор — фотограф, фермер став підприємцем, а Анастасія, яка вивчала право, наразі фріланс-проектна менеджерка у сфері соціально значущих IT-проектів.

Власне до твого крайнього пункту: чи могла б дуальна системи освіти, яку має Німеччина, стати цікавою для України?

Німеччина, на щастя, має дуже практично орієнтовану та різноманітну систему професійної освіти. Окрім академічних університетських дипломів, професійні навчання (наприклад, столярна підготовка в моєму сімейному бізнесі) є фундаментом німецької економіки. Завдяки ним випускники повністю володіють професією — і це дуже цінно. Крім того, дуальні програми навчання виникли саме тому, що компанії (багато з них у регіоні Штутгарта) вимагали більше практичного досвіду від випускників університетів. В Україні сьогодні дуже багато молодих людей вступають до університетів — і це, по суті, позитивно й цінно. Рівень вищої освіти високий, частково з історичних причин, і освічене молоде покоління зміцнює шлях до зрілої демократії в Європі. Проте факт, що багато хто працює не за фахом, показує, що є простір для вдосконалення. Ширший спектр професійної та практично орієнтованої освіти міг би дати молоді кращий погляд на їхні майбутні професії та кар'єрні шляхи ■

Text: Mathias Renz, Afina Albrecht • Fotos: Mathias Renz

WIE EIN DEUTSCHER CHMELNYZKYJ ENTDECKT

Lieber Mathias, erzähl uns ein bisschen von Dir und wie es dazu kam, dass Du in die Ukraine gereist bist?

Ich bin 31 Jahre alt, komme aus Stuttgart und bin Unternehmer in unserem Familienunternehmen, das hochwertige Office-Möbel herstellt und in dem Bereich auch Ausbildung anbietet. Ich bin in meinem Leben viel gereist, hatte seit einem Auslandsjahr 2010 in den USA immer den Drang, neue Orte und Kulturen kennenzulernen. In den letzten Jahren haben sich meine Reisen aber vermehrt auf Europa beschränkt. Meine Verlobte Anastasiia ist Ukrainerin, kommt aus Chmelnyzkyj und lebte bis 2022 in Kyjiw. Anastasiia hat mich zu Beginn unserer Freundschaft viele Jahre zuvor bereits eingeladen, sie in der Ukraine zu besuchen. Deshalb wusste ich, dass ich das Land eines Tages bereisen würde. Dass mein erster Besuch im Mai 2023 aber während eines brutal geführten Angriffskriegs russlands auf die Ukraine stattfinden würde, hätte ich natürlich nicht gedacht. Auf mittlerweile drei Reisen seit 2023 war ich in Kyjiw, Chmelnyzkyj, Lwiw und in den Karpaten.

Welches Bild hattest Du von der Ukraine im Allgemeinen?

Ehrlicherweise hatte ich kein klares Bild der Ukraine vor Augen und ich denke, dass es vielen Deutschen in meiner Generation so geht. Das Bild vieler Menschen hier war geprägt von den Maidan-Protesten 2013-2014 in Kyjiw, die ich in den Nachrichten verfolgt habe, und wird heute gezeichnet von den Berichterstattungen – meist leider (nur) von den Zerstörungen nach all nächtlichen Drohnen- und Raketenangriffen.

Diese Nachrichtenberichterstattungen sind wichtig, doch es gibt so viel mehr zu zeigen und zu sehen. Und eins konnte ich sehr deutlich sehen: Kyjiw ist voller Menschen, die die Freiheit lieben und verteidigen. Nach nächtlichen Angriffen erwacht die Stadt jeden Morgen zum Leben, die Menschen gehen ihren Aufgaben und Zielen nach, sind müde, aber entschlossen, dass die Verteidigung bis zum Sieg die einzige Möglichkeit sein kann, um über Generationen hinweg in Freiheit zu leben.

Wie hat Dich die Ukraine empfangen?

Bei meinem ersten Besuch im Mai 2023 habe ich nicht viel verstanden und doch habe ich mich willkommen gefühlt. Auch wenn man ohne Ukrainisch außerhalb Kyjiws schnell an seine Kommunikationsgrenzen stößt, waren die Menschen mir gegenüber sehr aufmerksam. Ukrainisch ist eine wundervolle Sprache. Ich lerne sie und freue mich auf die vielen Unterhaltungen, die ich noch haben werde.

Was sollte ein/e Reisende/r unbedingt ausprobieren oder in Chmelnytskij besuchen?

Meine Besuche in Chmelnytskyi waren für mich insofern echte Highlights, als dass ich dort als „normaler“ Tourist nie gelandet wäre. Ich liebe die Einblicke abseits der Millionenstädte in das alltägliche Leben einer schönen, relativ gesehen mittelgroßen Stadt. Manchmal sage ich spaßeshalber zu Anastasiia, Chmelnyzkyj sei das „Hannover der Ukraine“ – logistisch sehr gut gelegen, die Menschen dort sprechen ein sehr klares, für mich leichter verständliches Ukrainisch und außerhalb der Stadt wird es schnell ländlich.

Besucher sollten unbedingt das **White Rabbit Surf Café** am Pivdennyi Buh Fluss aufsuchen, von dort schwimmen, rudern oder SUP-Paddeln gehen und anschließend einen fantastischen Kaffee am Wasser trinken.

Welche Stereotypen haben sich für Dich ggf. widerlegt?

Vor meinen Reisen hatte ich ehrlicherweise nicht viele Stereotypen im Kopf bzw. waren sie von sowjetischen Stereotypen geprägt. Ich möchte aber einige Stereotypen mit euch teilen, die ich mir anhand von Beobachtungen meiner Freundinnen und Freunde in der Ukraine überlegt habe (mit einem Schmunzeln):

- In den Städten herrscht ein großer Wunsch nach richtig gutem Kaffee. Viele hippe Cafés servieren leckeren, meist leicht gerösteten Kaffee, der von Hand aufgegossen wird.
- Ukrainer:Innen lieben Gastgeschenke. Niemand erscheint bei seinem Gastgeber / seiner Gastgeberin ohne ein Mitbringsel – auch wenn es bedeutet, zu spät zu kommen.
- Menschen, die aus Odesa stammen, der südlichen Metropole am Schwarzen Meer, strahlen eine südeuropäische Gelassenheit aus, wie ich sie sonst aus Italien oder Portugal kenne. Zeit und Pünktlichkeit spielen hier eine untergeordnete Rolle zum Lebensgefühl.
- Ukrainer:Innen sind höchst arbeitsam, haben immer mindestens eine Nebentätigkeit / Ehrenamt parallel zu Ihrem Job und schließen ihr Studium eher früh ab, um eine Arbeit zu beginnen.
- Keiner(!) meiner ukrainischen Freundinnen und Freunde arbeitet in dem Job, den sie mal studiert haben: Ein Architekt arbeitet als Fotograf, ein Landwirt als Unternehmer und Anastasiia, die Juristin ist, ist mittlerweile freiberufliche Projektmanagerin für Projekte mit sozialem Impact im IT-Bereich.

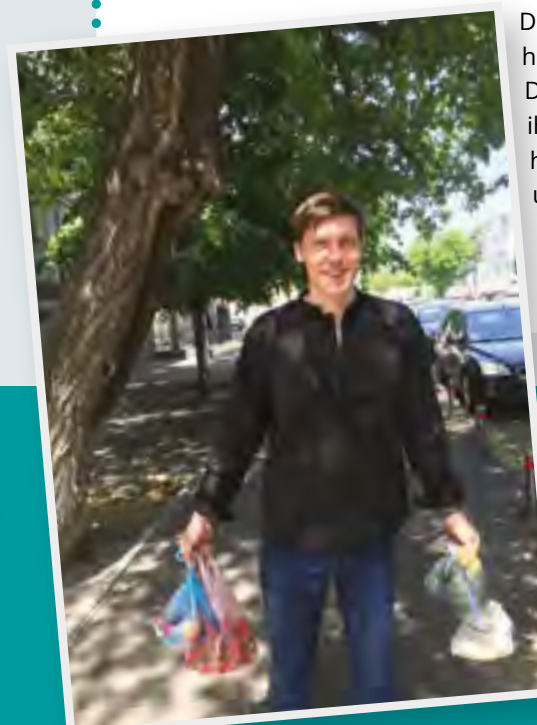

Zu Deinem letzten Punkt: Könnte vielleicht ein duales Bildungssystem auch was für die Ukraine sein?

Deutschland hat glücklicherweise ein sehr praxisnahes und vielfältiges Berufsausbildungsangebot. Neben den akademischen Hochschulausbildungen sind Ausbildungsberufe (wie beispielsweise in meinem Familienunternehmen zum Schreiner / zur Schreinerin) ein Grundpfeiler der deutschen Wirtschaft. Eine abgeschlossene Berufsausbildung bescheinigt, einen Fachberuf umfassend erlernt zu haben und das ist viel wert. Darüber hinaus ist die duale Hochschulausbildung nicht zuletzt deshalb entstanden, weil Unternehmen (viele davon im Raum Stuttgart) mehr praktische Nähe von HochschulabsolventInnen gefordert haben.

In der Ukraine studieren heute sehr viele junge Menschen, was grundsätzlich gut und schützenswert ist.

Der Stellenwert einer Hochschulausbildung ist, teils historisch bedingt, hoch und eine gebildete Jugend ebnet den Weg für eine langfristig mündige Demokratie in Europa. Allerdings zeigt die hohe Zahl derer, die nicht in ihrem studierten Berufsfeld arbeiten, dass hier noch Nachbesserungsbedarf besteht und ein breiter gefächertes Ausbildungsangebot mit Praxisbezug jungen Menschen einen besseren Einblick ins spätere Berufsleben geben könnte ■

Kommentar von der Redaktion:

Sollten die deutschen Unternehmen, sobald es die Sicherheitslage ermöglicht, in der Ukraine neue Standorte erschließen, so sollten sie auch ihre Ausbildungsprozesse mitnehmen und dadurch das duale Bildungssystem in der Ukraine mit aufbauen.

Інтерв'ю: Дарина Зайцева • Фото: редакція, др. Паскаль Бадер

ІСТОРІЯ ПРО ТЕ, ЯК СТАРІ КОРЕНІ ПУСТИЛИ НОВІ ПАРОСТКИ

З паном доктором Паскалем Бадером — мером міста Кірхгайм-унтер-Тек — ми випадково познайомились на робочій зустрічі. Спочатку була формальна ввічлива розмова, а після першої згадки про Україну розмова стала випромінювати світло. Пан Бадер розповів, що місто Кірхгайм-унтер-Тек має зв'язок з Україною і поділився історією солідарного партнерства із містечком Сарата в Одеській області.

вторгнення рада міста Кірхгайм вирішила долучитися до підтримки України. Перший рік місто активно приймало українських біженців: допомагало в пошуку житла, організувало перекладачів тощо. Щоб далі підтримувати Україну, з'явилася ідея солідарного партнерства. У 2023 році ми почали встановлювати зв'язок із Саратою: спочатку онлайн, а згодом зустрілися наживо.

Якою була Ваша подорож до України і які перші враження?

До цього я ніколи не був в Україні й мушу визнати, що було трохи тривожно їхати до країни, де йде війна. Я не знав, чого очікувати, тому приєднався до досвідчених волонтерів *Сімона Новотні* та *Мартіна Зальцера* — засновників благодійної організації *Ermstal hilft e.V.* у місті Бад-Урах. Вони обидва — пожежники та волонтери, які активно підтримують Україну, насамперед організовуючи спеціальний транспорт та гуманітарні перевезення. Ми їхали через Молдову й серед ночі опинилися на пункті пропуску. Пам'ятаю, як ступив перші кроки на українську землю. Той момент дуже запам'ятався, бо ми перетнули кордон пішки!

Майже тиждень я провів у Сараті. Відвідав міський ліцей і лікарню. Найбільше мене вразили діти. Під час тривоги усі школярі спускаються в бомбосховище і продовжують навчання вже звідти. Простір умовно поділили на зони для кожного класу, щоб забезпечити бодай мінімальний комфорт. Повітряна тривога може тривати вдень та вночі, супроводжується гучною сиреною та глибоким відчуттям вразливості — і водночас надією на краще.

Пане Бадер, розкажіть, що об'єднує Кірхгайм-унтер-Тек та Сарату?

Кірхгайм-унтер-Тек — місто за 25 км від Штутгарта, із населенням близько 42 тисяч мешканців, відоме історичним центром із фахверковими будиночками та середньовічними вуличками. Сарата — селище в Одеській області, розташоване у південній Бессарабії, приблизно за 20 км від Чорного моря та 130 км від Одеси. Населення Сарати — близько 4,5 тисячі (у громаді загалом — понад 20 тисяч). На перший погляд ці два міста мають мало спільного, але їх єднає історія: Сарата заснована бессарабськими німцями у 1822 році. Завдяки їхній працьовитості тут розвивалися землеробство, виноградарство, виноробство, садівництво. І багато поселенців походили саме з околиць Кірхгайма!

Отже, партнерство сьогодні — це відновлення вікового зв'язку та вшанування минулого через сьогодення. На початку повномасштабного

А ще у пам'яті назавжди залишаться меморіальні дошки героїв, які полягли на війні. Найемоційніше — що під кожною фотографією є QR-код із історією життя кожного з них.

Та перша подорож до Сарати залишила глибокий слід: контраст вдячності й гостинності з війною та сиренами. Я й раніше знав, що українці мають сильний зв'язок зі своєю Батьківщиною. Тепер зрозумів, що означає незалежність для українців. Це важко описати словами, але в Україні це дуже відчувається. Воля — не тільки політична свобода, це також свобода особистості: самостійно приймати рішення, не боятися висловити власну думку, вірити у власні сили. А в часи війни воля стала цінністю виживання: люди не коряться чужій силі, навіть озброєній; вони навчають дітей у бомбосховищах і відновлюють інфраструктуру після обстрілів. Здавалося б, у таких умовах легко втратити надію, але українці залишаються відкритими до дружби та підтримки, намагаються незламністю й вірою у світле майбутнє.

А що відбувалось потім?

Я був вражений витримкою й стійкістю українських підлітків. Хотілося подарувати їм трохи часу без тривоги, дати виспатися й познайомити з Німеччиною. Тому влітку 2024 року близько 20 підлітків 14–17 років у супроводі вчителів приїхали на два тижні до Кірхгайма. Дітей розмістили в німецьких сім'ях. У мене самого двоє синів, тож моя сім'я також прийняла двох українських хлопців. З одного боку, я усвідомлював, як відрізняється їхня реальність: у школі в них є уроки військової підготовки, керування дронами та 3D-друку. З іншого — вони з таким самим захватом, як і мої діти, грали у *Mario*. В нас була насичена програма: замок Ліхтенштейн, музей «Мерседес», стадіон VfB, великий спільний гриль із дітьми та сім'ями. На прощання — сучасна традиція: підписали український прапор як символ єдності та взаємопідтримки.

У грудні 2024 року ми передали дві великі сонячні станції, щоб місцева школа та лікарня змогли забезпечити безперервне енергопостачання. Наступна поїздка у Сарату відбулася в квітні цього року разом з іншими представниками міської ради Кірхгайма.

Ми передали Сараті пожежний автомобіль. Їхня техніка суттєво постраждала внаслідок однієї з російських ракетних атак, тож ми вирішили: нова машина зможе забезпечити вчасну підтримку та порятунок. Нам влаштували урочистий і теплий прийом з традиційним бесарабським вбранням та щедрим частуванням. Але що мене особливо зачепило — це традиція тостів. Спершу це видавалося незвичним, і я думав: «Що ж мені сказати?» Та згодом правильні слова немов самі знаходили свій шлях, вливаючись у спільний потік щирості, вдячності й теплоти. Це справді міцний ритуал!

Чому може навчитися Кірхгайм у Сарати, а чому Сарата — у Кірхгайма?

Мене вражає вміння українців не здаватися в таких складних умовах. З мінімальними ресурсами робити найкраще для своїх людей — облаштовувати простори, забезпечувати оснащення. Коли думаєш про проблеми в Кірхгаймі, розумієш, що ми живемо в «майже ідеальному світі». Головний урок від Сарати — у важких ситуаціях не впадати у відчай.

Водночас Сарата може перейняти від Кірхгайма досвід комунальної злагоди. У нас у міській раді є різні позиції, але класичного конфлікту «уряд — опозиція» майже немає: ми шукаємо найкраще рішення для громади. Окрема тема — пожежна служба. В Україні вона централізована, організована державою. У нас — змішана система: професійні підрозділи та добровільна пожежна охорона. І часто саме добровольці реагують на термінові місцеві

виклики найшвидше. У Німеччині добровільну пожежну службу високо шанують, вона є частиною традиції, існує також дитяча та молодіжна пожежні програми. У Кірхгаймі у добровільній пожежній охороні сьогодні понад 400 людей. Я радий, що в Сараті вже є щире зацікавлення цією моделлю.

Що особливого у солідарному партнерстві Кірхгайм та Сарати?

Кірхгайм має міста-побратими в Угорщині, Сербії та Франції. Є офіційні візити, делегації, тощо. Але солідарне партнерство із Саратою — дещо інше. Воно менш формальне, тримається на ініціативі обох сторін. Бо зрештою не документи та угоди, а люди підтримують і живлять цей зв'язок. Саме завдяки їм старе коріння оживає й дає нові паростки, що тягнуться крізь відстань і час, об'єднуючи наші громади.

Велику вдячність хочу висловити міській голові Сарати *Вікторії Райчевій* та директору місцевого ліцею *Роману Ковшику*. Саме їхня відкритість, довіра та щоденна праця зробили цю співпрацю реальною й відчутною для людей. У Кірхгаймі-унтер-Тек партнерство стало можливим завдяки пані *Гільтруд Ельберт-Фано*, яка супроводжувала мене в обох поїздках і постійно підтримує контакт з українськими партнерами. Операційну роботу в ратуші веде пані *Каріна Унзельд*: її зусиллями вдається реалізовувати програми підтримки, координувати гуманітарні вантажі та візити школярів, а також підтримувати контакт із *Ermstal hilft e.V.* Активісти Саймон Новотні та Мартін Зальцер, а також інші надзвичайно віддані своїй справі учасники. Завдяки їм стали можливими поїздки в Україну та передача гуманітарної допомоги ■

Interview: Daryna Zaitseva
Fotos: Dr. Pascal Bader, Redaktion
Aus dem Ukrainischen: Ganna Gershuni

DIE GESCHICHTE, WIE ALTE WURZELN NEUE TRIEBE HERVORBRACHTEN

Herrn Dr. Pascal Bader, den Oberbürgermeister von Kirchheim unter Teck, habe ich bei einem Arbeits-treffen kennengelernt. Herr Bader berichtete von der Solidaritätspartnerschaft seiner Stadt mit dem Ort Sarata, im Gebiet Odesa/ Ukraine.

Herr Bader, erzählen Sie uns bitte, welche Verbindung zwischen Kirchheim/Teck und Sarata besteht.

Kirchheim unter Teck ist eine 42.000 Einwohner Stadt mit Fachwerkhäusern und mittelalterlichen Gassen, ca. 25 km von Stuttgart entfernt. Sarata ist ein Dorf im Odesa Gebiet. Die Ortschaft liegt im Süden Bessarabiens, etwa 30 km vom Schwarzen Meer und 150 km von Odesa entfernt. Sarata hat rund 4.500 Einwohner (die Gemeinde über 20.000). Auf den ersten Blick haben die Städte wenig gemeinsam, sind aber durch ihre Geschichte verbunden: Sarata wurde 1822 von Bessarabiendeutschen gegründet. Sie betrieben Ackerbau, Weinbau, Weinherstellung und Gartenbau. Zum Ende des zweiten Weltkriegs flohen viele Bewohner von Sarata nach Kirchheim unter Teck und Umgebung. Die Partnerschaft heute belebt also eine jahrhundertealte

Verbindung, knüpft an gemeinsame Wurzeln an und würdigt die Vergangenheit durch Gegenwart. Zu Beginn der groß angelegten Invasion beschloss der Stadtrat von Kirchheim, dass er die Ukraine unterstützen will. Kirchheim nahm ukrainische Flüchtlinge auf, unterstützte sie bei der Wohnungssuche, organisierte Dolmetscher für die Kommunikation mit den Behörden. Nach kurzer Zeit stellte sich die Frage: Wie können wir die Ukraine noch unterstützen? So entstand die Idee einer Solidaritätspartnerschaft. Im Jahr 2023 begannen wir, Kontakt zu Sarata aufzunehmen: Zunächst online, später trafen wir uns persönlich.

Wie war Ihre Reise in die Ukraine und was sind Ihre ersten Eindrücke?

Ich war zuvor noch nie in der Ukraine und muss zugeben, dass ich etwas nervös war, ein Land zu besuchen, in dem Krieg herrscht. Ich wusste nicht, was mich erwartet, und schloss mich daher den erfahrenen Ehrenamtlichen *Simon Nowotni* und *Martin Salzer* an, den Gründern der gemeinnützigen Organisation *Ermstal hilft e.V.* in Bad Urach. Beide sind Feuerwehrleute und Ehrenamtliche, die die Ukraine aktiv unterstützen, vor allem durch die Organisation von humanitären Transporten.

Wir fuhren durch Moldau und kamen mitten in der Nacht am Grenzübergang an. Ich erinnere mich noch gut an meine ersten Schritte auf ukrainischem Boden. Dieser Moment ist mir besonders in Erinnerung geblieben, weil wir die Grenze zu Fuß überquert haben!

Ich verbrachte fast eine Woche in Sarata: besuchte das städtische Lyzeum (Gymnasium) und das Krankenhaus. Am meisten beeindruckten mich die Kinder. Bei Alarm gehen alle Schüler in den Luftschutzkeller und setzen dort den Unterricht fort. Der Raum wurde für jede Klasse in Zonen unterteilt, um zumindest ein Mindestmaß an Komfort zu gewährleisten. Der Luftalarm kann Tag und Nacht einsetzen, begleitet von lauten Sirenen und einem tiefen Gefühl der Verletzlichkeit, und gleichzeitig der Hoffnung auf Besserung.

Und auch die Gedenktafeln für die im Krieg gefallenen Helden werden mir für immer in Erinnerung bleiben. Unter jedem Foto konnte man die QR-Codes mit den Lebensgeschichten jedes Einzelnen finden.

Die erste Reise nach Sarata hat einen tiefen Eindruck hinterlassen: der Kontrast zwischen der Dankbarkeit und der Gastfreundschaft der Menschen einerseits und dem Krieg und Sirenen andererseits.

Ich wusste schon vorher, dass die Ukrainer eine starke Verbindung zu ihrem Heimatland haben. Jetzt habe ich verstanden, was für sie Unabhängigkeit bedeutet. Es ist schwer in Worte zu fassen, aber in der Ukraine ist es sehr spürbar. Es geht nicht nur um die politische, sondern auch um persönliche Freiheit: selbständig Entscheidungen zu treffen, keine Angst zu haben, die eigene Meinung frei äußern zu können, an die eigenen Kräfte zu glauben. Und in Kriegszeiten ist Freiheit zu einem Überlebenswert geworden: Die Menschen beugen sich keiner fremden Macht, auch keiner bewaffneten; sie unterrichten ihre Kinder in Luftschutzbunkern und bauen die Infrastruktur nach den Bombardierungen wieder auf. Unter solchen Umständen kann man leicht die Hoffnung verlieren, aber die Ukrainer bleiben offen für Freundschaft und gegenseitige Unterstützung und inspirieren durch ihre Unbeugsamkeit und ihren Glauben an eine bessere Zukunft.

Und was geschah dann?

Ich war beeindruckt von der Ausdauer und Standhaftigkeit der ukrainischen Jugendlichen. Ich wollte ihnen ein wenig Zeit ohne Sorgen schenken, sie ausschlafen lassen und ihnen Deutschland zeigen. Im Sommer 2024 kamen 20 Jugendliche im Alter von 14 bis 17 Jahren in Begleitung ihrer Lehrer für 10 Tage nach Kirchheim. Die Jugendlichen lebten in Familien deutscher Schüler. Ich habe selbst zwei Söhne, daher nahmen wir zwei ukrainische Jungen auf.

Einerseits war mir bewusst, wie unterschiedlich ihre Lebenswirklichkeit von der unserer Kinder ist: In der Schule haben sie Unterricht im Wehrdienst und lernen, Drohnen zu steuern. Andererseits spielten sie mit derselben Begeisterung wie meine Kinder *Mario Kart*-Videospiele. Wir haben ein reichhaltiges Programm zusammengestellt: Wir besuchten das Schloss Lichtenstein, das Mercedes-Benz-Museum, das VfB-Stadion und veranstalteten ein großes gemeinsames Grillfest mit anderen Familien. Zum Abschied gab es etwas Besonderes: Wir signierten die ukrainische Flagge. Sie ist ein Symbol für Einheit und gegenseitige Unterstützung.

Im Dezember 2024 haben wir zwei große Solaranlagen übergeben, damit die örtliche Schule und das Krankenhaus eine unterbrechungsfreie Stromversorgung gewährleisten können. Die nächste Reise nach Sarata fand im April dieses Jahres statt, zusammen mit Mitgliedern des Kirchheimer Gemeinderats. Wir haben Sarata ein Feuerwehrauto übergeben, das Mitglieder unserer Freiwilligen Feuerwehr dorthin überführt haben. Ihre Ausrüstung war durch einen russischen Raketenangriff erheblich beschädigt worden, ein neues Fahrzeug wird rechtzeitig Hilfe und Rettung leisten können. Wir wurden feierlich und herzlich mit traditionellen bessarabischen Trachten und reichhaltigen Speisen empfangen. Was mich dabei besonders beeindruckt hat, war die Tradition der Trinksprüche. Zunächst kam mir das ungewohnt vor, und ich dachte: „Was soll ich sagen?“ Aber dann fanden die richtigen Worte wie von selbst ihren Weg und flossen in einen gemeinsamen Strom der Aufrichtigkeit, Dankbarkeit und Herzlichkeit. Das ist wirklich ein schönes Ritual!

Was kann Kirchheim von Sarata lernen und was kann Sarata von Kirchheim lernen?

Ich bin beeindruckt von der Fähigkeit der Ukrainer, unter solch schwierigen Bedingungen weiterzumachen. Mit minimalen Ressourcen das Beste für ihre Menschen zu tun – Räume einzurichten, für Ausstattung zu sorgen. Wenn man über die Probleme in Kirchheim nachdenkt, wird einem klar, dass wir in einer „fast perfekten Welt“ leben. Die wichtigste Lektion, die wir von Sarata lernen können, ist, in schwierigen Situationen nicht zu verzweifeln.

Gleichzeitig kann Sarata von Kirchheim die Erfahrung der kommunalen Zusammenarbeit übernehmen. In unserem Stadtrat gibt es unterschiedliche Positionen, aber es gibt fast keinen klassischen Konflikt zwischen „Regierung und Opposition“. Wir suchen nach der besten Lösung für die Gemeinde. Ein weiteres Thema ist die Feuerwehr. In der Ukraine ist sie staatlich organisiert. Bei uns gibt es ein gemischtes System: professionelle Einheiten und freiwillige Feuerwehr. Und oft sind die Freiwilligen als Erste vor Ort. In Deutschland wird die Freiwillige Feuerwehr hochgeschätzt, sie ist Teil der Tradition – es gibt bei uns auch eine Kinder- und Jugendfeuerwehr. In Kirchheim sind heute mehr als 400 Menschen in der Freiwilligen Feuerwehr tätig. Ich freue mich, dass in Sarata ein echtes Interesse an diesem Modell besteht.

gel[.b]lau, #37

Kirchheim unter Teck

Was ist das Besondere an der Solidaritätspartnerschaft zwischen Kirchheim und Sarata?

Kirchheim hat Partnerstädte in Ungarn, Serbien und Frankreich. Es gibt offizielle Besuche, Delegationen, Clubtreffen. Aber die solidarische Partnerschaft mit Sarata ist etwas Besonderes. Sie ist weniger formell, basiert auf der Initiative beider Seiten. Letztendlich sind es nicht die Verträge und Vereinbarungen, sondern Menschen, die diese Verbindung unterstützen und pflegen. Dank ihnen werden alte Wurzeln wieder lebendig und wachsen neue Triebe, die über Entfernung und Zeit hinweg unsere Gemeinden verbinden.

Ich möchte der Bürgermeisterin von Sarata, *Viktoria Raicheva*, und dem Direktor des örtlichen Lyzeums *Roman Kovshik*, meinen großen Dank aussprechen. Ihre Offenheit, ihr Vertrauen und ihre tägliche Arbeit haben diese Zusammenarbeit für die Menschen möglich und spürbar gemacht. In Kirchheim unter Teck wurde die Partnerschaft durch Frau *Hiltrud Elbert-Fano* ermöglicht, die mich auf beiden Reisen begleitet hat und ständig in Kontakt mit den ukrainischen Partnern steht. Die operative Arbeit im Rathaus leitet Frau *Karina Unseld*: Dank ihrer Bemühungen gelingt es, Hilfsprogramme umzusetzen, humanitäre Lieferungen und Besuche von Schülern zu koordinieren sowie den Kontakt zu *Ernstal hilft e.V.* aufrechtzuerhalten. Die Aktivisten *Simon Nowotni* und *Martin Salzer* sowie andere Mitglieder des Vereins – sind äußerst engagiert. Dank ihnen wurden Reisen in die Ukraine und die Übergabe der humanitären Hilfe möglich ■

Sarata

Текст та фото: редакція

ВІД БЕССАРАБІЇ ДО ШВАБСЬКОГО АЛЬБУ: дві історії однієї долі

Що може поєднувати мальовничий куточок у Швабському Альбу із багатокультурним південним регіоном України? На перший погляд — нічого. Але варто зазирнути в історію, і відкривається дивовижний зв'язок. Бессарабія — розлогий, різнобарвний регіон із багатою історією, у якій не останню роль зіграли німецькі поселенці.

Німці зі Швабії? Що вони робили на півдні України?

Більше ніж два століття тому сотні родин із переважно південно-західних земель сьогодишньої Німеччини вирушили у довгу подорож у пошуках нового життя й надії. Їх гостинно прийняв багатонаціональний південь України: тут вони заклали поселення з власними школами, церквами, ремеслами й традиціями. Їхня культура органічно вплелася у тканину Бессарабії та збагатила її розвиток. Та під час Другої світової війни цю історію жорстоко обірвали — німецьких поселенців насильно виселили.

1940 рік. Війна.

Їх вигнали всього за кілька годин. Не дали часу навіть зібрати речі: у багатьох хатах на пічках залишилися каструлі з недовареним обідом. Люди мали право взяти лише одну валізу. «Коли ми повернемося? Що буде з нашим домом? Чому нас виганяють, хоча самі ж і запрошували?» — ці

питання зависли у повітрі. Загублені між культурами, вони були змушені починати все спочатку.

2022 рік. Знову війна.

Люди в паніці залишають домівки. Що взяти з собою? Як умістити все життя у валізу? Як пояснити дитині, що її улюблений самокат не поїде з нами, бо не влізе? І знову — люди, вирвані з власної культури, змушені будувати все з нуля. З початком повномасштабного вторгнення кожен з нас, незалежно від місця перебування, намагається знайти себе, відчувати бодай трохи стабільності й спокою. Найбільше страждають діти: вирвані зі звичної рутини, мови, культури. Чужа школа, чужі люди, чужі правила. Саме турбота про них і підтримка батьків надихнули українців та німців створити проєкт **«Бад Урах для всіх»**. У його рамках активісти проводять арттерапію, заняття з традиційного розпису для дітей і дорослих, займаються різними видами спорту, поєднуючи це з волонтерськими ініціативами для міст України, звідки виїхали сім'ї.

Ми зрозуміли, що хочемо не тільки поділитися досвідом інтеграції, а й провести паралель із тим, що відбувається в Україні. Так і виникла ідея з виставкою, — розповідають інтеграційні менеджерки міста Бад Урах Людмила Лузанова та Вікторія Мітієва.

Унікальність виставки полягає у поєднанні різних форм мистецтва, культур і особистих історій. Вона складається з кількох частин: експонати, пов'язані з переселенням німців із Бессарабії, артефакти сучасної російсько-української війни з Ізмаїльського

військово-історичного музейного комплексу, роботи вихованців Ізмаїльської художньої школи та творчі напрацювання проєкту «Бад Урах для всіх». Виставку організували спільними зусиллями муніципалітету міста Бад Урах, Міністерства культури Німеччини, благодійної організації «Ермсталь Хільфт», спілки бессарабських німців та Ізмаїльського військово-історичного музею. Символічна назва — **«Про вихід та прибуття»** — об'єднала історію німецьких переселенців тоді й новоприбулих з України сьогодні.

Найвиразнішими експонатами виставки стали 30 великокаліберних артилерійських гільз і гарматних тубусів, привезених із фронту. Ця частина виставки продовжила проєкт «Українська Артзброя», започаткований у 2023 році Ізмаїльським військовим музеєм разом із волонтером Юрієм Липнем. Гільзи розписали майстрині з усієї України у найрізноманітніших техніках — від нетканого gobелена до гіпсової ліпнини. Так народився новий напрям у мистецтві, що дозволяє побачити війну з іншого

Наші діти познайомилися з Німеччиною, а німецькі — з Україною ще до повномасштабного вторгнення. Я мріяв, аби це залишалось лише культурними обмінами та спільними проєктами. Але росія вирішила інакше. Тому я безмежно вдячний громаді Бад Ураха й усім небайдужим, що наші діти мають шанс не прокидатися від вибухів і жити більш-менш нормальним дитинством. Дякую волонтерам, які плекають українську культуру та залучають до цього все більше людей. (Сергій Лузанов)

Ми багато подорожували з батьками. Ця валіза об'їздила з нами усю Європу. Було дуже дивно складати все своє життя в неї та їхати з дому. Зовні наче нічого не змінилося, але всередині порожнеча — не вкладається в голову те, що відбувається. Тепер я ненавиджу цю валізу. (відвідувачка)

ракурсу та підкреслює: культура залишається незламною навіть у найтемніші часи.

Це перша у Німеччині виставка розписаних артефактів війни в такій кількості і водночас перша міжнародна подія для Ізмаїльського військового музею.

Виставку відкрив мер Бад Ураха Ельмар Ребман. На церемонії виступили представники Міністерства культури Німеччини, координаторка проєктів у Південно-Східній Європі докторка Гайнке Фабріціус, директор Музею бессарабських німців Олаф Шульце, голова «Ермсталь Хільфт» Сімон Новотні та заступник Ізмаїльського міського голови Сергій Лузанов. Святкове відкриття просто неба завершилося виступом українського дитячого хору. Атмосфера була теплою й зворушливою: німці почули історії українців з перших вуст, а українці подякували тим, хто підтримує їх у боротьбі. Серед гостей було чимало нащадків бессарабських німців. Тож ця виставка стала не просто культурною подією, а символом того, як минуле і сучасність переплітаються, утворюючи міст між народами. Історії німців, змушених покинути Бессарабію, й українців, вигнаних війною зі своїх домівок, об'єднує жага до життя й здатність знову й знову віднаходити себе. І саме в цій єдності — наша найбільша сила ■

Бабуся часто розповідала, як добре їм жилося на землях Бессарабії — у мирі та злагоді з іншими культурами. Я й гадки не мала, що відкрию для себе Україну саме так. Це дуже боляче. (відвідувачка)

VON BESSARABIEN BIS ZUR SCHWÄBISCHEN ALB: *Zwei Geschichten eines ähnlichen Schicksals*

Text und Fotos: Redaktion

Was könnte eine malerische Ecke auf der Schwäbischen Alb mit der multikulturellen Region im Süden der Ukraine verbinden? Auf den ersten Blick nichts. Doch wenn man einen Schritt zurücktritt und genauer die Geschichte betrachtet, entdeckt man eine erstaunliche Verbindung. Bessarabien ist eine weitläufige, vielfältige Region mit einer reichen Geschichte, in der deutsche Siedler eine nicht unerhebliche Rolle spielten.

Deutsche aus Schwaben: Was machten sie im Süden der Ukraine?

Vor mehr als zwei Jahrhunderten begaben sich Hunderte Familien, vor allem aus den südwestlichen Gebieten des heutigen Deutschlands, auf eine lange Reise auf der Suche nach einem neuen Leben und neuer Hoffnung. Sie wurden im multikulturellen Süden der Ukraine gastfreundlich aufgenommen: Hier gründeten sie Siedlungen mit eigenen Schulen, Kirchen, Handwerksbetrieben und Traditionen. Ihre Kultur fügte sich organisch in das Gefüge Bessarabiens ein und bereicherte dessen Entwicklung. Doch während des Zweiten Weltkriegs wurde diese Geschichte brutal unterbrochen – die deutschen Siedler wurden gewaltsam vertrieben.

1940. Krieg.

Die Menschen wurden innerhalb weniger Stunden aus ihren Häusern gejagt. Sie hatten nicht einmal Zeit, ihre Sachen zu packen: In vielen Küchen standen noch Töpfe mit halbfertigem Essen auf dem Herd. Erlaubt war nur ein einziger Koffer. „Wann kommen wir zurück? Was wird aus unserem Zuhause? Warum werden wir vertrieben, obwohl wir eingeladen wurden?“ – diese Fragen hingen in der Luft. Verloren zwischen den Kulturen, mussten sie von vorne anfangen.

2022. Wieder Krieg.

Die Menschen verlassen erneut in Panik ihre Häuser. Was soll man mitnehmen? Wie lässt sich ein ganzes Leben in einem Koffer verstauen? Wie erklärt man einem Kind, dass sein Lieblingsroller nicht mitgenommen werden kann, weil er nicht hineinpasst? Wieder einmal werden Menschen aus ihrer Kultur herausgerissen und gezwungen, alles von Grund auf neu aufzubauen.

Mit Beginn der groß angelegten Invasion versuchten viele Menschen, unabhängig von ihrem Aufenthaltsort, sich selbst wiederzufinden und zumindest ein wenig Stabilität und Ruhe wiederzuerlangen. Am meisten leiden Kinder darunter: Sie werden aus ihrer gewohnten Routine, ihrer Sprache und Kultur herausgerissen. Fremde Schule, fremde Menschen, fremde Regeln. Gerade die Sorge um sie und die Unterstützung der Eltern haben Ukrainer und Deutsche dazu inspiriert, das Projekt „Bad Urach für alle“ ins Leben zu rufen. Dort bieten Vereinsaktive Kunsttherapie, Kurse in traditioneller Malerei für Kinder und Erwachsene sowie Sportangebote an – verbunden mit Freiwilligeninitiativen für Städte in der Ukraine, aus denen die Familien geflohen sind.

„Wir haben erkannt, dass wir nicht nur unsere Integrationserfahrungen teilen wollen, sondern auch Parallelen zu den Ereignissen in der Ukraine ziehen wollen. So entstand die Idee einer Ausstellung, berichten die Integrationsmanagerinnen der Stadt Bad Urach, Liudmyla Luzanova und Victoria Mitieva.“

„Unsere Kinder haben Deutschland kennengelernt, und die deutschen Kinder haben die Ukraine kennengelernt, noch bevor es zu einer vollständigen Invasion kam. Ich habe davon geträumt, dass es dabei nur bei kulturellen Austauschprogrammen und gemeinsamen Projekten bleiben würde. Aber Russland hat anders entschieden. Deshalb bin ich der Gemeinde Bad Urach und allen engagierten Menschen unendlich dankbar, dass unsere Kinder die Chance haben, nicht von Explosionen geweckt zu werden und eine mehr oder weniger normale Kindheit zu haben. Ich danke den Freiwilligen, die die ukrainische Kultur pflegen und immer mehr Menschen dafür begeistern. (Sergiy Luzanov)“

Die Ausstellung:

Vergangenheit trifft auf Gegenwart

Das Besondere an der Ausstellung ist die Verbindung verschiedener Kunstformen, Kulturen und persönlicher Geschichten. Sie besteht aus mehreren Teilen: Exponate zur Umsiedlung der Deutschen aus Bessarabien, Artefakte aus dem aktuellen russisch-ukrainischen Krieg aus dem militärhistorischen Museumskomplex von Izmail, Werke von Schülern der Kunstschule Izmail sowie kreative Arbeiten des Projekts „Bad Urach für alle“.

Organisiert wurde die Ausstellung gemeinsam von der Stadtverwaltung Bad Urach, der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien (BKM), der Wohltätigkeitsorganisation „Ermstal hilft“, dem Verband der Bessarabischen Deutschen und dem Militärhistorischen Museum Izmail. Der symbolische Titel „Vom Gehen und Ankommen“ verbindet die Geschichte der deutschen Auswanderer von damals mit der der heutigen Neuankömmlinge aus der

Ukraine. Besonders eindrucksvoll waren 30 großkalibrige Hülsen und Geschosstuben, die von der Front mitgebracht wurden. Dieser Teil der Ausstellung setzte das Projekt „Ukrainische Kunstwaffen“ fort,

das 2023 vom Militärmuseum in Izmail zusammen mit dem Freiwilligen Yuriy Lypnem ins Leben gerufen wurde. Künstlerinnen aus der ganzen Ukraine bemalten die Metallhülsen mit unterschiedlichsten Techniken – von gewebtem Wandteppich bis hin zu Gipsstuck. So entstand eine neue Richtung in der Kunst, die den Krieg aus einem anderen Blickwinkel zeigt und betont: Kultur bleibt auch in den dunkelsten Zeiten unzerbrechlich.

Es ist die erste Ausstellung in Deutschland, die so viele bemalte Kriegsartefakte präsentiert – und zugleich die erste internationale Veranstaltung für das Militärmuseum in Izmail.

Eröffnet wurde die Ausstellung vom Bürgermeister von Bad Urach, Elmar Rebmann. Bei der Zeremonie sprachen Vertreter der Bundesregierung, die Projektkoordinatorin für Südosteuropa, Dr. Heike Fabritius, der Direktor des Museums der Bessarabischen Deutschen, Olaf Schulze, der Vorsitzende

„Meine Eltern und ich sind viel gereist. Dieser Koffer hat mit uns ganz Europa bereist. Es war sehr seltsam, mein ganzes Leben darin zu packen und von zu Hause wegzugehen. Äußerlich hat sich nichts verändert, aber innerlich ist eine Leere – ich kann nicht begreifen, was gerade passiert. Jetzt hasse ich diesen Koffer. (Besucherin)“

von „Ermstal hilft“, Simon Nowotni, sowie der stellvertretende Bürgermeister von Izmail, Sergiy Luzanov. Die Feier unter freiem Himmel endete mit dem Auftritt eines ukrainischen Kinderchors.

Die Atmosphäre war herzlich und bewegend: Deutsche hörten die Geschichten der Ukrainer aus erster Hand, Ukrainer dankten denen, die sie in ihrem Kampf unterstützen. Unter den Gästen befanden sich viele Nachkommen der Bessarabischen Deutschen. So wurde die Ausstellung nicht nur zu einem kulturellen Ereignis, sondern zu einem Symbol dafür, wie Vergangenheit und Gegenwart miteinander verbunden sind und eine Brücke zwischen den Völkern bilden. Die Geschichten der Deutschen, die Bessarabien verlassen mussten, und die der vom Krieg geflohenen Ukrainer sind durch Lebenshunger und die Fähigkeit, sich immer wieder neu zu finden, vereint. Genau in dieser Einheit liegt unsere größte Stärke ■

„Meine Großmutter erzählte oft, wie gut sie in Bessarabien gelebt haben – in Frieden und Harmonie mit anderen Kulturen. Ich hätte nie gedacht, dass ich die Ukraine auf diese Weise entdecken würde. Das tut sehr weh. (Besucherin)“

URC 2025: ВІД ОБІЦЯНОК ДО КОНКРЕТНИХ ПАРТНЕРСТВ

Текст та фото: Анастасія Петрова

Конференція з відновлення України, що відбулася 10–11 липня у Римі, стала вже четвертим міжнародним заходом на підтримку нашої держави з початку повномасштабного вторгнення росії. Попередні конференції пройшли у Лугано (2022), Лондоні (2023) та Берліні (2024). Цьогорічна подія зібрала понад 4 000 учасників з понад 100 країн. Було підписано близько 200 угод на загальну суму понад €10 млрд. Кошти підуть на інфраструктуру, розвиток ІТ, енергетику та оборонну промисловість, включно зі створенням виробництва озброєнь у партнерстві з міжнародними компаніями.

EU4Reconstruction

Європейський Союз спільно з Данією, Німеччиною, Францією та Литвою запусив **EU4Reconstruction** – ініціативу вартістю €37 мільйонів, яка об'єднує силу, досвід і солідарність ЄС для підтримки процесів відновлення та реконструкції України. Програма, що триватиме з 2025 до 2028 року, спрямовуватиме скоординоване фінансування, технічну допомогу та цифрові інструменти безпосередньо у зусилля з відбудови України, забезпечуючи прозорість, підзвітність і відповідність державних інвестицій стандартам ЄС.

Cities4Cities

Програма **Cities4Cities** започаткувала п'ять нових партнерств між українськими громадами та європейськими муніципалітетами. Наприклад, Дніпрорудне (Україна) — Бад Ольдесло (Німеччина), з фокусом на культурний обмін, громадські ініціативи, реконструкцію інфраструктури, освіту і підтримку місцевих

проектів. Такі угоди демонструють, що відбудова відбувається не лише на рівні урядів, а й на рівні громад.

Безпека та оборона

Вперше цього року сектор оборони був офіційно представлений на конференції. Єврокомісар з питань оборони та космосу Андрюс Кубілюс оголосив про створення **Brave Tech European Union**, технологічного альянсу між Україною та ЄС із бюджетом €100 млн. Його завданням стане розвиток інновацій у сфері оборонних технологій та посилення стійкості Європи. Крім того, Канцлер Німеччини Фрідріх Мерц підтвердив придбання Німеччиною оборонного обладнання у США для передачі Україні, яка наразі є майданчиком створення, розвитку та тестування на полі бою нових типів дронів, РЕБ тощо. Ці рішення будуть цікавими всьому світу та мають значний експортний потенціал задля сталої безпеки.

Енергетика

Напередодні URC пройшов експертний захід **Інтеграція України до ринку електроенергії ЄС**, організований разом із Німецько-українським енергетичним партнерством та **Green Deal** Україна. Там обговорювалися технічні, регуляторні та інвестиційні виклики. Як зауважив Президент України, партнерства в сфері енергетики є надзвичайно важливими: „У путіна є лише два справжні «союзники» – терор і зима. І ми маємо дати відповідь на обидва виклики”. Чудовим прикладом ініціативи, яка була присутня на конференції, є **Ukraine2Power**, яка допомагає громадам в Україні отримати доступ до надійних енергетичних рішень: сонячних електростанцій, систем зберігання енергії та модульних резервних джерел живлення. Залучаючи міжнародних партнерів та донорів, ініціатива вже надала обладнання на суму більше 14 мільйонів гривень.

Неприбутковий сектор та соціальний вплив

Міжнародні донори, громадські організації, асоціації та альянси активно долучалися до тематичних сесій, які охоплювали різні сфери – від освітніх програм до залучення української діаспори у відбудову країни. Зокрема, **Міжнародна організація з міграції (IOM)** представила новий **Глобальний альянс** для залучення

діаспори до відбудови України, мета якого – координувати діяльність українських організацій та діаспори у різних країнах світу для мобілізації ресурсів та спільних ініціатив. Окрім цього, було підписано меморандум про співпрацю між платформою **Foundations for Ukraine (F4U)**, яку ініціював Фонд Роберта Боша (**Robert Bosch Stiftung**) спільно з **Mott Foundation**, та **GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit)**. Участь GIZ посилює платформу завдяки її досвіду, широкій мережі партнерів та експертизі у сфері розвитку та міжнародної співпраці.

Наступна зупинка – URC 2026

Організатори оголосили, що наступна Ukraine Recovery Conference відбудеться у 2026 році в Польщі. Ця подія – ключова в сфері допомоги Україні, тож якщо ви представляєте організацію, владу, фонд чи бізнес, який працює з проектами в Україні, радимо вже замислитись над участю. Важливо, що доступ до події можливий лише за офіційним запрошенням українського уряду або номінацією країни-організаторки. Слідкуйте за новинами урядів, адже часто відкриваються заявки на участь

«Відбудова України — це не лише про нашу країну, це також про ваші держави, ваші компанії, ваші технології, ваші робочі місця. Те, як ми відновлюємо нашу країну, може водночас модернізувати вашу інфраструктуру та промисловість», – сказав Володимир Зеленський на відкритті URC 2025 (Ukraine Recovery Conference).

URC 2025: VON VERSPRECHEN ZU KONKRETEN PARTNERSCHAFTEN

„Der Wiederaufbau der Ukraine betrifft nicht nur unser Land, sondern auch Ihre Staaten, Ihre Unternehmen, Ihre Technologien und Ihre Arbeitsplätze. Die Art und Weise, wie wir unser Land wiederaufbauen, kann zugleich Ihre Infrastruktur und Industrie modernisieren“, sagte Wolodymyr Selenskyj bei der Eröffnung der Ukraine Recovery Conference (URC 2025).

Die Konferenz zum Wiederaufbau der Ukraine, die am 10. und 11. Juli in Rom stattfand, war bereits die vierte internationale Veranstaltung zur Unterstützung unseres Landes seit Beginn der großangelegten Invasion russlands. Die vorherigen Konferenzen fanden in Lugano (2022), London (2023) und Berlin (2024) statt. Die diesjährige Veranstaltung brachte über 4.000 Teilnehmer aus mehr als 100 Ländern zusammen. Es wurden rund 200 Vereinbarungen im Gesamtwert von über 10 Milliarden Euro unterzeichnet. Die Mittel fließen in die Infrastruktur, die IT-Entwicklung, die Energiewirtschaft und die Verteidigungsindustrie,

Text und Foto: Anastasia Petrova
Aus dem Ukrainischen: Mathias Renz

einschließlich des Aufbaus einer Waffenproduktion in Zusammenarbeit mit internationalen Unternehmen.

EU4Reconstruction

Die Europäische Union hat gemeinsam mit Regierungen Dänemarks, Deutschlands, Frankreichs und Litauens die Initiative **EU4Reconstruction** ins Leben gerufen, mit einem Budget von 37 Millionen Euro. Sie bündelt Kräfte, Erfahrungen und Solidarität von EU-Staaten, um den Wiederaufbau und die Rekonstruktion der Ukraine zu unterstützen. Das Programm, das von 2025 bis 2028 laufen wird, wird Finanzmittel, technische Hilfe und digitale Instrumente direkt und koordiniert in die Wiederaufbaubemühungen der Ukraine einfließen lassen und dabei Transparenz, Rechenschaftspflicht und die Übereinstimmung staatlicher Investitionen mit EU-Standards gewährleisten.

Cities4Cities

Das Programm **Cities4Cities** hat fünf neue Partnerschaften zwischen ukrainischen Gemeinden und europäischen Kommunen ins Leben gerufen. Beispielsweise zwischen Dniprorudne (Ukraine) und Bad Oldesloe (Deutschland) mit den Schwerpunkten Kulturaustausch, Bürgerinitiativen, Infrastrukturausbau, Bildung und Unterstützung lokaler Projekte. Solche Vereinbarungen zeigen, dass der Wiederaufbau nicht nur auf Regierungsebene, sondern auch auf kommunaler Ebene stattfindet.

Sicherheit und Verteidigung

Zum ersten Mal in diesem Jahr war der Verteidigungssektor offiziell auf der Konferenz vertreten. Der EU-Kommissar für Verteidigung und Raumfahrt, Andrius Kubilius, kündigte die Gründung von **Brave Tech European Union** an, einer Technologieallianz zwischen der Ukraine und der EU mit einem Budget von 100 Millionen Euro. Ihre Aufgabe wird es sein, Innovationen im Bereich der Verteidigungstechnologien zu fördern und die Widerstandsfähigkeit Europas zu stärken. Darüber hinaus bestätigte Bundeskanzler Friedrich Merz den Kauf von Verteidigungsgütern aus den USA durch Deutschland zur Weitergabe an die Ukraine. In mehreren Ländern, die solidarisch an der Seite der Ukraine stehen, wurde der Aufruf laut, dass die Unterstützung der Ukraine im Bereich der Landesverteidigung nicht nur dazu beiträgt, die Ukraine und Europa zu schützen, sondern auch einen Beitrag zur Entwicklung von Innovationen leistet. Die Ukraine ist derzeit ein Ort, an dem neue Arten von Drohnen, elektronische Kriegsführung und andere Technologien entwickelt, getestet und auf dem Schlachtfeld erprobt werden. Diese Lösungen sind für die ganze Welt interessant und haben ein erhebliches Exportpotenzial, um nachhaltige Sicherheit zu gewährleisten.

Energie

Am Vorabend der URC fand eine Expertenveranstaltung zum Thema „Integration der Ukraine in den EU-Strommarkt“ statt, die gemeinsam mit der Deutsch-Ukrainischen Energiepartnerschaft und „Green Deal Ukraine“ organisiert wurde. Dort wurden technische, regulatorische und investitionsbezogene Herausforderungen diskutiert. Wie der Präsident der Ukraine betonte, sind Partnerschaften im Energiebereich äußerst wichtig: „**putin hat nur zwei echte „Verbündete“ – Terror und Winter. Und wir müssen auf beide Herausforderungen reagieren**“. Ein hervorragendes Beispiel für eine Initiative, die auf der Konferenz vorgestellt wurde, ist **Ukraine2Power**, die Gemeinden in der Ukraine dabei unterstützt, Zugang zu zuverlässigen Energielösungen zu erhalten: Solarkraftwerke, Energiespeichersysteme und modulare Notstromversorgungen. Durch die Einbindung internationaler Partner und Geldgeber hat die Initiative bereits Geräte im Wert von über 14 Millionen Hrywnja bereitgestellt.

Non-Profit-Sektor und Soziale Auswirkungen

Internationale Geber, zivilgesellschaftliche Organisationen, Verbände und Allianzen beteiligten sich aktiv an den thematischen Sitzungen, die verschiedene Bereiche abdeckten – von Bildungsprogrammen bis hin zur Einbindung der ukrainischen Diaspora in den Wiederaufbau des Landes. Insbesondere stellte die **Internationale Organisation für Migration (IOM)** eine neue globale Allianz zur Einbindung der Diaspora in den Wiederaufbau der Ukraine vor, deren Ziel es ist, die Aktivitäten ukrainischer Organisationen und der Diaspora in verschiedenen Ländern der Welt zu koordinieren, um Ressourcen zu mobilisieren. Darüber hinaus wurde ein Memorandum über die Zusammenarbeit zwischen der Plattform **Foundations for Ukraine (F4U)**, die von der **Robert Bosch Stiftung** gemeinsam mit der **Mott Foundation** ins Leben gerufen wurde, und der **GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit)** unterzeichnet. Die Plattform bringt Philanthropen zusammen, um ihre Aktivitäten zu koordinieren und ihren gemeinsamen Einfluss in der Ukraine zu stärken. Die GIZ wird die Plattform mit ihrer Erfahrung, ihrem breiten Partnernetzwerk und ihrem Fachwissen im Bereich Entwicklung und internationale Zusammenarbeit unterstützen.

Ausblick: URC 2026

Die Organisatoren haben angekündigt, dass die nächste Ukraine Recovery Conference 2026 in Polen stattfinden wird. Diese Veranstaltung ist von zentraler Bedeutung für die Unterstützung der Ukraine. Der Zugang zur Veranstaltung ist nur mit einer offiziellen Einladung der ukrainischen Regierung oder einer Nominierung durch das Gastgeberland möglich. Verfolgen Sie Veröffentlichungen der entsprechenden Regierungen, da Informationen für Interessierte veröffentlicht werden ■

Текст та фото: Катрін Бек • Переклад з німецької: Ксенія Фукс

ПОТУЖНИЙ ОПІР

ЯК КУЛЬТУРА ПРОТИСТОЇТЬ ВІЙНІ: В ГОСТЯХ НА ФЕСТИВАЛІ У ЛЬВОВІ

«Buon Appetito», — щиро посміхаючись бажає Федір. На його шиї крім зв'язки ключів висить значок із написом Artist. Каже, що він поет. Наступного дня на фестивалі він читатиме свої вірші.

Але Федір — ще й солдат. Півтора року служив у 72-й механізованій бригаді, яка протягом двох років утримувала Вугледар від російського наступу. Тепер він — учасник **Cultural Forces of Ukraine**, — об'єднання, що підтримує військових мистецькими проектами. Лише за кілька кілометрів від фронту він читає солдатам свої вірші. У деякі дні там кілька разів на день падають бомби. «Це небезпечно, але для мене тепер це вже нормально».

Фестиваль **Faine Misto** існує з 2013 року. З початком повномасштабного вторгнення його місце проведення перенесли з Тернополя до Львова.

Триденна програма фестивалю налічує 69 гуртів, і охоплює практично всі жанри — акустичного фолку до Death Metal.

Пресцентр фестивалю розташований поруч із службовим входом. У залитому світлом фойє Ольга та Наталія плетуть маскувальну сітку, яка незабаром поїде на фронт. «На виготовлення однієї сітки йде в середньому два дні, але зараз попит дуже великий, — розповідає Ольга. — Сітки це розхідний матеріал, на жаль, згорають за кілька днів під час обстрілів. Тож якщо я дізнаюся, що потрібна сітка, я приходжу сюди. Якщо ти сам не на війні, ти живеш і працюєш для ЗСУ».

За кілька метрів далі — ще один зал пресцентру. Тут працює медіакоординаторка фестивалю, Торі. Для неї фестиваль — це більше, ніж просто робота: «Це

місце, де відчуваєш свободу». Торі каже, що проведення фестивалю під час війни є суперечливим. Але фестиваль благодійний. Усі пожертви йдуть на підтримку армії, зокрема на закупівлю евакуаційних автомобілів для медслужб полку «Азов». «Хіба це не найважливіше, коли Україна у стані війни?»

Для Лени, вокалістки українського хардкор-гурту **0%Mercury**, фестиваль — це можливість бути почутою. Це також «чудова нагода зібрати кошти для нашої боротьби». Вона не сприймає музику як зброю, радше як медицину: «Вона допомагає пережити складні часи й мотивує рухатися далі навіть у найтемніші дні».

У будівлі поруч із пресцентром розташована **Underground Stage**. Субота, 18:20 — саме виступає український гурт **Telema**. Вокаліст Влад співає, що насолода не є гріхом, коли раптом лунає сигнал повітряної тривоги. За найкоротший час 6000 відвідувачів мають перейти в укриття. За 24 хвилини, після відбою, публіка одразу повертається до сцени.

Для Маргарити важливо допомагати військовим через збори. Вона сприймає фестиваль як форму протесту: «Проти смерті, страждань і сліз, які росія

приносить нам. Ми навчилися цінувати кожну хвилину, кожен день і вирішили наповнювати їх сенсом».

Федір показує книгарню неподалік головної сцени. Перед її входом сидить військовий. Поруч із ним — темний потертий військовий ящик, наповнений книжками. Це пожертви, які згодом повезуть на фронт. Читання дозволяє бійцям бодай на мить вирватися з жахів війни: «Наче перебуваєш у іншому світі». Сам він, однак, певний час утратив здатність читати: «Після окопів і ментального виснаження мозок відмовляється робити будь-що, що потребує концентрації й уваги».

Яка книжка підійшла б як жертва для солдатів? Можливо, «Танець з кістками» — медичний трилер Андрія Сем'янків. У ньому розповідається про життя патологоанатома Северина, який працює в провінційній лікарні в украї складних умовах. Одного дня він отримує пропозицію робити нелегальні трансплантації органів. Він погоджується, сподіваючись на краще життя, але дедалі більше занепадає морально. Чи впевнений Федір, що це підходяща книжка для солдатів на фронті? «Так». А чим він займався до війни? «Виготовляв надгробки», — каже й сміється.

Text und Fotos: Kathrin Beck

Неподалік книгарні стоїть павільйон; під ним заховався „музей” фестивалю. З 2024 року тут є меморіал на честь шести загиблих у війні членів команди. Вікторія, керівниця меморіалу, показує портрети, особисті речі та військову форму. Останній, про кого вона розповідає, — *Владислав Воронін*, колишній координатор фестивалю. Він був пристрасним відвідувачем і волонтером, каже вона. А ще — її чоловіком.

Владислав, юрист за освітою та викладач університету, у квітні 2023 року вступив до 47-ї механізованої бригади, брав участь у піхотних боях у Роботиному та Авдіївці. Народжений 23 квітня 1995 року в Дніпрі, Владислав (позивний Woodstock) загинув 29 листопада 2023 року в бою. Того дня вдалося зупинити наступ російських військ на село Степове. Але вже через три місяці після його смерті село було окуповане. «Він — гордість нашої нації», — кажуть тут.

Поруч із музеєм — вузький коридор, обтягнутий чорним полотном. Він веде до павільйону, де рідні полеглих можуть залишати слова пам'яті. Олександра читає одне з послань, англійською:

«Benjamin Aser (21). Сміливий угорець, який зробив те, що підказувало його серце: він хоробро воював в «Азові» й загинув. Він показав усім людям у світі, що не всі угорці — покидьки!»

Бенжамін Асер, громадянин Угорщини та колишній солдат угорської армії, воював добровольцем проти росії і загинув 24 травня 2025 року, невдовзі після свого 21-го дня народження.

У Львові вечоріє, фестиваль добігає кінця. Поки відвідувачі насолоджуються останніми митями радості, Федір уже прямує на вокзал. О 18:52 він сяде на поїзд до Краматорська. Його думки згодом прозвучать у рядках одного з віршів. В окопі, 31 травня 2024 року, він написав:

«Тяжко на війні — бути крайнім і навіть останнім, тяжко тут... насправді. Чому ж не лишився вдома?»

„EIN ORT, AN DEM MAN FREIHEIT FÜHLT“

WIE KULTUR DEM KRIEG TROTZT: ZU BESUCH AUF EINEM FESTIVAL IN LWIW

„Buon Appetito“, wünscht *Fedir* mit herzlicher Stimme und grinst. Allein sitzt er am Tisch, drei Plätze sind noch frei. Um seinen Hals trägt er ein Schlüsselband, daran befindet sich ein Schild mit der Aufschrift Artist. Er sagt, er sei ein Poet; er liebe es, in der Natur zu wandern. Am nächsten Tag werde er auf dem Festival einige seiner Gedichte vortragen. Vor sieben Jahren war er schon einmal in Lwiw. Die Umstände seien damals jedoch andere gewesen. Er senkt lachend den Kopf, als wäre es eine lustige Geschichte, als wäre er für einen kleinen Moment wieder dort, und dann schweigt er.

Was Fedir auch ist, ist Soldat. Der 31-jährige kämpfte eineinhalb Jahre im Schützengraben. Er war Mitglied der 72. mechanisierten Brigade der ukrainischen Armee, die die Stadt Wuhledar zwei Jahre lang

gegen den Vormarsch der Russen verteidigt hat. Nun ist er Teil der **Cultural Forces of Ukraine**, einem Verband, der Soldaten mithilfe künstlerischer Projekte unterstützt. Nur wenige Kilometer von der Front entfernt lese er den Soldaten seine Gedichte vor. Dies sei wichtig für deren mentale Gesundheit. An manchen Tagen würden dort mehrmals am Tag Bomben einschlagen. „Es ist nicht sicher, aber für mich ist es mittlerweile normal.“ Der Krieg habe bereits das Leben zahlreicher ukrainischer Künstler gefordert, darunter Schriftsteller und Sänger. Die Welt frage sich, wo, stellvertretend für alle Kunstschaffende, der Hemingway der Ukraine sei. „Die Antwort ist: auf dem Friedhof.“

Das **Faine Misto Festival** findet seit 2013 statt. Der Veranstaltungsort wechselte mit Beginn der Völlinvasion von Ternopil nach

Lwiw. An drei Tagen treten hier 69 Bands auf, die musikalische Bandbreite reicht von akustischem Folk bis hin zu Death Metal. Noch vor Beginn des Festivals werden die Besonderheiten dieser Veranstaltung deutlich. Die Organisatoren geben bekannt, dass Drohnen zu Aufnahmезwecken eingesetzt werden. Es bestehe kein Grund zur Sorge, es handle sich dabei nicht um russische Angriffe. Bereits vor 22.00 Uhr werden die Headliner-Shows auf der Main Stage beendet sein, ab Mitternacht beginnt die Ausgangssperre. Der Stimmung tut dies aber keinen Abbruch. Nach mehr als drei Jahren russischer Völlinvasion scheint man sich hier an vieles gewöhnt zu haben.

Direkt neben dem Mitarbeiteringang liegt das Pressecenter. Im lichtdurchfluteten Foyer fertigen *Olha* und ihre Kollegin *Nataliia* gerade ein Tarnnetz an, das bald an die Front geschickt wird. Durchschnittlich brauche die Herstellung zwei Tage, momentan gebe es jedoch hohen Bedarf, erzählt *Olha*. „Wenn es heute eine Bestellung gibt, dauert die Bearbeitung schon bis September.“ Die Netze hielten nicht lange. Sie würden nach nur wenigen Tagen durch Angriffe verbrennen; es bräuchte dann schnell neue. Was sie persönlich zu dieser Arbeit motiviere? „Wenn du nicht selbst direkt im Krieg bist, lebst und arbeitest du für die ukrainischen Streitkräfte. Wenn ich also erfahre, dass sie ein Tarnnetz brauchen, komme ich und gebe meine Zeit dafür.“

Nur wenige Meter weiter finden die Pressekonferenzen statt. *Tori*, 34 Jahre alt, ist Medienkoordinatorin auf dem Festival.

Für sie sei das Festival mehr als nur Arbeit: „Es ist ein Ort, an dem man Freiheit fühlt. Es ist ein kraftvoller Akt des Widerstands, der den unzerbrechlichen Geist und den Wunsch zu leben, zu schaffen und sich gegenseitig zu unterstützen, demonstriert.“ Sie erzählt, dass die Durchführung des Festivals in Kriegszeiten nicht unumstritten ist. Es sei jedoch ein Charity-Festival, betont sie. Alle Spenden kommen dem ukrainischen Militär zugute, insbesondere der Anschaffung von Evakuierungsfahrzeugen für die medizinischen Dienste von Azov: „Ist das nicht die wichtigste Sache, wenn sich die Ukraine im Krieg befindet?“

Für *Lena*, Sängerin der ukrainischen Hardcore-Band *0%Mercury*, stelle das Festival eine Möglichkeit dar, gehört zu werden. Bands aus der Ukraine hätten momentan kaum eine Möglichkeit, sich zu wichtigen Themen zu äußern. Auch sei es eine „großartige Gelegenheit, Spenden für unseren Kampf zu sammeln.“ Wie der Krieg ihr Songwriting beeinflusst habe? „Wir mussten Songs unter sehr ungewöhnlichen Umständen schreiben, zum Beispiel schnell arbeiten, während für kurze Zeit Strom verfügbar war, oder aufnehmen, während massiver Beschuss stattfand.“ Sie würde Musik nicht als Waffe verstehen, sondern als Medizin: „Sie hilft, schwierige Zeiten zu überstehen, und motiviert einen, auch in dunkelsten Tagen weiterzumachen.“ Ob sie noch etwas hinzufügen möchte? „Gemeinsam können wir die Welt verändern.“ Am nächsten Tag wird sie ihre Fans mit ihren brachialen Screams aus der so schwierigen Realität entführen.

Im Gebäude neben dem Pressecenter befindet sich die Underground Stage. Es ist Samstag 18.20 Uhr, als die ukrainische Band *Telega* gerade ihren Auftritt hat. Sänger *Vlad* singt davon, dass Vergnügen keine Sünde sei, als plötzlich Luftalarm ertönt. Innerhalb kürzester Zeit sollen 6000 Menschen die Schutzräume aufsuchen. 24 Minuten später, nach der Entwarnung, strömen die Besucher sofort zurück zu den Bühnen. Zeit ist kostbar, haben sie hier gelernt.

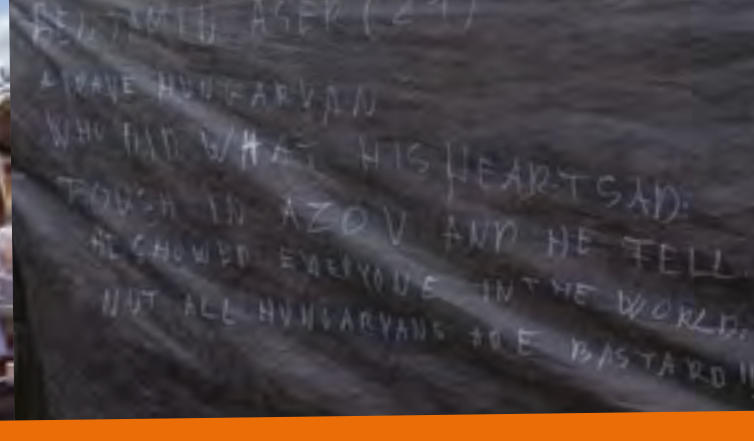
Marharyta, 40 Jahre alt, ist Ukrainerin und lebt in Wien. Es bedeute ihr viel, ihre Soldaten mithilfe der Spendensammlung unterstützen zu können. Auch wenn es sich um ein Musikfestival handle, verstehe sie das Festival auch als eine Form von Protest: „gegen Tod, Leid und Tränen, die Russland über uns bringt. Wir haben gelernt, jede Minute, jeden Tag zu wertschätzen und haben uns dazu entschlossen, diese mit Sinn zu verbringen.“

Von der Underground Stage aus verläuft der Weg vorbei an zahlreichen Essens- und Verkaufsständen hin zu einem flachen Wasserbecken. Zahlreiche Besucher nutzen an diesem Tag die Gelegenheit zur Abkühlung, genießen die gemeinsame Auszeit. *Fedir* hingegen offenbart, dass es für ihn komisch sei, auf diesem Festival zu sein. „Ich fühle mich nicht wohl dabei, so viele Menschen zu sehen, die Spaß haben.“ Aber er wisse, dass die Menschen auch leben müssten. „Jeden Tag werden unsere Häuser zerstört. Wir müssen auch lachen“, sagt der 31-Jährige.

Fedir will einen kleinen Buchladen zeigen, der sich unweit der Hauptbühne befindet. Vor dem Geschäft sitzt ein Soldat. Neben ihm steht eine große, dunkle, abgenutzte Militärkiste, gefüllt mit einigen Büchern. Er erklärt, dass es sich dabei um Spenden handle, die zu den Soldaten an die Front gebracht werden. Das Lesen ermögliche ihnen, dem Grauen des Kriegs für einen Moment zu entfliehen: „Als wäre man in einer anderen Welt.“ Er selbst habe jedoch für einige Zeit die Fähigkeit zu lesen verloren: „Nach den Schützengräben und der mentalen Erschöpfung weigert sich das Gehirn, irgendetwas zu tun, was Konzentration und Aufmerksamkeit erfordert.“

Welches Buch sich als Spende für die Soldaten eigne? „Vielleicht *Dancing with Bones*“, ein Medizin-Thriller von *Andrii Semiankiv*. Er erzählt vom Leben des Pathologen *Severin*, der unter widrigsten Bedingungen in einem Provinzkrankenhaus arbeitet. Eines Tages erhält er das Angebot, illegale Organtransplantationen durchzuführen. Er willigt ein, in der Hoffnung auf ein besseres Leben, verfällt jedoch zunehmend moralisch. Ob er sich sicher sei, dass es sich dabei um ein geeignetes Buch für Soldaten an der Front handle? „Ja.“ Was er eigentlich beruflich gemacht habe, bevor er Soldat geworden sei? „Grabmäler hergestellt“, erzählt er und lacht.

Nur wenige Militärangehörige seien professionelle Soldaten. Die meisten seien Zivilisten, stammten überwiegend aus den Dörfern.

Jeder dieser Männer habe beim Eintritt in die Armee Angst empfunden, aber auch eine große Verantwortung gespürt. Sie alle hätten sich die Frage gestellt: „Wenn nicht ich meine Familie beschütze, wer dann?“

In der Nähe des Buchladens steht ein Pavillon; darunter, fast verborgen, liegt das Festivalmuseum. Seit 2024 erinnert hier eine Gedenkstätte an sechs im Krieg gefallene Teammitglieder. *Viktoriia*, Leiterin dieser Stätte, zeigt Porträts, persönliche Gegenstände und Uniformen. Die letzte Person, die sie vorstellt, ist *Vladyslav Voronin*, ehemaliger Festivalkoordinator. Er sei ein leidenschaftlicher Partygänger, Festivalbesucher und freiwilliger Helfer auf zahlreichen Veranstaltungen gewesen, erzählt sie. Und ihr eigener Ehemann.

Vladyslav, studierter Rechtswissenschaftler und Universitätslehrer, diente seit dem 20. März 2022 in der ukrainischen Armee. Auch in dieser Position blieb er juristisch aktiv, schützte die Rechte des Militärpersonals, so Viktoriia. Im April 2023 trat er der 47. mechanisierten Brigade bei, nahm an Infanteriegefechten in Robotyne und Avdiivka teil. Als sein Kompaniechef im Oktober 2023 schwer verwundet wurde, verblieb er als einziger Offizier und trat die Führung als stellvertretender Kommandant an. Geboren am 23. April 1995 in Dnipro, fiel Vladyslav (Callsign: Woodstock) am 29. November 2023 im Kampf. Seinen Kameraden zufolge habe er vor seinem Tod „eine große Anzahl an Besatzern vernichtet“, berichtet Viktoriia. An diesem Tag gelang es, den Vorstoß der russischen Truppen auf das Dorf Stepowe zu stoppen. Nur drei Monate nach seinem Tod wurde das Dorf jedoch von Russland besetzt.

Vladyslav habe die größte Ehre erwiesen, betont Viktoriia: „Die Liebe zu seinem Land, seiner Heimat und seinem Volk. Er war derjenige, der alles hatte: Träume, Pläne, Abenteuer, Freunde, eine geliebte Person und eine Familie, aber er entschied sich für die höchsten Werte, Freiheit und Würde.“

Er ist derjenige, der sich in einen offenen Kampf mit dem Feind stürzte und das Kostbarste opferte, was er hatte: sein Leben für die Freiheit eines jeden von uns. Er ist unser Held, für den er mit staatlichen Ehren ausgezeichnet wurde. Er ist ein Vorbild für Mut und Tapferkeit. Er ist der Stolz unserer Nation.“

Direkt neben dem Museum führt ein schmaler, mit schwarzem Stoff umzogener Gang zu einem Pavillon. Angehörige gefallener Soldaten könnten dort eine Videobotschaft aufnehmen, persönliche Gedenkworte handschriftlich hinterlassen, erzählt Leiterin Oleksandra. Während die meisten Nachrufe auf Ukrainisch verfasst sind, gibt es auch eine Botschaft in englischer Sprache. Erst vor wenigen Minuten sei sie angebracht worden: „*Benjamin Aser (21). Ein mutiger Ungar, der tat, was sein Herz ihm sagte: Er kämpfte tapfer in AZOV und fiel. Er zeigte allen Menschen auf der Welt, dass nicht alle Ungarn Bastarde sind!*“ Benjamin Aser, ungarischer Staatsangehöriger und ehemaliger Soldat der ungarischen Armee, kämpfte als Freiwilliger gegen Russland und fiel am 24. Mai 2025, kurz nach seinem 21. Geburtstag, im Kampf.

Es wird Abend in Lwiw, das Festival neigt sich dem Ende zu. Hinter der Hauptbühne liegt teils grauer Himmel. Von gegenüber lassen Sonnenstrahlen die Bühne in warmem Licht erscheinen. Ein kleines Mädchen sitzt auf den Schultern ihres Vaters, macht Blödsinn, bindet ihm die Haare auf dem Kopf zu einem Zopf. Ein Mann, groß wie ein Schrank, singt kraftvoll zum berührenden Gesang von Iryna Shvaidak. Eine junge, rothaarige Frau liegt in den Armen ihres Partners, tröstet diesen. Und während einige Punks mit bunten Haaren den letzten Moment der Freiheit feiern, ist Fedir längst auf dem Weg zum Bahnhof. Um 18.52 Uhr wird er den Zug nach Kramatorsk nehmen. Seine Gedanken spiegeln sich später in den Zeilen eines seiner Gedichte wider. Im Schützengraben, am 31. Mai 2024, schrieb er:

„Schwer ist es im Krieg, der Äußerste und gar der Letzte zu sein, schwer ist es hier... eigentlich. Warum wollte ich nicht zu Hause bleiben?“

Текст та фото: Алекс Бюргер • **Переклад з німецької:** Афіна Альбрехт • **Text und Fotos:** Alex Bürger

ТОМУ ЩО МИ МУСИМО

міфи, стереотипи та реальність в Україні

WEIL WIR ES MÜSSEN

Mythen, Stereotype und die Realität in der Ukraine

„Якщо ви справді хочете нас супроводжувати, маю до вас прохання: відвезти мікроавтобус, повний гуманітарної допомоги, до України“, — сказав нам Пірмін, коли ми вперше звернулися до нього. Ми навіть не вагалися: погодилися й вирушили в подорож, яка для деякого з нас згодом стала переломним досвідом у житті.

Ми — це Джастін Шрандт, Фабіан Сігль і я, Алекс Бюргер. Усі ми студенти факультету медіа в університеті міста Оффенбург. Коли три з половиною роки тому росія напала на Україну, я працював у студії анімації. Моє передчуття підказувало: ця подія назавжди змінить наш світ, передусім Європу. Ящик Пандори було відчинено. Я ковтав новини щодня, намагався зрозуміти причини, шукав відповіді й водночас хотів допомогти.

„Wenn ihr uns begleiten wollt, dann habe ich eine Bitte an Euch: Ihr müsst auch einen Sprinter voller Hilfsgüter mit in die Ukraine fahren.“ Das war Pirmins einzige Bitte an uns, um die Erlaubnis von ihm zu bekommen, ihn und seine Frau bei ihrer humanitären Mission in den Westen der Ukraine begleiten zu dürfen. Wir sagten natürlich zu und machten uns auf eine Reise, die für manche von uns das Leben nachträglich prägen sollte.

Wir? Das sind Justin Schrandt, Fabian Siegl und meine Wenigkeit, Alex Bürger. Wir sind Studenten an der Medienfakultät der Hochschule Offenburg. Fabian und ich studieren im Studiengang Mediengestaltung. Justin studiert Medieninformationswesen. Als Russland vor dreieinhalb Jahren die Ukraine überfiel, saß ich noch in unserem Animationsstudio an einem Filmprojekt. Ich hatte damals dieses dumpfe Bauchgefühl, dass da gerade etwas passiert, das die Welt, insbesondere das Leben für uns in Europa, für immer zu verändern vermochte. Eine Büchse der Pandora hatte sich geöffnet. Ich verschlang die Nachrichten Tag ein Tag aus, wollte wissen, was da passiert, warum es passiert, wollte helfen.

Ein nicht provozierter Angriffskrieg, der auf putinschen Lügen und Propaganda beruht, im 21. Jahrhundert mitten in Europa? Völlig unvorstellbar. Monate vergingen und die Ukraine schaffte es dem russischen Aggressor Stand zu halten, besonders dank der Hilfe des Westens. Doch man merkte an der Berichterstattung, dass sich viele Länder, insbesondere Deutschland, schwer taten frühzeitig und in ausreichender Stückzahl Waffen zu liefern. Erst das Helm-Debakel, „MARS 2“-Diskussion bis hin Scholzschen „Taurus Nein“. Mittlerweile steht das für die Unentschlossenheit und die falsche Besonnenheit des Westens. Da hab ich mir gedacht, mach ich doch mal einen Film darüber.

Als Filmstudent hat man meistens nicht besonders viel Geld, müssen Sie wissen. Das Konto ist stets im Dispo, viel zu prädestinierte Filmprojekte stehen an und die Miete muss auch noch bezahlt werden.

Війна у Європі без жодного приводу, заснована виключно на брехні та пропаганді путіна? У XXI столітті? Це здавалося неможливим. Україна від самого початку зуміла вистояти проти агресора, значною мірою завдяки допомозі Заходу. Та водночас у новинах було видно, як багато країн — передусім Німеччина — вагалися і зволікали з постачанням потрібної зброї. Від спектаклю з касками до нескінченних дискусій про «MARS 2» і до рішучого «Ні» канцлера Шольца щодо ракет Taurus. Це стало символом західної невизначеності та оманливої «розсудливості». Саме про це я вирішив зняти фільм.

Як і кожен студент, я не мав ані великих грошей, ані впливу. Замість зброї у мене була камера, і я хотів розповісти історію, якої так бракує у німецькому медійному просторі: «Німецька військова допомога Україні: між ваганням і дією». Я прагнув дослідити цю тему й водночас показати, чому допомога Німеччини та Заходу є такою важливою — очима самих німецьких волонтерів.

Так з'явилася ідея побудувати сюжет на трьох героях. Першою стала історикиня Східної Європи, **докторка Франциска Девіс** — одна з найвизначніших німецьких дослідниць історії Польщі, росії та України. Інтерв'ю з нею я записав у липні 2024 року в Мюнхені. Другим героєм став **Тіль Майєр** — військовий фотограф і журналіст, який ще з 2017 року працює на сході України й був одним із небагатьох німців, що попереджали про неминуче розширення війни. А третім героєм став **Пірмін Стирнол** — співзасновник волонтерської організації **Gemeinsam Europa e.V.** («Європа разом») з міста Лар.

Ich hatte jetzt nicht besonders viel Geld, Waffen oder politischen Einfluss, doch ich hatte die Möglichkeit, mit meinen filmischen Werkzeugen eine Geschichte zu erzählen und kritische Themen zu beleuchten. Also entschied ich mich, ein Thema zu beleuchten, das vorher wenig bis gar nicht beleuchtet wurde. „Die Deutsche Waffenhilfe an die Ukraine: Deutschland gefangen zwischen Zögern und Helfen?“ Ich wollte etwas kreieren, das meiner Meinung nach in der dokumentarischen Berichterstattung in Deutschland fehlte. Dokumentationen mit Haltung. Ich wollte dieser Forschungsfrage nachgehen und gleichzeitig die Wichtigkeit der Unterstützung Deutschlands und des Westens an die Ukraine ausdrücken – aus Sicht der deutschen Helfer.

Dazu baute ich meinen Film auf drei Protagonist:innen auf. Die erste Protagonistin sollte die Osteuropa-Historikerin **Dr. Franziska Davies** sein. Sie ist eine der bedeutendsten deutschen Historikerinnen, wenn es um die Geschichte Polens, russlands und der Ukraine geht. Sie durfte ich im Juli 2024 in München interviewen. Der nächste Protagonist sollte **Till Mayer** sein. Kriegsphotograf und Journalist, der seit 2017 aus der Ostukraine berichtet und als einer der wenigen deutschen Journalisten kontinuierlich vor einer Ausweitung des Krieges warnt. Ihn interviewten wir in Bamberg.

Durch Zufall stieß ich über einen Kurs an meiner Hochschule auf **Pirmin Styrnol**, Mitgründer der Lahrer Hilfsorganisation „**Gemeinsam Europa e.V.**“. Sie liefern seit Anfang der Vollinvasion 2022 Hilfsgüter in die Ukraine. Pirmin's starke solidarische Haltung zur Ukraine und seine Kritik an der fehlenden westlichen Entschlossenheit machten ihn zu einer sehr interessanten Person, die ich für meine Doku gewinnen wollte. Als er mir dann auch noch mitteilte, dass er und seine Verlobte in den nächsten Monaten im Rahmen der nächsten Hilfsfahrt selbst in die Ukraine fahren würden, stand für mich eigentlich schon alles fest. Ich habe den roten Faden, die Handlung für meinen Film gefunden. Als ich Pirmin dann fragte, ob wir ihn denn nach Kalusch filmisch begleiten dürften und von dem Filmprojekt erzählte, fragte er mich, wieso ich es denn für so wichtig hielt. Meine Antwort war: **Weil wir es müssen**. Und diese sollte später der Filmtitel werden.

Das überzeugte Pirmin augenscheinlich, weil er die gleiche Einstellung wie ich teilte. Pirmins einzige Bitte an uns: Wir müssten bei der Reise auch einen Sprinter voller Hilfsgüter mit in die Ukraine fahren. Wir sagten natürlich zu und begabten uns auf eine Reise, die mein Leben nachträglich prägen sollte.

Im August 2024 war es dann soweit. Meine Freunde und ich fuhren das erste Mal in die Ukraine, um Pirmin Styrnol und Anzhelika Kovalenko zu begleiten. Ich versuchte mich so weit es ging auf diese Reise in den Osten vorzubereiten: Zusatzakkus für alle Geräte, Wassertanks, Kopflampen, Kopien unserer Versicherungspolice und

Випадково я познайомився з ним на університетському курсі. З початку повномасштабного вторгнення він разом з однопумцями регулярно возить гуманітарну допомогу в Україну. Його відданість Україні та критика нерішучості Заходу були саме тим, чого бракувало для мого фільму. Коли я дізнався, що він і його наречена Анжеліка знову вирушають до Калуша, я зрозумів: сюжет готовий.

Коли я запитав Пірміна, чи можемо ми супроводжувати їх і водночас знімати кіно, він лише здивувався: «Навіщо?» Я відповів: **«Тому що ми мусимо»**. Ця фраза остаточно переконала його й стала назвою нашого фільму.

У серпні 2024 року ми з друзями вперше вирушили до України, щоб супроводжувати Пірміна й Анжеліку. Ми ретельно готувалися: запасли батареї, баки для води, налобні ліхтарі, зробили копії паспортів і страхових полісів. Та жодна підготовка не могла підготувати нас до зустрічей, які чекали попереду.

Ще під час подорожі Західною Україною я зрозумів, наскільки наші уявлення про цю країну сформовані міфами й стереотипами. Ми складаємо їх із газетних заголовків, коротких сюжетів і випадкових коментарів. Мені здавалося, що я достатньо знаю про Україну, хоча ніколи тут не бував. І це відчуття розвіялося вже після перших розмов. Я зустрів сильних людей — сповнених надії, вдячності й гордості. Гордості за те, що вже понад три роки триває опір російському терору. Вдячності Заходу за підтримку. І водночас — розчарування від стількох страждань і смертей.

Reisepässen. Ich hatte keine Vorstellung von der Ukraine, wollte aber so gut es geht vorbereitet sein. Wird der Krieg auch so weit im Hinterland präsent sein? Es war für mich unvorstellbar, wie ein ganzes Volk so mutig für seine Freiheit kämpfen kann und dennoch mit so viel Verlust und Trauer zu kämpfen hat. Werden wir das spüren? Auf unserer Reise in die Ukraine habe ich sehr schnell gemerkt, wie stark unsere Wahrnehmung dieses Landes von Mythen und Stereotypen geprägt ist. Noch bevor wir die Kamera einschalteten, waren in unseren Köpfen Bilder vorhanden – Bilder von Nachrichten, Schlagzeilen, schnellen Kommentaren. Bilder, die etwas Wirkliches enthalten, aber eben nie das Ganze. Ich hatte das Gefühl, ich kenne das Land bereits, ohne je dort gewesen zu sein. Und genau dieses Gefühl hat sich schon nach den ersten Begegnungen in Luft aufgelöst.

Für uns ging es in den Westen des Landes. Ca. 200 Kilometer von der polnischen Grenze entfernt. Eine Stadt namens Kalusch mit knapp 65.000 Einwohnern. Früher bekannt für den Bergbau. Heute bekannt für seine Rehabilitationszentren und Krankenhäuser. Es verschlug uns in das einzige Hotel der Stadt.

Auf die Eindrücke in der Ukraine war ich nicht vorbereitet. Ausnahmslos alle Menschen, mit denen ich hier sprechen durfte, waren von einer inneren Stärke, Gastfreundlichkeit, Hoffnung und Stolz geprägt. Stolz, sich nach drei Jahren russischer Vollinvasion immer noch gegen russlands Terror behaupten zu können. Dankbar, dass der Westen die Ukrainer:innen in ihrem Freiheitskampf unterstützt. Doch der Frust nach so viel Leid und Tod sitzt merkbar in jedem. Kein Straßenzug ohne Bilder gefallener Soldaten, ohne Blumenkränze, ohne Kerzen. Während der sieben Tage, an denen wir uns in Kalusch aufhielten, hatten wir drei Mal Luftalarm und mussten in der Sauna unseres Hotels nächtigen, die als Befehlsbunker diente. Damals griff russland die Ukraine mit dem größten kombinierten Raketen und Drohnenangriff seit Beginn des offenen Kriegs an. Tatsächlich traf es dann auch ein Heizkraftwerk ca. 20 Kilometer von unserem Hotel entfernt. Ich erinnere mich noch, dass wir das Grollen der Raketen in der Luft hörten und dann den Einschlag. Die Türen und Fenster wackelten davon. Vier Marschflugkörper flogen über unser Hotel hinweg. Der Großteil der Raketen und Drohnen konnte abgefangen werden. Eventuell kann ich diesen Text hier gerade nur schreiben, weil die ukrainische Flugabwehr unsere Leben gerettet hat.

Hier in der Ukraine hab ich bei lebendigem Leibe gespürt, wie realitätsfern die Waffendebatte in Deutschland geführt wird. Die Ukraine verteidigt sich und braucht dafür ausreichend und gescheite Waffensysteme. Wir verweigern ihr seit fast vier

У жодному місті немає вулиці без портретів загиблих, без свічок пам'яті. Повітряні тривоги й ночі в підвалах стали буденністю. Саме тоді я на власній шкірі відчув, наскільки німецькі дискусії про постачання зброї відірвані від реальності. Україна потребує систем для захисту, а Німеччина вже майже чотири роки не наважується надати ключове озброєння, боячись «ескалації». Але ж ескалація в Україні триває десятиліття, і фронт лише стає гарячішим. Ми даємо достатньо, щоб Україна вижила, але не достатньо, щоб вона могла жити.

Під час зйомок ми розмовляли з різними людьми: з тими, хто повернувся з-за кордону в лютому 2022-го, щоб стати до лав оборони, навіть як волонтер; з тими, хто добре пам'ятає радянську імперську реальність; із бургомістром і солдатами, які ділилися власним досвідом на фронті. В усіх розмовах відчувалася гостинність і щирість, простота й відвертість. Серед повсякденного життя — між смутком і жартами, між розмовами про смерть і плани на майбутнє — було так багато звичайної нормальності. Вона контрастувала з тим драматичним образом України, який постає у західних медіа. Саме ця нормальність руйнує стереотипи: реальність виявляється складнішою, суперечливішою й значно більш людиною, ніж нам здається здалеку.

Особливо мене вразила меморіальна церемонія 24 серпня в Калуші. На площі Героїв мер міста вручив родинам загиблих воїнів останні відзнаки. У мене тремтіли руки, я не міг знімати й навіть дихати. Я раптом усвідомив: за кожним образом, за кожною цифрою й заголовком, які ми бачимо вдома, стоять справжні людські життя, які забрала росія.

Jahren wichtige Waffensysteme und begründen dies mit der Angst vor einer Eskalation. Putin ist jedoch der, der seit über 10 Jahren in der Ukraine eskaliert. Mittlerweile sogar mit Unterstützung nordkoreanischer Truppen. Die Lage an der Front verschlimmert sich von Tag zu Tag. Wir geben der Ukraine genug, um zu überleben, aber nicht genug, um zu leben.

Während unserer Dreharbeiten stießen wir auf viele unterschiedliche Menschen. Wir trafen Roman, der früher eigentlich Tanzlehrer in Griechenland war. Über 20 Jahre lang hat er in Griechenland gelebt, im Februar 2022 kehrte er in die Ukraine zurück, um ehrenamtliche Hilfe zu leisten. Nach zweieinhalb Jahren als freiwilliger Helfer geht er jetzt aus freien Stücken zur Armee.

Wir trafen Frau Lypovska, welche die russische Unterdrückung und den Imperialismus noch aus Zeiten der Sowjetunion kennt. Ihre Herzlichkeit, auch nach dem Interview, hat mich tief berührt. Sie umarmte uns nach dem Interview und gab uns das Gefühl, dass sie genau versteht, was wir machen und warum wir es machen.

Diese bedingungslose Dankbarkeit verspürten wir so oft. Vielleicht war es dieser eine Moment, den ich mir nie hätte vorstellen können: dass mitten im Alltag, zwischen Gesprächen, Lachen und kleinen Gesten, so viel Normalität spürbar wird. Normalität, die im Kontrast zu den großen, oft dramatischen Narrativen steht, die wir hier im Westen über die Ukraine hören.

Ich war überrascht, wie stark das Leben dort, doch zugleich verwundbar und voller Energie ist. Wie sehr Gastfreundschaft, Humor und ein unerschütterlicher Wille, weiterzumachen, in der Gesellschaft verankert sind. Solche Erfahrungen lassen Stereotype bröckeln – ganz einfach, weil die Realität komplexer, widersprüchlicher und menschlicher ist, als es ein Klischee je sein könnte.

Die Ukrainer:innen sind uns so viel ähnlicher, als ich es mir dachte. Sie kämpfen für Freiheit, Unabhängigkeit, haben eine eigene Kultur, Sprache, Bräuche. Sie sind Teil der europäischen Idee und nicht Teil von irgendeinem Hybridstaatenkonstrukt zwischen russland und der Europäischen Union. Wenn ich an diese Zeit zurückdenke, kommt in mir eine innere Wut hoch und ich stelle mir ganz laut die Frage: „Wieso macht russland das? Warum hat russland der Menschlichkeit den Krieg erklärt?“

Одна з історій і досі не виходить у мене з голови.

Ми зупинилися край дороги біля кіоску з фруктами. Хотіли сфотографувати, але не знали, як домо- витися. Допомогли жести й «Google Перекладач». Коли ми сказали, що ми з Німеччини, жінка усміхнулася й подякувала за те, що ми тут. Потім показала фото своїх дітей — Наталії та Івана, обом приблизно наш вік. Іван служить у війську. Вона спитала, чи знаємо ми, коли закінчиться війна. Я не мав відповіді. І раптом вона обійняла нас. Я був неготовий. Згадав про свою маму — як вона, мабуть, хвилюється за мене. Адже я сам поїхав у країну з воєнним станом — заради цих вражень і цих історій. Я мусив це зробити.

Про це й наш фільм — **«Тому що ми мусимо»**. Він показує події такими, якими ми їх бачили, й водночас ставить запитання: що ми насправді говоримо про Україну? Що є правдою, а що — проєкціями, напівправдою й міфами? Які образи ми поширюємо і як можемо їх змінити? Для мене особисто цей досвід став уроком: уважніше дивитися, слухати й постійно ставити під сумнів «очевидне».

Als wir am 24. August eine Gedenkveranstaltung auf dem Kaluscher Platz der Helden mitgefilmt hatten, bei dem Familienmitglieder getöteter Soldaten eine letzte Ehrung vom Bürgermeister bekommen hatten, kam es dann über mich. Ich konnte für einen Moment nicht mehr filmen, nicht mehr atmen. All das Leid hatte sich in diesem Moment kanalisiert. Zu sehen, zu spüren, zu fühlen, was all diese Bilder, Zahlen, Schlagzeilen bedeuteten; dass das Menschenleben sind, die russland ausgelöscht hat ... all das wurde mir in diesem Moment erst richtig klar.

Doch ein Gespräch geht mir einfach nicht mehr aus dem Kopf. Als wir am Straßenrand bei einer Obsthändlerin halt machten, fragten wir sie, ob wir Aufnahmen von ihrem Stand machen dürften. Über Hand und Fuß und schlussendlich mit der „Google Übersetzer“-App, konnten wir uns mit Oksana schließlich verständigen. Wir erzählten, dass wir aus Deutschland kamen und was wir hier machten. Sie dankte uns, dass wir da sind. Sie holte ihr Handy raus und zeigte uns Bilder ihrer zwei Kinder. Natalia und Ivan. Beide sind in etwa so alt wie wir. Ivan ist in der Armee. Sie fragte uns, ob wir wissen, wann der Krieg endet. Ich wusste nicht, was ich antworten sollte. Dann umarmte sie uns plötzlich. Ich war darauf nicht vorbereitet.

Ich musste an meine Mutter denken und wie viel Angst sie um mich jetzt gerade haben musste. Ich bin freiwillig in ein Kriegsgebiet gereist, obwohl ich es nicht musste. Aber für diese Eindrücke, um die Geschichten dieser Menschen zu erfahren, musste ich das einfach tun.

Unser Film „Weil wir es müssen“ knüpft genau daran an. Er will nicht nur ein Abbild der Ereignisse liefern, sondern auch eine Reflexion ermöglichen: Was nehmen wir wahr, wenn wir über die Ukraine sprechen? Was ist Projektion, was Halbwahrheit, was schlicht erfunden? Und wie sehr verhindern uns diese Mythen und Stereotype, das Eigentliche zu sehen – die Menschen, ihre Geschichten, ihre Träume?

Jede Reise ist in gewisser Weise ein Spiegel. Sie zeigt uns nicht nur das Fremde, sondern auch, wie wir selbst geprägt sind: von medialen Erzählungen, von historischen Mustern, von einer Sprache, die oft in Extremen denkt. Auf unserer Reise in die Ukraine wurde dieser Spiegel besonders klar. Denn hinter jeder Begegnung, jedem Gespräch, jeder Aufnahme standen Fragen: Welche Bilder tragen wir mit uns herum? Und wie viel Mut braucht es, diese Bilder zu korrigieren?

Für mich persönlich ist diese Erfahrung auch eine Einladung. Eine Einladung, genauer hinzusehen, zuzuhören, und das Offensichtliche immer wieder infrage zu stellen. Unsere Doku will dazu ermutigen, sich auf die Ukraine einzulassen – nicht als ein fernes Schlagwort, nicht als Mythos, sondern als ein Land voller Stimmen, Gesichter und Geschichten.

Vor wenigen Tagen war ich erneut in Kalusch, um den Film dort zum ersten Mal in der Ukraine vorzuführen. Für mich ging es weiter nach Lwiw, da ich von Pirmin und Anzhelika zu ihrer wundervollen Hochzeit eingeladen wurde. Am Ende führte mich der Weg gemeinsam mit Till Mayer sogar bis in die Hauptstadt Kyjiw. Das ist aber eine andere Geschichte.

Нещодавно я знову побував у Калуші — на першому показі нашого фільму в Україні. Потім поїхав до Львова, де Пірмін і Анжеліка запросили мене на їхнє прекрасне весілля. А згодом разом із Тіллем Майєром я дістався столиці — Києва. Але це вже зовсім інша історія.

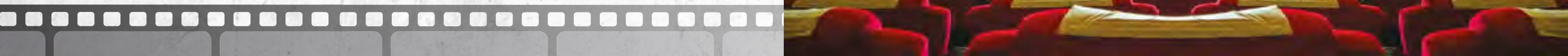
Ми мріємо, щоб наш документальний фільм захопив людей по-справжньому відкрити для себе Україну. Зараз його показують у десяти містах Німеччини, а наприкінці року він стане доступним онлайн.

Щоб стежити за новинами, можна підписатися на Instagram-канали

 [weil_wir_es_muessen.film](https://www.instagram.com/weil_wir_es_muessen.film)
[cinealex.de](https://www.instagram.com/cinealex.de)

Die Dokumentation läuft derzeit in über zehn Städten in ganz Deutschland. Ende des Jahres wird der Film online veröffentlicht.

Um auf dem Laufenden zu bleiben, könnt ihr gerne dem Instagramaccount [@weil_wir_es_muessen.film](https://www.instagram.com/weil_wir_es_muessen.film) oder [@cinealex.de](https://www.instagram.com/cinealex.de) folgen.

УНІВЕРСИТЕТ ТРЕТЬОГО ВІКУ В ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ: ОСВІТА ТА ПІДТРИМКА ДЛЯ ЛЮДЕЙ СТАРШОГО ВІКУ

Текст: Тетяна Побережна
Фото: Університет третього віку

Текст: Тетяна Побережна
Фото: Університет третього віку

● основи володіння оргтехнікою ● основи вивчення

Вчитися ніколи не пізно — цю просту істину щодня доводять слухачі **Університету третього віку**, який працює на базі Хмельницького міського територіального центру соціального обслуговування. Чому саме «слухачі», а не «студенти»? А тому, що головним у даному університеті є не оцінки чи отримання диплома, а створення комфортного середовища для пізнання та розвитку, соціальної активності людей пенсійного віку, а також для відчуття, що життя сповнене нових можливостей, незалежно від віку. Хоча у щоденному спілкуванні працівники Університету використовують також термін «студенти». А ви б хотіли відчувати себе знову студентом після 55 років, в комфортному для вас середовищі?

Університет є чудовим прикладом проєкту, який допомагає людям пенсійного віку бути соціально активними, розвиватися, навчатися та спілкуватися з однодумцями. За останні роки тут суттєво розширили кількість факультетів: зі стартових 15–16 їх стало 24 у 2022 році і навіть 28 у 2025 році, що є, на нашу думку, прямим показником того, як університет реагує на потреби часу та йде назустріч прагненням слухачів. Так, на сьогодні слухачі можуть одночасно обрати одразу до трьох напрямків без вступних та випускних іспитів.

Хтось уперше знайомиться з **англійською** чи **польською мовами**, інші опановують сучасні смартфони й комп'ютери. Активні та спортивні слухачі із задоволенням відвідують заняття з **оздоровчої аеробіки, скандинавської ходьби** чи **танцювального фітнесу**. Особливо популярні курси, які допомагають «бути в ногу з часом»: основи роботи з **гаджетами** та **соціальними**

Киянської етики • оздоровча аеробіка та фітнес • історія

мережами. Адже саме вони відкривають двері у світ онлайн-спілкування з рідними та друзями. До речі, на деяких факультетах сформовані групи продовжують навчання протягом кількох років, поглиблюючи знання та навички.

Тут панує зовсім інший, особливий студентський дух. Ніхто нікуди не поспішає, а головним правилом є повага, підтримка та доброзичливість. Заняття перетворюються не лише на уроки, а й на зустрічі однодумців, які радо діляться своїми знаннями та життєвим досвідом. Навчання в університеті безкоштовне завдяки фінансуванню з міського бюджету Хмельницького, що є свідченням системної підтримки соціальних ініціатив з боку місцевої влади. Для навчання достатньо мати бажання і кілька необхідних документів. Записатися можуть жінки від 55 та чоловіки від 60 років, а також внутрішньо переміщені особи. Заняття проходять не лише в центральному корпусі, а й у бібліотеках різних мікрорайонів та культурних центрах міста. Тож кожен слухач може знайти зручну для себе локацію.

Університет третього віку в Хмельницькому — це не просто навчальний заклад. Це спільнота людей, які доводять: справжня молодість живе не в паспорті, а в серці. Це яскравий приклад того, як громада підтримує своїх літніх мешканців у прагненні вчитися та бути активними ■

• индустрия • фабрики • торговые центры • магазины • рестораны • кафе • бары • клубы • театры • музеи • библиотеки • школы • детские сады • больницы • поликлиники • спортивные клубы • фитнес-центры • салоны красоты • парикмахерские • стоматологии • ветеринарные клиники • аптеки • аптекарские магазины • цветочные магазины • мебельные магазины • строительные магазины • магазины одежды • обувные магазины • ювелирные магазины • магазины электроники • магазины бытовой техники • магазины канцелярии • магазины книг • магазины игрушек • магазины товаров для дома • магазины товаров для детей • магазины товаров для животных • магазины товаров для сада и огорода • магазины товаров для автомобиля • магазины товаров для путешествий • магазины товаров для спорта • магазины товаров для хобби • магазины товаров для бизнеса • магазины товаров для дома • магазины товаров для детей • магазины товаров для животных • магазины товаров для сада и огорода • магазины товаров для автомобиля • магазины товаров для путешествий • магазины товаров для спорта • магазины товаров для хобби • магазины товаров для бизнеса

UNIVERSITÄT DES DRITTEN LEBENSALTERS IN CHMELNYZKYJ: BILDUNG UND UNTERSTÜTZUNG FÜR MENSCHEN IM ALTER

• Bürotechnik-Grundlagen • Smartp

Lernen ist niemals zu spät – diese einfache Wahrheit beweisen täglich die Hörer:innen der **Universität des dritten Lebensalters**, die auf der Basis des Städtischen Territorialen Sozialzentrums von Chmelnyskyj tätig ist. Warum gerade „Hörer:innen“ und nicht „Studierende“? Weil es an dieser Universität nicht um Noten geht, sondern um die Schaffung einer angenehmen Umgebung für Wissenserwerb und persönliche Entwicklung, für soziale Aktivität älterer Menschen sowie für das Gefühl, dass das Leben voller neuer Möglichkeiten steckt – unabhängig vom Alter. Im alltäglichen Sprachgebrauch verwenden die Mitarbeiter:innen der Universität übrigens auch den Begriff „Studenten“. Und hätten Sie Lust, sich nach dem 55. Lebensjahr noch einmal als Student:in in einer freundlichen Umgebung zu fühlen?

Die Universität ist ein hervorragendes Beispiel für ein Projekt, das Menschen im Ruhestand hilft, sozial aktiv zu bleiben, sich weiterzubilden und mit Gleichgesinnten in Kontakt zu treten. In den letzten Jahren hat sich die Zahl der Fakultäten erheblich erweitert: von anfänglich 15–16 auf 24 im Jahr 2022, 26 im Jahr 2024 und sogar 28 im Jahr 2025. Dies ist ein klarer Beweis dafür, dass die Universität auf die Bedürfnisse der Zeit reagiert und den Wünschen ihrer Hörer:innen entgegenkommt. Heute können die Teilnehmenden bis zu drei Fachrichtungen gleichzeitig wählen – ganz ohne Aufnahme- oder Abschlussprüfungen. Manche lernen zum ersten Mal **Englisch** oder **Polnisch**, andere machen sich mit **modernen Smartphones und Computern** vertraut. Aktive und sportliche Teilnehmende besuchen mit Freude Kurse in **Aerobic**, **Nordic Walking** oder **Tanzfitness**. Besonders beliebt sind Veranstaltungen, die helfen, „mit der Zeit zu gehen“: **Grundlagen der Arbeit mit digitalen Geräten und sozialen Netzwerken**. Sie eröffnen die Möglichkeit zur

• Geschichte der Ukraine • Folklore • Bildende Kunst

Online-Kommunikation mit Verwandten und Freunden. Einige Gruppen setzen ihr Studium über mehrere Jahre fort und vertiefen dabei kontinuierlich ihre Kenntnisse und Fähigkeiten.

Hier herrscht ein ganz besonderer studentischer Geist. Niemand muss sich beeilen, und die wichtigsten Prinzipien sind Respekt, Unterstützung und Freundlichkeit. Die Veranstaltungen sind nicht nur Unterrichtsstunden, sondern Begegnungen von Gleichgesinnten, die bereitwillig ihr Wissen und ihre Lebenserfahrung teilen. Es ist kein Wunder, dass die Universität für viele ihrer Hörer:innen zu einem echten „zweiten Zuhause“ geworden ist. Hier finden sie neue Freunde, entdecken verborgene Talente und probieren Dinge aus, für die früher die Zeit fehlte.

Das Studium an der Universität ist kostenlos – dank der Finanzierung aus dem Haushalt der Stadt Chmelnyzkyj. Dies ist ein Beispiel für die kontinuierliche Unterstützung sozialer Initiativen durch die Stadtverwaltung. Für die Einschreibung benötigt man lediglich den Wunsch und einige notwendige Dokumente. Frauen ab 55 Jahren und Männer ab 60 Jahren können teilnehmen, ebenso Binnenvertriebene. Die Veranstaltungen finden nicht nur im Hauptgebäude statt, sondern auch in Bibliotheken verschiedener Stadtviertel und Kulturzentren. So kann jede und jeder einen passenden Ort wählen.

Die Universität des dritten Lebensalters in Chmelnyzkyj ist nicht einfach eine Bildungseinrichtung. Sie ist eine Gemeinschaft von Menschen, die beweisen: nicht der Pass beweist das Alter, sondern das eigene Herz. Sie ist ein leuchtendes Beispiel dafür, wie die Gesellschaft ihre älteren Bürger:innen in ihrem Streben nach Wissen und Aktivität unterstützt

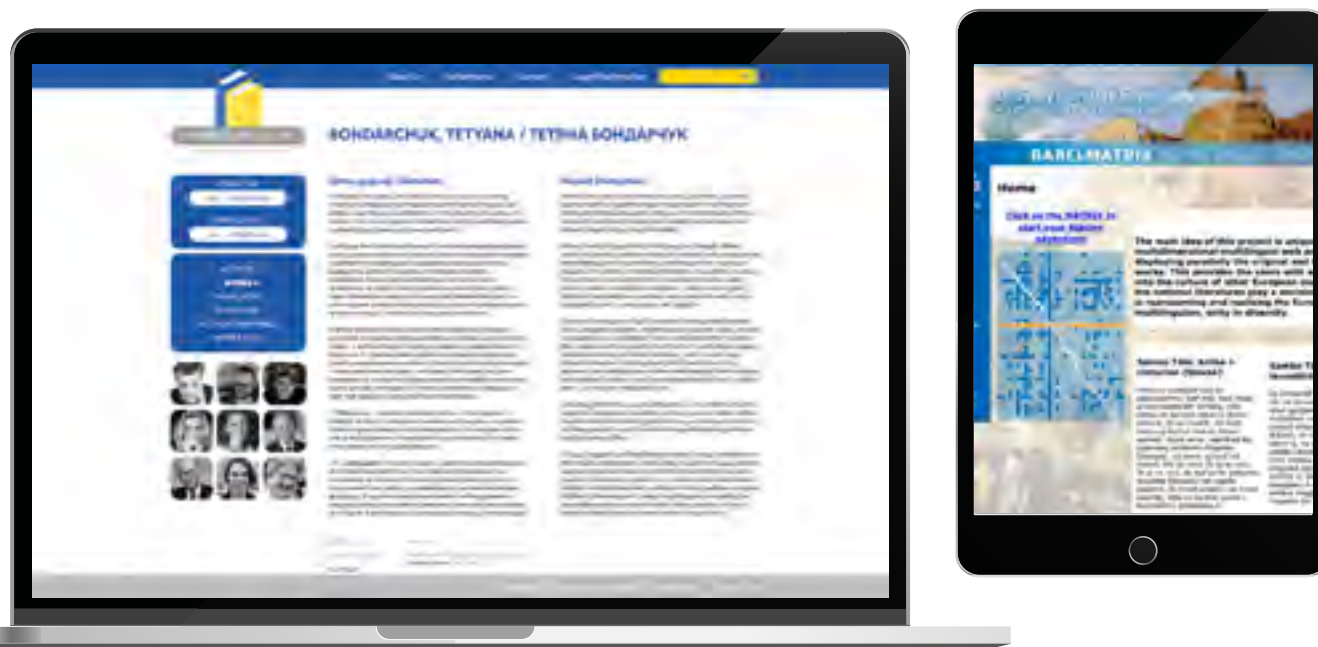
Agribusiness • Schneideerei • Theater und Kunst • Aktivität unterstützt

Ukrainian Magic Cube wurde ins Leben gerufen, um ukrainische Literatur über Sprach- und Ländergrenzen hinweg sichtbar zu machen. Auf der mehrsprachigen Plattform finden sich Auszüge aus literarischen Werken zeitgenössischer und klassischer ukrainischer Autor:innen – immer im Original und parallel in Übersetzung.

Проект **Ukrainian Magic Cube** створено, щоб зробити українську літературу видимою далеко за межами країни. На багатомовній платформі можна знайти уривки творів сучасних і класичних українських авторів – у оригіналі та поруч у перекладі.

Die Website ist eine Weiterentwicklung von **BabelMatrix**, einer interaktiven Web-Anthologie, die die Kunst der literarischen Übersetzung in den Mittelpunkt stellt und zeigt, welche zentrale Rolle Übersetzer:innen für den internationalen Dialog der Literaturen spielen.

Unser Kooperationsprojekt wurde von der **European Education and Culture Executive Agency** gefördert und vereinte starke Partner: **Typotex Publishing Ltd.** aus Ungarn, **Schenk Verlag GmbH** und das **Ukrainische Atelier für Kultur und Sport e.V.** aus Deutschland sowie drei ukrainische Verlage – **Books-XXI**, **Anetta Antonenko Publishers** und **Astrolabe Publishing**. Als ehemaliger Hauptentwickler von BabelMatrix übernahm Typotex Publishing die technische Umsetzung: Entwicklung, Testphase und Launch der neuen Plattform.

Цей проєкт виріс із **BabelMatrix** – інтерактивної веб-антології, яка ставить у центр мистецтво літературного перекладу і показує, наскільки важливу роль відіграють перекладачі у світовому літературному діалозі.

Ініціативу підтримала **European Education and Culture Executive Agency**, а до співпраці долучилися одразу кілька сильних партнерів: **Typotex Publishing Ltd.** (Угорщина), **Schenk Verlag GmbH** та **Українське ательє культури та спорту e.V.** (Німеччина), а також три українські видавництва – **Видавництво 21**, **Видавництво Анетти Антоненко** та **Астролябія**. Оскільки Typotex був головним розробником BabelMatrix, саме ця компанія взяла на себе технічну частину: розробку, тестування та запуск нової платформи.

ukrainianliterature.eu
babelmatrixplus.eu

Die größte Herausforderung war, die bewährte Struktur von BabelMatrix so zu adaptieren, dass sie die Verbreitung ukrainischer Literatur in Europa besonders hervorhebt. Dafür haben wir die Matrix um eine neue Dimension erweitert: *Verlage*. So wird sichtbar, welche Rolle sie in der Literaturvermittlung spielen, und es entsteht Raum für Austausch innerhalb der Buchbranche und darüber hinaus – bis in den kulturellen und kreativen Sektor. Parallel dazu wurde ein unverwechselbares, modernes Design für den Ukrainian Magic Cube entwickelt, das von ungarischen Webdesigner:innen gestaltet wurde.

In der zweiten Phase des Projekts erhielten wir die erste Auswahl an literarischen Texten samt Übersetzungen und bauten daraus die Basis einer stetig wachsenden Datenbank. Seit der Aktivierung ist die Plattform nun frei zugänglich. Auf der Website haben Autor:innen, Übersetzer:innen und Verlage eigene Profile. Die präsentierten Texte lassen sich entweder über die jeweiligen Verlagsseiten, über die Autor:innen-Seiten oder über ein alphabetisches Register finden. Die Sammlung wächst kontinuierlich – ebenso die Liste der beteiligten Autor:innen und Übersetzer:innen.

Unser Ziel bis zum Projektabschluss: 250 ukrainische Werke in deutscher Übersetzung verfügbar zu machen, davon mindestens 100 auch auf Ungarisch und 100 auf Polnisch. Der Ukrainian Magic Cube ist damit nicht nur ein digitales Archiv, sondern eine Einladung: ukrainische Literatur neu zu entdecken, die Vielfalt der Stimmen kennenzulernen – und sie gemeinsam in Europa hörbar zu machen.

Найважливішим завданням стало адаптувати перевірену модель BabelMatrix для поширення української літератури. Ми додали нову вкладку – «Видавництва» та розробили новий, впізнаваний дизайн Ukrainian Magic Cube, над яким працювали угорські вебдизайнери.

На другому етапі проєкту ми отримали перші добірки текстів і перекладів, з яких сформували основу бази даних. Відтепер платформа працює онлайн і відкрита для всіх. На сайті кожен автор, перекладач і видавництво мають власну сторінку. Тексти можна знайти через сторінки видавців, сторінки авторів або за допомогою інтерактивного алфавітного покажчика. Колекція постійно поповнюється – так само, як і перелік учасників: письменників, перекладачів, видавців.

До завершення проєкту ми ставимо собі за мету зробити доступними 250 українських творів у німецькому перекладі, з яких щонайменше 100 також вийдуть угорською, а ще 100 – польською мовами. Ukrainian Magic Cube – це не лише цифровий архів. Це запрошення: по-новому відкрити українську літературу, почути її багатоголосся – і зробити його спільним надбанням Європи.

РОЗМОВА З КСЕНІЄЮ МАЛИХ ПРО СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ЦИФРОВИЙ ВИМІР

Текст: Галина Коман
Фото: надані Ксенією Малих

Ксенія Малих — українська кураторка та мистецтвознавиця, нещодавно стала програмною директоркою Промприлад Артцентру. Ми поговорили з нею про розвиток сучасного мистецтва в Україні, його тенденції та місце цифрових практик у ширшому культурному контексті.

Ксеніє, в чому, на твою думку, полягає особливість сучасного мистецтва?

Найважливіше те, що у мистецтва більше немає чітких меж. Ним може бути будь-що: перформанс, публічна акція, вулична подія чи технологічна інсталяція. Сьогодні художники постійно експериментують і розширюють рамки можливого.

Ми навіть сперечалися з колегами, чи можна чітко розмежувати театр і перформативне мистецтво. Виявилося, що майже ні — мистецтво весь час виходить за визначені кордони й шукає нові імпульси. Якщо колись якість твору залежала від майстерності руки, то тепер — від уміння працювати з новими медіумами: фотографією, відео, програмуванням.

Як ти оцінюєш розвиток українського мистецтва за останні роки?

У 2022 році ми отримали небачену увагу на міжнародній арені. Відбулося багато виставок — різної якості, бо контролювати все було неможливо. Але для провідних художників це стало шансом заявити про себе.

У 2023-му кількість проєктів зменшилась, але якість зросла. Ті митці, хто швидко реагував,

створював глибокі роботи й будував професійні контакти, отримали серйозний кар'єрний поступ. Йдеться не про десятки, а про кількох художників, які дійсно змогли закріпитися у світовому контексті.

Міжнародні інституції не працюють «на жаль чи на щастя» з країнами — їх цікавить якість робіт і новаторське мислення. Саме завдяки цьому українське мистецтво сьогодні має набагато сильніші позиції, ніж до 2022 року.

Втім, всередині країни ситуація складна: кількість інституцій зменшилась, підтримка художників не зросла. А для розвитку потрібне фінансування, інфраструктура й якісна освіта. На жаль, наша художня освіта відстає від світової на десятиліття. Тому важливо підтримувати не тільки державні, а й незалежні чи самоорганізовані ініціативи — саме на ентузіазмі тримається багато процесів.

Яке місце цифрове мистецтво займає у цій картині?

Медіа-арт в Україні доволі розвинений, але передусім завдяки окремим ентузіастам. Є групи й митці, які багато років інвестують у цей напрям, наприклад, об'єднання *Photinus studio*.

Заснували цю творчу групу Лера Полянська, Макс Роботов, Іван Світличний і Георгій Потопальський. Вони створюють мультимедійні інсталяції, працюють з освітніми програмами й фактично безкоштовно готують нове покоління художників.

Часто митці поєднують технології з іншими медіумами. Наприклад, Іван Світличний починав як скульптор, він створював виставки з «аудіоскульптурами», де відвідувачі інсталяції за допомогою звуку могли уявляти форму.

Ще цей медіа-артист також використовує біологічні технології. Наприклад, на одній з виставок, він збирав бактерії відвідувачів за допомогою чашок петрі. Далі за допомогою цифрового мікроскопу ці бактерії сканувались і за допомогою алгоритмів перетворювались на цифри, а згодом — на звуки. Це генеративний метод. По суті, він виконував роботи із непередбачуваною формою, результатом. Робота повністю залежала від унікального набору бактерій відвідувачів, які знаходились у просторі. Тому у нас є такий жарт, що складність мистецького твору вимірюється в «Іванах Світличних» (одиниця складності).

В чому перевага цифрового мистецтва?

Цифрові практики дають більше інклюзивності: роботи можуть існувати і в галереї, і у віртуальному просторі, де глядач отримує свободу уявляти інші реальності.

Олександр Сіроус зробив цікаву інтерактивну роботу — створив віртуальний світ у 3D просторі. Відвідувачі могли відсканувати сітківку ока, відбиток пальця, або записати свій голос. Потім ці унікальні дані за допомогою алгоритму перетворювались у цифрового аватара, який «поселявся» у віртуальному світі і проектувався на стіні. Таким чином ми можемо уявляти якесь альтернативне майбутнє, в якому ми набуваємо якоїсь іншої біологічної форми.

Само по собі Медіа-мистецтво не обов'язково передбачає інтерактивність, але його форма ближча до того, як сьогодні люди сприймають інформацію й розваги. Тому цифрові роботи легше привертають увагу молоді. Водночас це не означає, що вони «легкі» за змістом. Хоча досі люди звикли до того, що картина в рамці на стіні — це мистецтво, а все решта під сумнівом.

Але є й виклик: технологія інколи затьмарює зміст. Глядачі бачать ефект, а глибина висловлювання губиться. Тому головне завдання митців — не лише демонструвати технічні можливості, а й працювати з ідеями, які справді змінюють спосіб мислення ■

<https://www.facebook.com/ksenia.malykh>

<https://www.instagram.com/kseniamlkh>

https://www.instagram.com/promprylad_artcenter

GESPRÄCH MIT KSENIA MALYKH ÜBER ZEITGENÖSSISCHE KUNST UND IHRE DIGITALE DIMENSION

Text: Galyna Koman
Aus dem Ukrainischen: Olena Luzanova

Ksenia Malykh ist eine ukrainische Kuratorin und Kunstwissenschaftlerin, die kürzlich Programmdirektorin des Promprylad Art Center wurde. Wir sprachen über die Entwicklung der zeitgenössischen Kunst in der Ukraine, ihre Trends und den Platz digitaler Praktiken im weiteren kulturellen Kontext.

Ksenia, worin besteht deiner Meinung nach die Besonderheit der zeitgenössischen Kunst?

Das Wichtigste ist, dass Kunst keine klaren Grenzen mehr hat. Sie kann alles sein: Performance, öffentliche Aktion, Straßenveranstaltung oder technologische Installation. Heute experimentieren Künstler ständig und erweitern die Grenzen des Möglichen.

Wir haben sogar unter den Kollegen darüber diskutiert, ob man Theater und performative Kunst klar voneinander abgrenzen kann. Es stellte sich heraus, dass dies fast unmöglich ist – Kunst überschreitet ständig bestimmte Grenzen und sucht nach neuen Impulsen. Früher hing die Qualität eines Werks von den handwerklichen Skills ab, heute hingegen von der Fähigkeit, mit neuen Medien wie Fotografie, Video und Programmierung zu arbeiten.

Wie bewertest du die Entwicklung der ukrainischen Kunst in den letzten Jahren?

2022 erhielten wir beispiellose Aufmerksamkeit auf der internationalen Bühne. Es gab viele Ausstellungen – von unterschiedlichster Qualität, da es unmöglich war, alles zu kontrollieren. Aber für führende Künstler war dies eine Chance, sich zu profilieren.

2023 ging die Anzahl der Projekte zurück, aber die Qualität stieg. Die Künstler, die schnell reagierten, tiefgründige Werke schufen und professionelle Kontakte knüpften, machten ernsthafte Karrierefortschritte. Es handelt sich nicht um Dutzende, sondern um einige wenige Künstler, die sich wirklich im globalen Kontext etablieren konnten.

Internationale Institutionen arbeiten „zum Glück oder auch leider“ nicht mit Ländern zusammen – sie interessieren sich für die Qualität der Werke und innovatives Denken. Genau deshalb hat die ukrainische Kunst heute eine viel stärkere Position als vor 2022.

Innerhalb des Landes ist die Situation jedoch schwierig: Die Zahl der Institutionen ist zurückgegangen, die Unterstützung für Künstler hat nicht zugenommen. Für die Entwicklung sind jedoch Finanzmittel, Infrastruktur und eine hochwertige Ausbildung erforderlich. Leider hinkt unsere künstlerische Ausbildung der Weltweiten um Jahrzehnte hinterher. Daher ist es wichtig, nicht nur staatliche, sondern auch unabhängige oder private Initiativen zu unterstützen – viele Prozesse basieren gerade auf Enthusiasmus.

Welchen Platz nimmt die digitale Kunst in diesem Bild ein?

Die Medienkunst in der Ukraine ist recht weit entwickelt, vor allem aber dank einzelner Enthusiasten. Es gibt Gruppen und Künstler, die seit vielen Jahren in diesen Bereich investieren, beispielsweise das Kollektiv Photinus Studio. Diese kreative Gruppe wurde von Lera Polyanskova, Max Robotov, Ivan Svitlychnyi und Georgiy Potopalskyi gegründet. Sie schaffen Multimedia-Installationen, arbeiten mit Bildungsprogrammen und bilden praktisch kostenlos eine neue Generation von Künstlern aus.

Oft kombinieren Künstler Technologien mit anderen Medien. Ivan Svitlychnyi beispielsweise begann als Bildhauer und schuf Ausstellungen mit „Audioskulpturen“, bei denen die Besucher der Installation mithilfe von Klängen die Form vorstellen konnten.

Dieser Medienkünstler nutzt auch biologische Technologien. Bei einer Ausstellung sammelte er beispielsweise Bakterien von Besuchern, und das mit Petrischalen. Anschließend wurden diese Bakterien mit einem digitalen Mikroskop gescannt und mithilfe von Algorithmen in Zahlen und später in Töne umgewandelt. Dies ist eine generative Methode. Im Wesentlichen schuf er Werke mit unvorhersehbarer Form und unvorhersehbarem Ergebnis. Die Arbeit hing vollständig von der einzigartigen Zusammensetzung der Bakterien der Besucher ab, die sich im Raum befanden. Deshalb haben wir einen Witz, dass die Komplexität eines Kunstwerks in „Ivans Svitlychnych [in Plural]“ (Komplexitätseinheit) gemessen wird.

Was ist der Vorteil der digitalen Kunst?

Digitale Praktiken sorgen für mehr Inklusivität: Werke können sowohl in einer Galerie als auch im virtuellen Raum existieren, wo der Betrachter die Freiheit hat, sich andere Realitäten vorzustellen. Oleksandr Sirous hat ein interessantes interaktives Werk geschaffen – eine virtuelle Welt im 3D-Raum. Die Besucher konnten ihre Netzhaut oder ihren Fingerabdruck scannen oder ihre Stimme aufnehmen. Anschließend wurden diese einzigartigen Daten mithilfe eines Algorithmus in einen digitalen Avatar umgewandelt, der sich in der virtuellen Welt „niederließ“ und an die Wand projiziert wurde. Auf diese Weise können wir uns eine alternative Zukunft vorstellen, in der wir eine andere biologische Form annehmen.

Medienkunst an sich setzt nicht unbedingt Interaktivität voraus, aber ihre Form entspricht eher der Art und Weise, wie Menschen heute Informationen und Unterhaltung wahrnehmen. Daher ziehen digitale Werke die Aufmerksamkeit junger Menschen leichter auf sich. Das bedeutet jedoch nicht, dass sie inhaltlich „leicht“ sind. Bislang waren die Menschen daran gewöhnt, dass ein Bild in einem Rahmen an der Wand Kunst ist, während alles andere in Frage gestellt wird.

Aber es gibt auch eine Herausforderung: Die Technologie überschattet manchmal den Inhalt. Die Zuschauer sehen den Effekt, aber die Tiefe der Aussage geht verloren. Daher besteht die Hauptaufgabe der Künstler nicht nur darin, technische Möglichkeiten zu demonstrieren, sondern auch mit Ideen zu arbeiten, die die Denkweise wirklich verändern ■

Текст: Вероніка Бардовських

ПАМ'ЯТНИКИ, ЩО ОЖИВАЮТЬ

Відтепер можна з легкістю зробити стрибок у минуле та ближче познайомитися з козацькими ватажками завдяки міжнародному освітньо-розважальному проєкту **Talking Statues**. Герої «виходять на зв'язок» за допомогою смартфона, ба більше, говорять голосами зірок всесвітнього шоу-бізнесу.

Іван Мазепа (Полтава), Дмитро Вишневецький (Запоріжжя), Пилип Орлик (Київ), Антон Головатий (Одеса), Юрій Кульчицький (Львів) оповідають свою оновлену біографію у написанні якої допомагав історик та дослідник доби Війська Запорозького **Олексій Сокирко**.

Аби почати історичний екскурс, необхідно зчитати QR-код монумента за допомогою смартфона. Далі ви отримаєте вхідний виклик від обраного вами героя. Можна обрати мову для прослуховування — українську або англійську.

Дебют проєкту відбувся ще навесні, 18 квітня — до Міжнародного Дня пам'яток і визначних місць. Над концепцією працювала громадська організація **Ukraine WOW** за меценатством мережі мультимаркетів «Аврора».

“ Ми неодноразово бачили за кордоном «Talking Statues» та мріяли запустити цю ініціативу в Україні. Проте навіть не очікували, що на наш запит відреагують так блискавично. Виявилось, що родина засновника «Talking Statues», Девіда Пітера Фокса, має українське коріння. Сподіваємося, невдовзі пам'ятники українським діячам заговорять і за кордоном, а історії української культури поширюватимуться в наших країнах-партнерах”, — поділилися засновниці ГО «Ukraine WOW» **Ярослава Гресь** та **Юлія Соловей**.

НАД ОЗВУЧКОЮ МОНУМЕНТІВ ПРАЦЮВАЛИ:

Іван Мазепа (гетьман, який 300 років тому боровся за свободу України від російських загарбників) — актор театру і кіно, офіційний голос Ральфа Файнза і Крістофа Вальца в Україні **Андрій Самінін** та британський актор і письменник **Стівен Фрай**.

Дмитро Вишневецький (засновник першої козацької січі, один з організаторів запорозького козацтва) — український актор, режисер та засновник проєкту «МУР» **Олександр Хоменко** та британський фотограф-документаліст, очільник

«Legacy of War Foundation» і перший Уповноважений ООН з прав людей з інвалідністю в умовах війни **Джайлз Дьюлі**.

Пилип Орлик (гетьман, автор однієї з перших у світі конституцій) — український актор, офіційний голос «S.T.A.L.K.E.R.2» **Олександр Лаптії** та американський актор, зірка кіносаги «Зоряні війни» **Марк Гемілл**.

Антон Головатий (козацький отаман, засновник та перший командир Чорноморської козацької флотилії) — музикант, фронтмен гурту ТНМК **Олег «Фагот» Михайлюта** та міжнародний редактор із питань оборони й безпеки у «The Guardian» **Ден Саббаг**.

Юрій Кульчицький (козак та дипломат, відомий участю у звільненні Відня від османської облоги та відкриттях однієї з перших кав'ярень у Європі) — український актор **Роман Луцький** («Відблиск», «Антарктида») та британський актор **Марк Стронг** («Кінгсмен», «Шерлок Голмс»).

Проект «Talking Statues» заснований у 2013 році режисером Девідом Пітером Фоксом у Лондоні. Його головна мета — поширення культурного коду за допомогою сучасних технологій. Концепція успішно працює у Парижі, Нью-Йорку, Берліні та інших містах світу. У 2022 році в Копенгагені відкрили монумент Тарасові Шевченку, який говорить голосом українського письменника, журналіста та кіносценариста Андрія Куркова. Проєкт реалізовано за співпрацею Посольства України в Данії, компанії «Bertha Media / Talking Statues».

Dank des internationalen Bildungs- und Unterhaltungsprojekts **Talking Statues** kann man nun ganz einfach in die Vergangenheit reisen und die Anführer der Kosaken näher kennenlernen. Die Helden „treten in Kontakt“ mithilfe eines Smartphones und sprechen sogar mit den Stimmen weltbekannter Showstars.

Iwan Masepa (Poltawa), Dmytro Wyschnewetskyj (Saporischschja), Pylyp Orlyk (Kyjiw), Anton Holovaty (Odesa) und Yuriy Kulchytsky (Lwiw) erzählen ihre überarbeiteten Biografien, an deren Erstellung der Historiker und Forscher der Zeit der Saporoger Kosaken **Oleksiy Sokyryko** mitgewirkt hat.

Um den historischen Exkurs zu starten, muss man den QR-Code des Denkmals scannen. Anschließend erhält man einen Anruf von dem ausgewählten Helden. Man kann die Wiedergabesprache zwischen Ukrainisch und Englisch auswählen.

Das Projekt wurde bereits am 18. April, dem Internationalen Denkmaltag vorgestellt. An der Konzeption arbeitete die gemeinnützige Organisation **Ukraine WOW** unter der Schirmherrschaft des ukrainischen Non-Food-Discounters „Aurora“.

“ Wir haben Talking Statues schon oft im Ausland gesehen und davon geträumt, diese Initiative auch in der Ukraine zu starten. Wir hätten jedoch nie erwartet, dass es so schnell klappen würde. Es stellte sich heraus, dass die Familie des Gründers von Talking Statues, David Peter Fox, ukrainische Wurzeln hat. Wir hoffen, dass bald auch im Ausland Denkmäler ukrainischer Persönlichkeiten zum Sprechen gebracht werden und die Geschichte der ukrainischen Kultur in unseren Partnerländern verbreitet wird“, teilten die Gründerinnen der NGO Ukraine WOW, **Yaroslava Hres** und **Yuliia Solovei** mit.

AN DER VERTONUNG DER DENKMÄLER HABEN MITGEWIRKT:

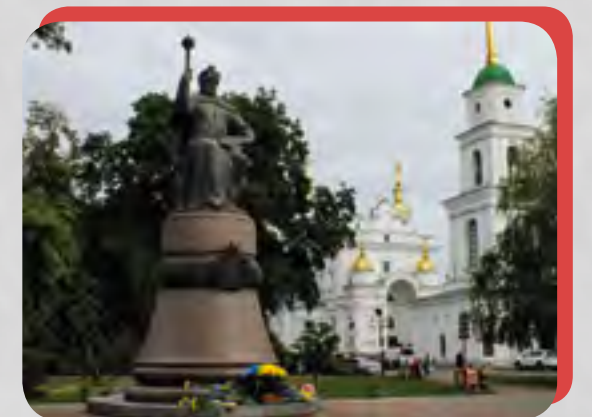
Iwan Masepa (ehemaliger Hetman, der vor 300 Jahren für die Freiheit der Ukraine von den russischen Besatzern kämpfte) – Theater- und Filmschauspieler, offizielle Stimme von Ralph Fiennes und Christoph Waltz in der Ukraine – **Andriy Saminin** und britischer Schauspieler und Schriftsteller **Stephen Fry**.

Dmytro Wyschnewetskyj (Gründer der ersten Kosaken-Sitsch und einer der Organisatoren der Saporoger Kosaken) – ukrainischer Schauspieler, Regisseur und Gründer des Projekts „MUR“ **Oleksandr Khomenko** und britischer Dokumentar Fotograf, Leiter der „Legacy of War Foundation“ und erster UN-Sonderbeauftragter für die Rechte von Menschen mit Behinderungen in Kriegszeiten **Giles Duley**.

DENKMÄLER, DIE ZUM LEBEN ERWECKT WERDEN

Text und Foto: Veronika Bardowskikh
Aus dem Ukrainischen: Olena Luzanova

Das Projekt „Talking Statues“ wurde 2013 vom Regisseur David Peter Fox in London gegründet. Sein Hauptziel ist die Verbreitung des kulturellen Codes mit Hilfe moderner Technologien. Das Konzept funktioniert erfolgreich in Paris, New York, Berlin und anderen Städten der Welt. Im Jahr 2022 wurde in Kopenhagen ein Denkmal für Taras Schewtschenko enthüllt, das mit der Stimme des ukrainischen Schriftstellers, Journalisten und Drehbuchautors Andriy Kurkov spricht. Das Projekt wurde in Zusammenarbeit mit der ukrainischen Botschaft in Dänemark und der Firma „Bertha Media / Talking Statues“ realisiert.

Pylyp Orlyk (Hetman und Autor einer der ersten Verfassungen der Welt) – der ukrainische Schauspieler, offizielle Stimme von „S.T.A.L.K.E.R.2“ **Oleksandr Laptii** und der amerikanische Schauspieler, Star der Filmreihe „Star Wars“ **Mark Hamill**.

Anton Holovaty (Kosakenführer, Gründer und erster Kommandant der Schwarzmeer-Kosakenflotte) – Musiker, Frontmann der Band ТНМК **Oleg „Fahot“ Mykhailiuta** und internationaler Redakteur für Verteidigung und Sicherheit bei „The Guardian“ **Dan Sabbag**.

Yuriy Kulchytsky (Kosake und Diplomat, bekannt für seine Beteiligung an der Befreiung Wiens von der osmanischen Belagerung und die Eröffnung eines der ersten Cafés in Europa) – der ukrainische Schauspieler **Roman Lutsky** („Reflection“, „Antarktis“) und der britische Schauspieler **Mark Strong** („Kingsman“, „Sherlock Holmes“).

ПЕРЕКЛАСТИ ПІСНЮ — ЗБЕРЕГТИ КУЛЬТУРУ: ІСТОРІЯ ПРОЄКТУ **УКРАЇДИШ**

Інтерв'ю:
Ксенія Фукс

Олексій Волинчик родом із Дніпра, але вже тривалий час живе у Німеччині. У рамках свого новітнього проєкту «Україдиш» він перекладає українські пісні на мову їдиш, а єврейські пісні — українською. Подорожуючи Україною, Олексій записує відео з живими виконаннями цих пісень разом із місцевими музикантами. Після того, як він опублікував перші відео на своєму YouTube-каналі, проєкт миттєво привернув увагу та здобув визнання. У цьому році музиканта запросили на кілька фестивалів в Німеччині, і не тільки. Редакція Gelblau зустрілася з Олексієм та його колегою Дар'єю Фоміною, з якою вони разом гастролюють Німеччиною.

Що спонукало тебе перекладати пісні з їдишу, Олексію?

Їдиш — це одна з мов України, і Україна — це територія, де багато людей нею розмовляли. Але це не лише мова євреїв. Є цікавий факт: свого часу Шолом-Алейхем захоплювався Тарасом Шевченком, а Іван Франко — Шоломом-Алейхемом. Ба більше, Франко вільно розмовляв їдишем. Тобто українці, які жили поряд з євреями або мали з ними торговельні відносини, інколи розмовляли їдишем. Моя родина частково з Одеси, частково з Дніпропетровщини, а частково — з Білорусі. Їдиш не є моєю рідною мовою, я її вивчив, бо для мене це важлива частина моєї єврейської ідентичності. Це класна,

багатошарова, різноманітна культура, в якій я, як особистість, розквітаю. Для мене це дуже природно.

Дашо, як ти долучилася до цього проєкту?

Я не маю єврейського коріння, але мій тато — клезмер (прим. редакції виконавець традиційної народної музики східноєвропейських євреїв; витоки «клезмерської музики» лежать як у давньому єврейському фольклорі, так і в бессарабській музиці). Тому я росла на клезмерській музиці, на їдишських піснях та єврейській культурі. На території України клезмерська традиція була дуже сильною на початку 2000-х. Зараз в Україні залишився лише один живий клезмер — мій тато, Геннадій Фомін. Інші або виїхали, або вже померли. Це дуже сумно.

Як ви почали працювати разом? Хто за що відповідає?

► **Олексій:**

Коротко кажучи: я перекладаю, Даша робить музику, підбирає ноти. Я збираю живий матеріал, а Даша додає академічну основу. І ми разом досліджуємо. Подорожі в Україну в цьому процесі для мене дуже важливі, щоб тримати руку на пульсі, адже Україна зараз — це центр світу, і треба бути там, щоб відчуті цей момент. В Україні все змінюється дуже швидко.

© Shendl Copitman

© Tetiana Vasylevska

© Shendl Copitman

► **Дарія:**

Я приїхала в Німеччину через війну. Коли ракета прилетіла просто в наш двір, я зрозуміла, що час діяти. Один із сусідів буквально виштовхав мене. Вже в Німеччині ми почали працювати з Олексієм.

Олексію, розкажи детальніше про свої, так би мовити, музично-етнографічні мандри

Тисячі кілометрів, які я проїхав Україною під час війни, — це для мене найбільша цінність. Мені важливо глибше досліджувати єврейську історію України та побут митців, які переживають ці важкі часи. Спілкування з ними — це велика частина моєї роботи. Це також стосується відеооператорів та звукорежисерів, які працюють над матеріалом. Війна стає каталізатором для всіх подій, і я не можу залишатися осторонь. Авжеж я мрію, щоб вона якомога швидше закінчилась, але поки вона триває, а українські військові дарують мені можливість поїхати в Україну, я буду продовжувати це робити. Це постійний творчий досвід, що залишає сліди в моїй роботі, у моєму ставленні до людей, у тій любові, яку я відчуваю до них. Світ має бачити Україну. Звісно, ми могли б записати відео й у Німеччині — це було б простіше. Але тоді я не зміг би показати: чим живе Україна щодня. На одному з відео, де ми виконуємо гімн, чути сирени. Це сильний символ, адже люди бачать і відчувають, у яких умовах ми живемо. Навіть українські емігранти, які довго не їздять додому, втрачають зв'язок із контекстом. Я теж відчуваю: якщо мене кілька місяців немає в Україні, починаю сумувати й прагну повернутися, щоб знову побачити, як усе змінюється. Коли я намагаюся організувати зйомки, все відбувається дуже швидко. Музиканти збираються буквально за пару годин, і я намагаюся вловити момент, вкласти у відео душу цих місць.

Хто ваша публіка в Німеччині?

► **Дарія:**

Наша публіка дуже різноманітна. У Ваймарі це була здебільшого старша аудиторія, а в Мюнхені — багато молоді. В Мюнхені ми організували майстер-клас з українських та єврейських танців, і молодь активно долучилася, а потім залишилась на концерті.

Що для вас особисто означає цей проєкт?

► **Дарія:**

Для мене це важлива й глибока місія. Люди мають знати, як тісно переплітаються єврейська й українська культури. Це якраз про руйнування міфів: багато хто не знає, що таке клезмер чи їдиш. Я хочу показати українцям, що ця культура їм дуже близька. Завжди цікаво спостерігати реакцію, коли я кажу: «А зараз ми зіграємо музику, записану в Харкові у 1910 році на єврейському весіллі». Одна з тих п'єс має навіть тірольські мотиви! Це показує, наскільки все переплетено. Єврейська традиційна музика, на мою думку, в першу чергу будується на імітації вокалу, співу, себто музичні інструменти імітують людські голоси. Уся мілізматика, усі музичні прикраси багато в чому запозичені з канторського співу. І важливо донести людям, що ця традиція жива. Ми з Олексієм сьогодні — фактично носії цих живих традицій, і ми обов'язково передамо це новому поколінню.

► **Олексій:**

Мені важливо, щоб люди бачили й розуміли, що відбувається в Україні. Щоб знали нашу історію, літературу, географію. Це допомагає не втратити зв'язок із культурною спадщиною, навіть якщо ти давно виїхав. Я хочу, аби проєкт надихав на вивчення культури й історії, бо це частина нашої ідентичності. Єврейська культура на їдиші розквітла одночасно з українською, хоча українська, звісно, старша. Голокост майже обірвав її розвиток, але ми маємо величезний спадок — літературу, музику, театр. Максим Рильський та Павло Тичина, до прикладу, перекладали наших авторів, а єврейські письменники перекладали Кобзаря. У мене вдома є повне видання «Кобзаря» їдишем.

Єврейська культура, навіть якщо вона творилася їдишем, — це теж українська культура. Вона цінується у всьому світі, і українці мають шанс це усвідомити й голосно заявити про це ■

<https://www.facebook.com/UkraYiddish>

[tiktok.com/@UkraYiddish](https://www.tiktok.com/@UkraYiddish)

Ein Lied übersetzen – die Kultur aufbewahren: Das Projekt UKRAYIDDISH

Interview: Kseniya Fuchs
Aus dem Ukrainischen: Ilona Gerlach

Oles Volinchik stammt aus Dnipro, lebt aber schon seit langer Zeit in Deutschland. Im Rahmen seines neuesten Projekts **UkraYiddish** übersetzt er ukrainische Lieder auf Jiddisch und umgekehrt. Auf seinen Reisen durch die Ukraine nimmt er Live-Auftritte mit den lokalen Musiker:innen auf. Nachdem er die ersten Videos auf seinem YouTube-Channel veröffentlicht hat, hat das Projekt umgehend Aufmerksamkeit und auch Anerkennung bekommen. Dieses Jahr wurde Oles zu einigen Musikfestivals in Deutschland und auch außerhalb eingeladen. Die Redaktion hat ihn und seine Tour-Kollegin Daria Fomina getroffen.

Oles, was hat Dich dazu bewegt, die Lieder von Jiddisch ins Ukrainische zu übersetzen?

Jiddisch ist eine der Sprachen, die in der Ukraine reichlich gesprochen wurde. Aber es ist nicht nur die Sprache der Juden. Es gibt eine interessante Tatsache: Scholem Alejchem war seinerzeit von Taras Schewtschenko fasziniert gewesen, und Iwan Franko – von Scholem Alejchem. Mehr als das: Franko soll frei Jiddisch gesprochen haben. Das weist darauf hin, dass die Ukrainer:innen, die neben den Jud:innen lebten oder mit ihnen Handel betrieben, manchmal Jiddisch sprachen. Ein Teil meiner Familie stammt aus Odesa, ein anderes – aus Dnipro und ein weiteres aus Belarus. Jiddisch ist nicht meine Muttersprache. Ich habe es gelernt, weil es für mich ein wichtiger Teil meiner jüdischen Identität ist. Das ist eine tolle, vielschichtige, vielfältige Kultur, in der meine Persönlichkeit aufblüht. Für mich ist sie sehr natürlich.

Daria, wie hast Du Dich dem Projekt angeschlossen?

Ich habe keine jüdische Wurzeln, aber mein Vater ist ein Klezmer (Anm. d. R.: Klezmer sind Musiker, die traditionelle jüdische Volksmusik spielen). Deswegen bin ich mit Klezmer-Musik, jüdischer Folklore sowie Kultur

aufgewachsen. In der Ukraine war die Tradition der Klezmer-Musik Anfang der 2000er sehr stark verbreitet. Aber aktuell gibt es nur noch einen einzigen Klezmer-Musiker – meinen Vater, Gennadi Fomin. Die anderen sind entweder verstorben oder ausgewandert. Das ist sehr traurig.

Wie habt Ihr angefangen zusammen zu arbeiten? Wer verantwortet was?

► Oles:

Kurz gesprochen – ich übersetze, Daria kümmert sich um die Musik. Ich sammle das Material und sie kümmert sich um die akademischen Grundlagen. Zusammen erschaffen wir ganze Studien. Währenddessen sind Reisen in die Ukraine sehr wichtig, damit wir immer am Puls der Zeit bleiben. Denn die Ukraine heute ist praktisch das Zentrum der Welt, und nur dort spürt man dieses Momentum wahrhaftig. Das Land befindet sich im ständigen Wandel.

► Daria:

Ich bin vom Krieg nach Deutschland geflohen. Als eine Rakete direkt auf unserem Hof gelandet ist, habe ich verstanden, dass die Zeit gekommen ist. Bildlich gesprochen hat einer der Nachbarn meine Koffer gepackt und mich weggeschickt. Und in Deutschland begann die Zusammenarbeit mit Oles.

Oles, erzähle mehr über Deine sogenannten musikalisch-ethnografische Reisen.

Die Tausende von Kilometern, die ich in der Ukraine während des großen Krieges zurückgelegt habe, sind das Wertvollste für mich. Für mich ist es wichtig, die Geschichte des Judentums in der Ukraine sowie den Alltag der Künstler:innen in dieser schwierigen Zeit tiefer zu erforschen. Der Austausch und die Gespräche sind ein sehr großer Teil meiner Arbeit. Das betrifft auch mein Kamera- und Tonteam.

© Elias Hanter

Der Krieg beschleunigt alles und ich kann die Ereignisse nicht von der Seitenlinie beobachten. Selbstverständlich träume ich vom Ende des Krieges, aber auch wenn er anhält, setze ich meine Forschungsreisen in die freie Ukraine fort, solange es mir das ukrainische Militär ermöglicht.

Diese künstlerische Erfahrung hinterlässt tiefe Spuren in meiner Arbeit, in meiner Haltung und in der Liebe, die ich für die Menschen empfinde. Die Welt muss die Ukraine sehen. Natürlich könnten wir Videos in Deutschland drehen – das wäre einfacher. Aber dann hätte ich nicht zeigen können, wie der ukrainische Alltag aussieht. In einem meiner Videos, in dem die Hymne aufgeführt wird, kann man Luftsirenen hören. Es wirkt sehr stark, denn die Menschen sehen und spüren, unter welchen Bedingungen die Ukrainer:innen leben.

Während der Dreharbeiten muss alles sehr schnell gehen. Die Musiker:innen werden innerhalb von ein paar Stunden zusammengetrommelt und ich versuche, den richtigen Moment und die Stimmung mit der Kamera aufzunehmen. Selbst die ukrainischen Emigranten, die lange außer Landes waren, verlieren die Verbindung. Ich spüre es auch. Wenn ich mehrere Monate nicht in die Ukraine fahre, empfinde ich Sehnsucht und will zurück: Ich will die ganzen Veränderungen sehen.

Wer ist euer Publikum hier in Deutschland?

► Daria:

Es ist sehr unterschiedlich. In Weimar war das eher älteres Publikum, in München dagegen die Jugend. Dort haben wir einen Workshop über den ukrainischen und den jüdischen Tanz veranstaltet – das hat das junge Publikum angelockt. Danach sind viele für das Konzert geblieben.

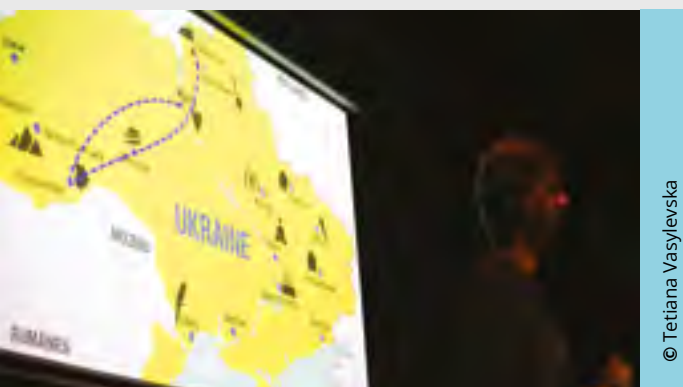
Was bedeutet für euch das Projekt?

► Daria:

Für mich ist es eine sehr wichtige und tiefgründige Mission. Menschen müssen wissen, wie eng die ukrainische und die jüdische Kulturen verwoben sind. Es geht darum, die Mythen zu entkräften: Viele wissen nicht, was Jiddisch oder Klezmer-Musik ist. Ich will den Ukrainer:innen zeigen, dass diese Kultur ihnen sehr nahe ist. Es ist immer interessant, die Reaktionen zu beobachten, wenn ich sage: „Jetzt werden wir ein Stück aufführen, das 1910 in Charkiw auf einer jüdischen Hochzeit gespielt wurde“. Traditionelle jüdische Musik basiert meiner Meinung nach vor allem auf der Imitation des Gesangs. Die ganze Melismatik, alle musikalischen Schnörkel stammen in vieler Hinsicht aus dem Kantorengesang. Es ist wichtig, den Menschen nahezubringen, dass die Tradition noch lebt. Oles und ich sind gewissermaßen die Hüter dieser lebendigen Traditionen und wir werden diese unbedingt an die nächste Generation weitergeben.

► Oles:

Mir ist wichtig, dass die Menschen sehen und verstehen, was in der Ukraine passiert. Dass sie unsere Geschichte, Literatur und Geographie kennen. Die Arbeit daran hilft, die Verbindung zum eigenen kulturellen Erbe auch im Ausland zu bewahren. Ich möchte die Menschen durch dieses Projekt zum Studium der Kultur und Geschichte inspirieren. Jüdische Kultur auf Jiddisch blühte ziemlich gleichzeitig mit der ukrainischen Kultur auf, auch wenn die letztere natürlich älter ist. Holocaust hat dieser Entwicklung beinahe ein Ende gesetzt, dennoch gibt es ein sehr großes Erbe – Literatur, Musik, Theaterstücke. Die jüdische Kultur, selbst wenn sie auf Jiddisch geschaffen wurde, ist ein Teil der ukrainischen. Sie wird weltweit geschätzt und muss nicht versteckt werden. ■

© Tetiana Vasylevska

© Elias Hanter

Катерина-Софія Шик -

українська піаністка, народжена у місті Кропивницький, на батьківщині композитора Юлія Мейтуса та педагога Генріха Нейгауза. Закінчила Одеську національну музичну академію імені А. В. Нежданової. Нині мешкає у Франкфурті-на-Майні, але прагне поширювати українську фортепіанну спадщину далеко за межами одного міста.

Переїхавши до Німеччини, Катерина виступала із сольними концертами в Берліні, Бонні, Альбштадті, Бад-Ураху, Франкфурті та інших містах. У її програмах завжди звучать твори Бориса Лятошинського, Мирослава Скорика та інших українських авторів. У липні 2025 року на запрошення Українського інституту та посольства України в Бразилії Катерина провела низку концертів, присвячених популяризації української класичної музики в Ріо-де-Жанейро та інших містах Бразилії.

Катерина вважає важливою своєю місією популяризацію української музики в Європі, особливо у фортепіанному напрямі. Вона переконана, що попри інтерес європейської аудиторії до українських творів, їх знання і вивчення залишаються обмеженими серед виконавців, і саме цю прогалину вона прагне заповнити через свою творчу діяльність.

Катерино, в чому на Вашу думку, полягає унікальність української академічної музики порівняно з іншими європейськими традиціями?

Її унікальність полягає у внутрішній свободі, навіть тоді, коли зовні ця свобода була обмежена. Це голос народу, який століттями боровся і досі бореться за право бути почутим. Українські композитори — від **Миколи Лисенка** до **Валентина Сильвестрова** та сучасних авторів — створюють музику, яка є одночасно глибоко національною й абсолютно універсальною. Інтонційно це особлива модалність, яка походить з української народної пісні. Щодо ліричного змісту — це музика надії й втрати. Вона говорить про колективну пам'ять, про біль, про щастя й трагедію. На відміну від багатьох європейських шкіл, де традиційна академічна музика писалася спочатку як розвага — для аристократії, для інтелігенції — українська академічна музика дуже щира. Вона не має на меті виключно розважати, вона — про щось набагато глибше.

Наскільки українська класична музика сьогодні присутня в культурному просторі?

Сьогодні ми переживаємо неймовірний сплеск зацікавленості українською музикою, але вона все ще маловиконувана, особливо твори до ХХ століття. Активніше почали досліджувати і грати цю музику десь 10–15 років тому. А повномасштабне вторгнення росії зробило цей процес ще більш гострим і актуальним. З одного боку, я відчуваю велику відкритість до українського мистецтва. Але разом із тим постійно доводиться стикатися з нав'язуванням російської культури як чогось «вищого», національного, універсального. Організаторам іноді доводиться пояснювати, чому я не граю, наприклад, Рахманінова чи Прокоф'єва. Бо вони — не просто композитори. Вони були й залишаються представниками імперської культури, якій століттями підпорядковувалися інші. Наше завдання — як музикантів, культурологів, менеджерів — не лише виконувати та поширювати українську музику, але й створювати відповідний контекст. Доносити її історію, показувати значущість українського репертуару, пояснювати її цінність у світовому контексті.

Українська класична музика як гідність:

Катерина Шик про ідентичність і опір

21 червня у Лейпцигу відбувся концерт-презентація збірки творів українського композитора Бориса Лятошинського „CODE”. Ініціаторка проєкту – Катерина-Софія Шик – піаністка, перформерка та дослідниця. Oseredok Leipzig отримав щасливу нагоду поспілкуватися з музиканткою після концерту.

Чи може українська музика стати мовою, яка говорить із сучасним слухачем про складні історичні, політичні чи особисті теми?

Я думаю, що українська музика вже є такою мовою й завжди нею була. Просто зараз ми нарешті почали прислухатися. Повномасштабна війна поставила питання культурного виживання, і музика стала голосом правди.

Композитори ХХ століття, які пережили репресії та окупацію, залишили репертуар, що є неймовірно актуальним саме сьогодні. Це навіть трохи трагікомічно — твори, написані під час Другої світової, сьогодні звучать як саундтрек до нашої боротьби за виживання, за свободу, за незалежність. Сучасні автори також створюють музику, яка фіксує хроніку війни — пам'ять, незламність. Вона говорить не лише про Україну, а й до кожного, хто цінує свободу. Ми звертаємось до європейського слухача мовою музики, щоб сказати про те, що болить. Але Європі часом складно зрозуміти глибину цього досвіду — занадто демократизований слух. І коли українські твори ставлять поруч із Прокоф'євим, виникає питання: чи відчуваєте ви контекст? Чи готові ви слухати ту мову, якою ми говоримо з вами сьогодні? Чому українську класичну музику протягом десятиліть замовчували? І що ми, як суспільство, можемо зробити, щоб її відродити та переосмислити?

Зараз ми лише починаємо усвідомлювати важливість поняття «культурна політика». Бо коли хочуть знищити державу, перше, що нищать, — це культуру: мову, музику, літературу. Сьогодні ми маємо історичний шанс це змінити. Ми можемо

повернути твори українських композиторів — від ХVII століття до сучасності — в академічну освіту. Цей процес вже почався, але зовсім недавно.

Чи відчуваєте ви відповідальність бути амбасадоркою української культури на європейській сцені?

Я відчуваю відповідальність кожного разу, коли виходжу на сцену. Тепер це питання гідності та культурного виживання. Світ дуже довго залишався байдужим до українського, а після повномасштабного вторгнення продовжує ставитися до української культури як до чогось тимчасового, допоміжного, «на тлі». Але українська музика — це не екзотика, не супровід благодійних подій, і не щось «поза політикою». Це повноцінна частина європейської музичної традиції. Кожен мій виступ сьогодні — це шанс сказати: ми існуємо, наша культура жива, вона сильна, вона гідна бути на рівні з найкращими європейськими творами й звучати на найкращих сценах Європи.

Чи вважаєте ви, що музика Лятошинського сьогодні є особливо актуальною з огляду на нову боротьбу за українську ідентичність та культуру? Як на цю музику реагує міжнародна публіка?

Музика Лятошинського — це музика боротьби, спротиву, гідності. Вона писалася в умовах тотальної цензури, коли українська культура — зокрема й музика — виживала всупереч усьому. Сьогодні ситуація, звісно, не така сама, але подібна: українську ідентичність намагаються знищити не лише ракетами, а й культурним терором, пропагандою, спробами стерти нас зі світового культурного простору.

На моїх концертах за кордоном люди часто впершечують музику Лятошинського. Після виступів вони підходять і кажуть: «Ми не знали про нього раніше, але це неймовірно». Воничують у ній європейську традицію — але водночас щось унікальне, глибоке, інше. Вона звучить так сильно і переконливо, що її просто неможливо ігнорувати.

Чи є твір, який особливо вас зачіпає — емоційно чи професійно?

Виконання Лятошинського для мене — це не просто музика. Це не просто «сісти, зіграти і піти». Це спосіб говорити про те, що неможливо висловити словами. Його твори мають дві складові: внутрішню і зовнішню. Внутрішня — це взаємодія виконавця з композитором, це внутрішній монолог людини, яка бореться, сумнівається, сподівається, переосмислює. Зовнішня — це контекст. Це про наш народ, який боровся, бореться і буде боротися за свою ідентичність. Це про те, щоб бути почутими.

Для мене особливо важливою є третя прелюдія з «Шевченківської сюїти»:

*«І на оновленій землі
врага не буде, супостата,
а буде син, і буде мати,
і будуть люди на землі...»*

Цей твір неймовірно резонує зараз, під час повномасштабної війни.

У ньому — щира, вразлива мелодія, яка впливає, ніби з самої землі, з надр, з пам'яті народу. Це моя молитва. За Україну. За її пам'ять. За її майбутнє. Так, це про смуток. Про втрату. Прелюдія була написана під час Другої світової, коли композитора «добровільно» евакуювали з Києва до Саратова. І в цій музиці — туга за батьківщиною. Але водночас у ній — неймовірна внутрішня сила. Як окремої людини, так і всього народу. Там дуже цікаві гармонії, вона технічно глибока. Це не салонна музика. Вона написана, щоб говорити.

Після виконання — жодних оплесків. Я подумала: це провал. Минуло кілька секунд — нічого. Я боялася підняти очі. Але коли все ж підняла — побачила, що публіка стоїть із відкритими ротами. Їх вразила ця музика. Вразила до тиші. А потім — зірвалися оплески. Цей твір має звучати сьогодні. Саме зараз, коли ми знову боремося за право бути собою, бути вільними, бути незалежними.

Лятошинського часто називають «голосом України». Як ви бачите продовження цього голосу у своїх проєктах?

Для мене це не просто метафора. Це справжній голос народу, який пройшов окупації, репресії, знищення — і все одно зберіг гідність. Я вважаю, що наше покоління має підхопити цей голос — і нести його далі. У своїх концертах я завжди маю умову: якщо мене запрошують виконати європейський репертуар, я погоджуюсь тільки за умови, що в програмі буде твір українського композитора.

Це спосіб створювати діалог між культурами. Я намагаюся розповідати колегам, організаторам про контекст творів, показати, як ця музика формувалась в опозиції

до колоніальної політики росії.

Це важливо — бо якщо ми самі не будемо грати й відстоювати своїх музичних героїв, цього ніхто не зробить. У своїх проєктах я роблю максимальний акцент на тому, в яких умовах і контексті створювалася ця музика.

Це були не світські події — це був екзиль, втеча, виживання. І ці твори я доношу до слухача не лише через музику, а й словами. Саме тому у моєму проєкті *CODE* я завжди включаю лекцію перед концертом. Це частина діалогу. Частина голосу. У майбутньому я планую нові проєкти в інших європейських країнах, особливо з акцентом на музику Лятошинського.

Це теж продовження його голосу — в нових залах, в нових країнах, але з тією ж самою правдою про Україну, за культуру якої боровся композитор ■

Ukrainische klassische Musik als Würde: *Kateryna-Sofia Shyk über Identität und Widerstand*

Text: Liza Walther, Oseredok Leipzig e.V.

Am 21. Juni fand in Leipzig ein Gesprächskonzert der Klavierwerke des ukrainischen Komponisten Borys Ljatoschynskyj unter dem Titel „CODE“ statt. Initiiert wurde das Projekt von der Konzertpianistin und Vermittlerin ukrainischer Musik Kateryna-Sofia Shyk. Nach dem Konzert hatte Oseredok Leipzig e.V. die Gelegenheit, mit ihr über ihre künstlerische Mission und die Bedeutung ukrainischer Musik zu sprechen.

Worin besteht die Einzigartigkeit der ukrainischen klassischen Musik im Vergleich zu anderen europäischen Traditionen?

Ihre Besonderheit liegt in der inneren Freiheit – selbst dann, wenn sie äußerlich unterdrückt wurde. Sie ist die Stimme eines Volkes, das seit Jahrhunderten für sein Recht kämpft, gehört zu werden. Komponisten von *Mykola Lysenko* über *Walentyn Sylwestrow* bis hin zu zeitgenössischen Komponist:innen schaffen Musik, die tief national verwurzelt und gleichzeitig universell verständlich ist. Die Intonation beruht oft auf den modal geprägten Volksliedern der Ukraine. Inhaltlich ist es Musik voller Hoffnung und Verlust. Sie erzählt von kollektiver Erinnerung, Schmerz, Freude und Tragödie. Im Gegensatz zu vielen westlichen Traditionen, in denen klassische Musik zunächst als Unterhaltung für Aristokratie oder Intellektuelle entstand, ist ukrainische Musik ehrlich und tiefgründig. Sie ist nicht für den bloßen Zeitvertreib gedacht, sondern richtet sich an Menschen, die fühlen wollen. Und gerade darin liegt ihre Stärke.

Wird ukrainische klassische Musik heute ausreichend gespielt und gewürdigt?

Aktuell erleben wir eine beispiellose Welle des Interesses an ukrainischer Musik. Trotzdem wird sie noch immer viel zu selten aufgeführt oder erforscht. Dies gilt insbesondere für Werke, die vor Beginn des 20. Jahrhunderts entstanden. Erst seit etwa zehn bis fünfzehn Jahren wird sie aktiver studiert und gespielt. Der russische Großangriff hat dieses Bedürfnis noch einmal deutlich verschärft. Einerseits wächst die Offenheit gegenüber ukrainischer Kunst. Andererseits stoße ich oft auf die anhaltende Überlegenheitserzählung der „großen russischen Kultur“, die als selbstverständlich universell gilt. Veranstalter fragen manchmal, warum ich nicht Rachmaninow oder Prokofjew spiele. Aber diese Komponisten stehen für eine imperiale Kultur, die jahrhundertlang andere unterdrückt hat. Unsere Aufgabe als Musiker:innen, Kulturschaffenden und Manager:innen ist es, ukrainische Musik nicht nur aufzuführen, sondern sie im richtigen Kontext zu zeigen: mit ihrer Geschichte, Bedeutung und ihrem weltweiten Wert.

Kann ukrainische Musik eine Sprache sein, die heutige Hörer:innen über schwierige historische, politische oder persönliche Themen anspricht?

Sie ist bereits diese Sprache. Das war sie schon immer, aber jetzt beginnen wir, wirklich hinzuhören. Der Krieg stellt nicht nur unsere physische, sondern auch

unsere kulturelle Existenz infrage. Musik ist zum Sprachrohr der Wahrheit über den Krieg und über den Widerstand geworden. Viele Werke des 20. Jahrhunderts, die in Zeiten der Repression entstanden, wirken heute aktueller denn je. Manchmal fast tragikomisch: Werke aus dem Zweiten Weltkrieg klingen heute wie ein Soundtrack zum eigenen Überlebenskampf. Auch zeitgenössische Komponist:innen dokumentieren durch ihre Musik den Krieg, das Erinnern, die Unbeugsamkeit. Diese Musik spricht nicht nur die Ukraine an. Sie richtet sich an alle, denen Freiheit wichtig ist.

Doch oft fehlt in Europa das Verständnis für den Ernst der Lage. Manchmal scheint es, als würde die westliche Gesellschaft zu sehr an ihre Toleranz glauben. Wenn etwa bei einem Konzert ukrainische Werke direkt neben Prokofjew stehen, frage ich mich: „Versteht ihr den Kontext? Seid ihr bereit, unsere Sprache – die Sprache der Musik – zu hören?“ Jahrzehntelange Unterdrückung ukrainischer Musik war kein Zufall, sondern gezielte imperiale Politik. Jetzt haben wir die historische Chance, das zu ändern.

Fühlen Sie sich auf der Bühne als Botschafterin der ukrainischen Kultur?

Es geht um Würde, um kulturelles Überleben. Viel zu lange galt ukrainische Kunst als etwas Temporäres, Beiläufiges. Aber ukrainische Musik ist keine Exotik, kein Beiwerk für Charity-Veranstaltungen. Sie ist ein legitimer Teil der europäischen Musikkultur. Jedes meiner Konzerte ist eine Botschaft: *Wir existieren, unsere Kultur lebt, sie gehört zum Besten Europas*. Das weiterzugeben ist nicht nur meine Verantwortung, sondern auch meine Ehre.

Was bedeutet es für Sie, Ljatoschynskyj zu spielen? Gibt es ein Werk, das Sie besonders bewegt?

Ljatoschynskyj zu spielen ist kein bloßes Musizieren. Es ist ein Ausdruck dessen, was sich nicht in Worte fassen lässt. Seine Werke haben zwei Ebenen: eine innere, persönliche – ein Monolog des Zweifels, Hoffens, Suchens – und eine äußere, die für ein ganzes Volk spricht, das um seine Identität ringt. Besonders nahe ist mir die dritte Präludium aus der *Schewtschenko-Suite*, die auf folgenden Versen fußt:

*Und auf dieser neuen Erde
gibt es weder Feind noch Streit,
Alle ihre Menschengötter
leben friedlich weit und breit [...]*
(T. Schewtschenko)

Kateryna-Sofia Shyk -

wurde in Kropywnyzkyj (Ukraine) geboren – der Heimatstadt des Komponisten Julij Mejtus und des Pädagogen Heinrich Neuhaus. Sie absolvierte ihr Masterstudium an der Musikakademie in Odesa. Heute lebt sie in Frankfurt am Main und setzt sich für die Verbreitung des ukrainischen pianistischen Erbes ein. Ihre Liebe zur Musik begann mit den Volksliedern ihrer Großmutter. Schon früh wandte sie sich dem ukrainischen Repertoire zu. Nach intensiver Auseinandersetzung mit europäischer Musik kehrte sie gegen Ende ihres Studiums wieder zu ukrainischen Werken zurück.

In Deutschland konzertierte sie u. a. in Berlin, Bonn und Frankfurt. In ihren Programmen finden sich stets Werke von Borys Ljatoschynskyj, Myroslaw Skoryk und anderen Komponisten. Mit hingebender Leidenschaft verfolgt sie ihr Ziel, die Lücke zwischen europäischem Interesse und tatsächlicher Kenntnis ukrainischer Musik zu schließen. Im Juli 2025 gab Kateryna auf Einladung des Ukrainischen Instituts und der Botschaft der Ukraine in Brasilien eine Reihe von Konzerten zur Förderung der ukrainischen klassischen Musik; unter anderem war sie damit in Rio de Janeiro.

Diese Musik ist für mich wie ein Gebet, obwohl ich nicht religiös bin. Ein Gebet für die Ukraine. Für ihr Gedächtnis, ihre Zukunft. Die Präludium entstand im Zweiten Weltkrieg, in der Zeit von Ljatoschynskyjs „freiwilliger“ Evakuierung aus Kyjiw nach Saratow. Man spürt darin Heimweh und Verlust – und zugleich eine gewaltige innere Kraft. Ich habe sie im französischen Konsulat in Berlin gespielt. Nach dem letzten Ton herrschte absolute Stille. Erst nach einigen Momenten löste sich der Applaus. Diese Musik trifft direkt ins Herz. Sie muss heute gehört werden.

Ist Ljatoschynskyjs Musik heute besonders aktuell in Hinblick auf die neue Auseinandersetzung um ukrainische Identität? Wie reagiert das internationale Publikum?

Absolut. Seine Musik ist Musik des Widerstands, der Würde. Sie entstand unter Zensur und Unterdrückung. Heute werden die ukrainische Identität und Kultur nicht nur mit Raketen, sondern auch durch kulturellen Terror und Propaganda angegriffen. In meinen Konzerten hören viele Menschen Ljatoschynskyj zum ersten Mal. Und sie sind überwältigt. Sie erkennen in seiner Musik europäische Tradition, aber auch etwas Einzigartiges. Leider wollen viele das Narrativ der „großen russischen Kultur“ nicht loslassen. Doch hier ist Ljatoschynskyjs Musik ein starkes Gegenargument. Sie ist so kraftvoll, dass man sie nicht ignorieren kann.

Welche Tipps haben Sie für junge Musiker:innen, die sich für das ukrainische Repertoire interessieren?

Beginnt mit Musik, die euch persönlich anspricht. Ukrainische klassische Musik ist vielschichtig, da findet jede(r) etwas. Für Studierende in Europa empfehle ich vor allem:

- Präludien aus der *Schewtschenko-Suite* und die Zwei Präludien nach ukrainischen Volksliedern von *Borys Ljatoschynskyj*
- *Viktor Kosenkos Etüden*: europäisch geschult, aber mit einzigartiger Färbung
- Werke von *Stanislaw Ljudkewytsch*, *Wassyl Barwinskyj*, *Soltan Almaschi*. Und natürlich zeitgenössische Musik aus der Ukraine. Sie zeigt das Land von heute: emotional, sozial, kulturell. Unsere Musik ist keine hübsche Kulisse. Sie ist lebendiges Zeugnis. Ich rufe auch Wettbewerbs- und Festivalorganisator:innen auf: Habt den Mut, ukrainische Musik in eure Programme aufzunehmen – nicht als 'Exotikum', sondern gleichberechtigt.

Ljatoschynskyj wird oft als „Stimme der Ukraine“ bezeichnet. Wie setzen Sie diesen Gedanken in Ihrer Arbeit fort?

Für mich ist Ljatoschynskyj wirklich die Stimme des ukrainischen Volkes. Und unsere Aufgabe ist es, diese Stimme weiterzutragen. Ich stimme nur den Konzerten zu, welche ukrainische Werke im Programm enthalten. Das ist mein Beitrag zum kulturellen Dialog. Ich erkläre dem Publikum immer den Entstehungskontext dieser Musik: kein Luxus, sondern Exil, Überleben. Deshalb gibt es in meinem Projekt *CODE* immer eine Einführung. Sie ist Teil der Botschaft. Ich plane weitere Projekte in Europa mit Ljatoschynskyjs Musik, mit derselben Wahrheit, die er einst in Töne fasste ■

Книжкова порада

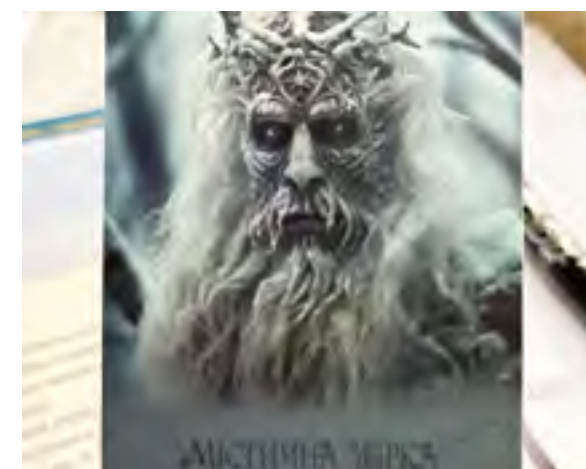

Укладачка:
Мирослава Кривуца,
Видавництво: Ліра-К,
2025

У нашому номері, присвяченому розвінчанню міфів про Україну, збірка оповідань «Химераріум» постає як містичне дзеркало, у якому стародавні образи набувають нового звучання. Вона не стирає народну уяву, а відкриває її живу природу — мінливу, глибоку, здатну відгукуватися на сучасність.

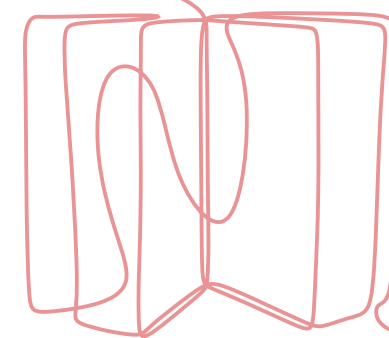
До книги «Химераріум. Тут оживають прадавні істоти» увійшли твори вісімнадцяти авторів — двадцять п'ять оповідань і дві поеми, натхненні українською демонологією. На її сторінках з'являються мавки, лісовики, водяники, вовкулаки, песиголовці, нічніці, перелесники, русалки, чугайстри, відьми, потойбічні духи — істоти, що виходять із тіні легенд і крокують поруч із нами. У цих історіях війна, страх, любов, надія та духовне пробудження людини зливаються в єдиний образ сучасного українського міфу.

Назва збірки влучна й символічна: «Химераріум» справді нагадує скриню зі стародавніми таємницями, які, раз відчинивши, вже не закриєш. Кожне оповідання — це окремий вимір емоцій: від моторошних сюжетів, що змушують озиратися в темряві, до ліричних і теплих історій, де світло перемагає тінь. Книга балансує між фольклором і сучасністю, поєднуючи архаїку з живими людськими переживаннями.

Особливої уваги заслуговують тексти, у яких жах перетворюється на метафору нашого часу: Зорян Костюк у «Нічній гості» говорить про гріх і родинну пам'ять, Мирослава Кривуца у «Вітрі змін» залишає простір для уяви, а Світлана Святенко у «Там, де лихо живе» показує, що справжня потвора — не в міфі, а в людині.

Химераріум — це не просто «книжка про істот». Це збірка, що пробуджує інтерес, розвиває уяву й надихає досліджувати фольклор глибше. Це запрошення читати нашу міфологію як живу тканину — не застиглу, не догматичну, а гнучку. Не всі міфи потребують руйнування, деякі треба переосмислити. І саме цим «Химераріум» цінний — як міст між легендою та сучасністю ■

Gel:blau

Wir bringen
ukrainische Werte näher!

www.gelblau.net

© Kateryna Dorokhova